

﴿﴾

چکونہ حج کتبہ

پسندیدہ

حضرت مولانا منقی سعید احمد پانپوری دامت برکاتہم

شیخ احادیث دارالعلوم دیوبند و منقی اعظم ہند

تألیف

حضرت مولانا محمد سلطون نعمنی رحمۃ اللہ علیہ

ترجمہ

منقی محمد ابراہیم تیموری

چاپ پنجم

چاپ و نشر این کتاب برای همگان، اجازه عام است.

ناشرانی که می خواهند این کتاب را زیر جا نبود خود چاپ و نشر نمایند، جهت سهولت خوبیش می

توانند اصل متن آماده چاپ کتاب را زیر نشانی های ذیل بدست آرند:

﴿۱﴾ جدیدترین PDF کتاب را می توانند از روی اینترنت از شناسی ذیل اخذ کنند:

www.afghanicc.com/books

﴿۲﴾ یا با نشانی اینترنتی (email) ذیل تماس بگیرند:

fridoon_t@hotmail.com

﴿۳﴾ و یا با شماره تلفونی ذیل در تماس شونند:

۰۹۹۷۸۸۶۷۰۷۹۷

﴿۴﴾ و یا با امیر محمد در کابل تماس بگیرند

۰۹۳۷۰۰۲۴۴۵۰۱

﴿مقدمة چاپ پنجم﴾

الْحَمْدُ لِلّهِ وَالصَّلَاةُ عَلَى رَسُولِ اللّهِ وَأَصْحَابِهِ أَجَمِيعِينَ

الهی غرق دریای گناهم	تو میلائی و خود هستی گواهم
بنلت پاک خود کان اصل هستیست	وزو قائم بلندیها و پستیست
بچشم لطفه ای حکم تو بر سر	بحال «قاسم» بیچاره بنگر

خداوند متعال را هزاران بار شکر که «کتاب چگونه حج کنید» را مقبول عام و خاص مسلمانان گردانید و **وَإِنَّ رَبَّكَ لَرَبِّ الْعَالَمِينَ** را بار دیگر هزاران بار شکر که توفیق عنایت فرمود تا طبع پنجم این کتاب به چاپ سپرده شود امید است که الله متعال، این سعی حقیر را قبول فرماید و مورد استفاده مسلمین قرارش دهد حقا که ما راهنمی نیست و جزو **هِيَجُونَ** هیچ پناه دیگری نی. و امید که او **وَإِنَّ رَبَّكَ لَرَبِّ الْعَالَمِينَ** این بضاعت ناچیز را مصلاق:

قبول است گرچه هنر نیست   که جز ما پناهی دیگر نیست

قرار دهد **إِنَّهُ الرَّجَاءُ وَعَلَيْهِ التَّكَلَّدُ** در این چاپ مقایص چاپ اول تا چهارم اصلاح گردید و اضافاتی مانند مریع نغمه و چهل دعا و دعاهای خاص و تصاویر و نقشه‌های مراسم حج افزوده شد که انشاء الله تعالی مفید واقع خواهند گردید همچنین آنچه مترجم جهت حل مطلب تشريح عبارت یا مضمون افزوده همه را در این شکل قوسین { } و یا در حاشیه کتاب آورده است تا از اصل کتاب مجزا باشد **وَمَا تَوْفِيقٌ إِلَّا بِاللّهِ**

محمد ابراهیم تیموری

ربيع الثانی ۱۴۳۳ هجری قمری موافق ۲۰ مارچ ۱۳۹۰ هجری شمسی موافق ۲۰۱۲ عیسوی

﴿مقدمة چاپ اول﴾

الْحَمْدُ لِلّٰهِ وَالصَّلٰوٰةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى رَسُولِ اللّٰهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ

این کتاب مختصر، نتیجهٔ تفاضلی یکی از دوستان است. بعد از تکمیل ترجمه، امری که خاطر را پریشان می ساخت این بود که ترجمه باستی از نظر اهل علم و فتوی بگذرد تا از صحت مسائل آن اطمینان حاصل گردد و وجود اهل علم در این دیار غربت کیمیاست.

هزاران بار شکر الله متعال را که محض از فضل و منت خود بر این بندۀ حقیر، شیخ الحدیث دارالعلوم دیوبند و مفتی اعظم دیار هند و از بزرگترین علماء و اهل فتاوی موجود جهان اسلام حضرت مولانا مفتی سعید احمد پالپوری دامت برکاتهم را در ماه مبارک رمضان امسال به این ملک آورده سبب ساخت تا این اوراق را هر چند سرسری از ملاحظه گرانیه اصلاحاتی نموده و پسند فرموده اجازه دهنده کتابی خوب است، ترجمه‌ای خوب است، چاپش کنید».

کسانی چون ما جز این چه می توانند گویند که الله متعال حضرت والا رادرجات رفیع و اجر جزیل و عمر طویل عنایت فرماید تا ما امتنان سور دو جهان حضرت محمد مصطفی علیه و علی الله الصلوة والسلام تا عرصه دراز وجود ایشان استفاده کنیم، آمين.

غرض نقشیست کز ما یاد ماند   که هستی رانمی بینم بقائی
کند بر حال این مسکین دعائی   مگر صاحبدلی روزی ز رحمت

محمد ابراهیم تیموری

شوال ۱۴۲۸ هجری قمری موافق نومبر ۲۰۰۷ عیسوی، لندن

﴿فَلِئْسَ﴾

۱۰	چگونه حج کنید
۱۱	حرف اول
۱۲	برای عازم حج
۱۲	تلاش همسفر نیک
۱۳	چند کلایی که باید با خود داشت
۱۳	اخلاص و تصحیح نیت
۱۴	تبوه و استغفار از گناهان
۱۴	تلافی یا معافی حقوق العباد
۱۴	حرکت از خانه
۱۵	چون سوار شوید
۱۵	امیر قافله و نظام تعلیمی قافله
۱۶	چون به طیاره با کشتنی سوار شوید
۱۶	در صورت سفر دریابی
۱۷	آمادگی احرام بستن قبل از رسیلن به میقات
۱۸	سه صورت حج کردن
۱۸	طریقه حج تمعن
۱۹	تبلیغ
۱۹	ممنوعات احرام
۲۱	علم را قبلاً معین کنید
۲۲	جده
۲۳	از جده تا مکهً معظمه
۲۳	حدود حرم
۲۴	ورود به مکهً معظمه
۲۴	حاضر شدن در مسجد حرام

۲۷	دعاهای طوف
۳۳	دور رکعت نماز طوف
۳۴	دعای ملتزم
۳۸	آب مبارک زمزم
۳۷	سعی در بین صفا و مروه
۴۰	بعد از سعی، دور رکعت نماز بخوانید و آنگاه موی سر خود را بتراشید یا کوتاه کنید
۴۱	مشاغل شما در دوران اقامت مکةً معظمه قبل از شروع حج
۴۲	احرام حج و روانه شدن بجانب منی در ۸ ذی الحجه
۴۴	یک نکته مفید
۴۵	مشاغل شما در منی در هشتم ذی الحجه
۴۵	صیح نهم ذی الحجه، حرکت بطرف منی
۴۶	مشاغل عرفات
۴۸	چشم دیدی در عرفات
۴۹	دعا نزدیک جبل رحمت
۴۹	یقین به مغفرت خویش
۵۰	التماسی از خوانندگان عزیز
۵۰	از عرفات تا مزدله
۵۱	فضیلت شب مزدله
۵۳	یک دعای خاص از رسول الله ﷺ
۵۴	حرکت از مزدله بسوی منی
۵۵	رمی جمرات در منی
۵۶	دهم ذی الحجه، فقط رمی حمره عقبه
۵۷	تبلیه در اینجا تمام می شود
۵۷	ذبح (قرابی)
۵۸	حلق یا قصر
۵۹	طوف زیارت و سعی بین صفا و مروه
۶۰	حرکت بسوی منی
۶۰	اقامت در منی و رمی جمرات در تاریخ ۱۱ و ۱۲ و ۱۳
۶۱	اهمیت دعای بعد از رمی جمار

۶۱	مشاغل شما در روزهای اقامت در منی
۶۲	اجایی سنت دعوت به دین در منی
۶۳	حج قران و افراد
۶۴	بازگشت از منی به مکه مکرمه و قائم چند روزه
۶۵	مشاغل شما در مکه مکرمه
۶۷	دخول به بیت الله شریف
۶۹	آخرین مشوره درباره دعا کردن در مقامات خاص
۷۰	حرکت از مکه مکرمه و طواف وداع
۷۳	زیارت مدینه:
۷۵	حرکت بسوی مدینه طیه
۷۵	دخول به مدینه طیه و حضور در مسجد نبوی
۷۵	اولین نظر بر گبد خضرا
۷۶	حاک یزب از دو عالم خوشنده است
۷۷	حاضری در مواجهه شریف و سلام اول
۸۰	التماس این سیاهکار
۸۱	اقامت شما در مدینه منوره و مشاغل شما در این دوران
۸۱	اوقتی که با خاطر آرام میتوانید به مواجهه شریف حاضر شوید
۸۳	تجربه و مشوره دیگر
۸۴	جنت القبیح
۸۴	مسجد قبا
۸۵	جبل احد
۸۵	بازگشت از مدینه طیه
۸۷	درود و سلام بر رسول اکرم ﷺ
۸۸	عرض احسن
۹۰	مرتع نعمتیه
۹۳	چهل دعا از قرآن و حدیث جهت استعمال روزانه
۱۰۲	دعاهای خاص برای اوقات خاص
۱۰۸	خلاصه مراسم حج

اگر

در، همین جهان و همین زندگی

کدام صورت رسایی به بارگاه نبوی می بود و این سیاه بخت گفونه ای آنجامی رسید،

بادو دست

این کتاب کوچک

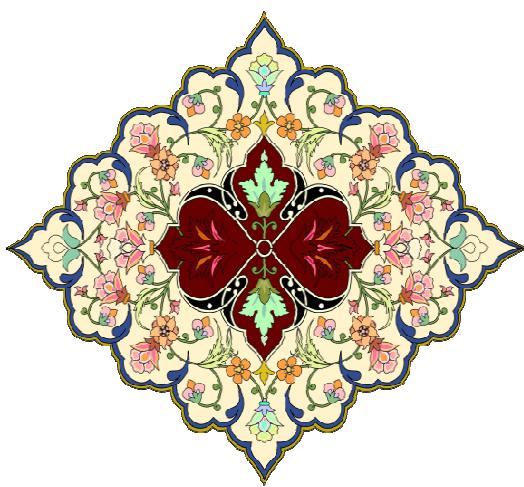
خود را به بارگاه پا کنیو آنحضرت صلی الله علیه وسلم پیش کرده
عاجزانه می گفتم

آنانکه حاک را به نظر کمیا کنند

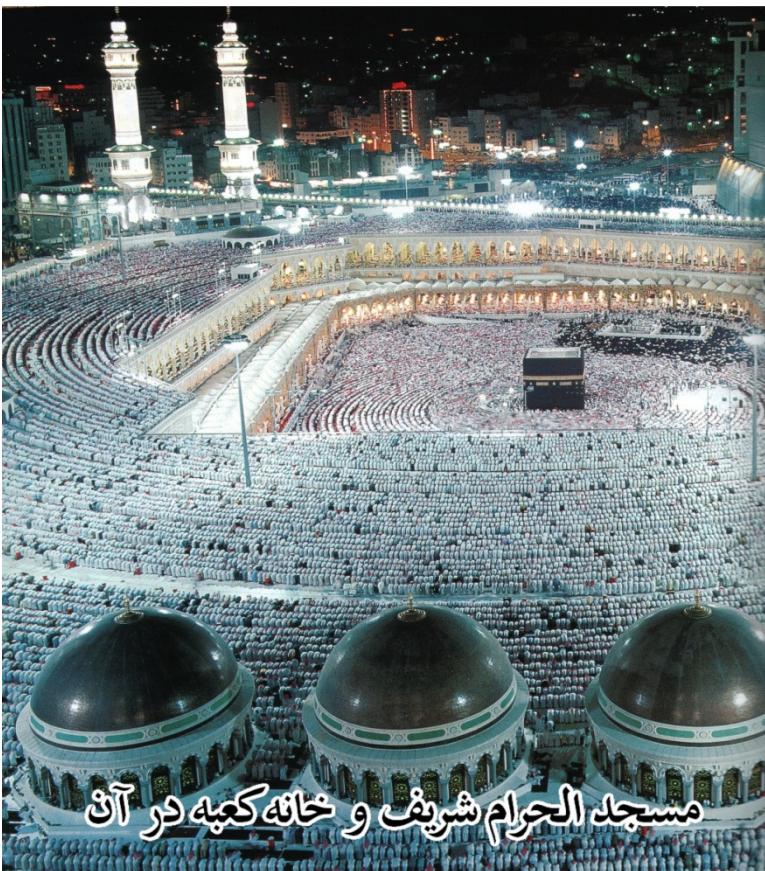
آیا بود که کوشہ چشمی به مانند

﴿۲﴾

﴿محمد مطهور نعمانی عما انتبه عن﴾

چونه حج کنید

خوش آنکه بندم در هست بر ناقه محمد ازوطن
خزیرم چو گرد، اقثم چو اشک آیم بسر غلطمن به تن

﴿حُرْفُ اُول﴾

آنچه در صفحات بعدی می آید در اصل، مضون خطی است که به سال ۱۳۶۹ هجری قمری، یکی از دوستان مُخلص رونده حج را مخاطب گردانیده بگونه ای به قید قلم آورده شد تا هر بندۀ نیک خدا که عزم رفتن به حج را داشته باشد با مطالعه آن در هر منزل این سفر مبارکه راهنمایی صحیح توسط آن حاصل نماید.

این کتاب اولین بار، هشت نُسخه سال قبل به چاپ رسید و این بندۀ ناچیز از ادای شکر فضل و احسان پروردگار کریم خود قاصر است که سبب ساخت تا هزاران بندگانش در طول این سالها در سفر مبارک حج از آن استفاده نمودند و عده زیادی از ایشان، این احساس خوبی را نیز ابراز داشتند که حج رونده ای که این کتاب را مطالعه می نماید با شدت و قوت تمام احساس می کند که گویا یک بندۀ آگاه و تجربه کار خدا همراهش است و دست او را گرفته به طرز صحیح و مسنون، وی را حج می دهد.

به همین گونه درباره عده بسیاری از بندگان خدا اطلاع یافتیم که با خواندن این کتابه دل شان به شوق حج و زیارت در تپش آمده و یقرار شده سراجام رفتن حج نیز نصیب شان گردید اینها همه محض فضل الله متعال و رحمت اوصت. اللَّهُمَّ لِكَ الْحَمْدُ لَا أُخْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ.

محمد منظور نعمانی

شوال ۱۳۷۷ هجری قمری

بُوای عازم حج

باسم‌هه سبحانه!

ای برادر دینی بسیار خوشبختم! سلام‌های بسیار و رحمات خداوند بر شما. اللہ تعالیٰ
نعمت بزرگی به شما عطا فرموده و اراده حاضری به خانه مقدس خود و زیارت شهر مبارک
رسول خود را در دل تان انداخته و وسائل رسیدن به آنجا را نیز برایتان میسر گردانیده است.
قدر و عظمت این نعمت بزرگ را بدانید و شکر خنا را بجا آورید
بر این مژده گر جان فشناند رواست
و بزرگترین شکر این نعمت آنست که از همین حالاتا به حد امکان در آمادگی
اخذ برکات و انوار و تجلیات آن مقامات و آموختن اعمال حج و طریقه‌ای آن مشغول
گردید

بسیار بد نصیب و ناشکر و قدر ناشناس است کسی که مولایش چنین نعمت
بزرگی را برایش میسر گرداند وی بازهم در فکر آموختن آداب و طریق حاضری به آنجا و
آمادگی و تیاری برای این سفر نیک نباشد بلکه در غفلت و بی پروائی باید ادبی و نافهمی
در آنجا حاضر شود
از آنچه که در طول اوراق این نامه خواهد آمد – اگر الله متعال پیاپیش برساند –
انشاء الله در دانستن اعمال و آداب حج، کمک زیادی خواهید یافت. وَاللّٰهُ أَعْلَمُ بِالثَّوْفِيقِ

فلاش همسفر نیک

مهمنتین و اولین چیز در سفر حج اینست که همراهی و همسفری چنان بندۀ خدا
را اختیار کنید که هم از مسائل حج به خوبی آگاه باشد و هم انسان نیک و صالح باشد اگر
خدلواند متعال همراهی چنان بندۀ خود را نصیب تان بگرداند که برعلاوه دانستن مسائل
حج و صلاح و تقوی، تجربه حج هم داشته باشد پس نور علی نور. از وی اجازه گرفته
خود را شامل همسفران او بسازید و در سراسر سفر بر مشورة وی عمل کنید لیکن کاملاً

احتیاط نمایید که وی به سبب شما دچار تکلیف نشود بندگان صالح خدا نسبت به سایر مردم، چونکه حساستر و لطیف مزاج تر هستند از امور خلاف طبع -اگرچه با زبان چیزی هم نگویند- نسبت به سایر مردم، بیشتر دچار تکلیف می‌شوند.

چند کتابی که باید با خود داشته باشد

در دوران سفر حج باید چند کتاب دینی را همراه داشته باشید حداقل یکی از آنها کتابی باشد که در هنگام ضرورت، بتوان مسائل حج را از روی آن دانست. و یکی دو کتابی که از مطالعه آنها کیفیات عشق و محبت و خوف و خشیت در دل پیدا شود که در اصل روح و روان حج و هر عمل دینی دیگر می‌باشد. کتاب «رفیق حج» از مولانا احشام الحسن کاندهلوی یا کتاب مختصر «طریق مسنون حج و زیارت» از مفتی سعید احمد سهارپوری در باب دانستن مسائل ضروری حج کافی خواهد بود. جهت پیدا کردن کیفیات و جذبات دل، کتاب «فضائل حج» از شیخ الحدیث مولانا محمد ذکریا رحمۃ اللہ علیہ، قابل مطالعه است. اضافه برآن، برای آموختن معلومات عمومی دینی و تعلیم آنها کتاب «اسلام چیست» این عاجز انشاء الله کافی خواهد بود.^(۱) این چند کتاب را در طول سفر تحت مطالعه داشته باشید و همچنین آنها را به دیگران نیز بدھید تا بخوانند برای آنانی که خواندن یاد ندارند مضامین آنها را خوانده بشنوانید هر مقدار از وقت شما که در اینکار صرف شود انشاء الله در بالاترین درجه عبادت محسوب خواهد شد.

اخلاص و تصحیح نیت

قبل از شروع سفر به نیت خود نظر اندازید و مقصد خود از حج را فقط تعییل امر

---

(۱) «اسلام چیست» در زبان فارسی با ترجمۀ مترجم این لوراق به چاپ رسیده است.

خداوند متعال و حصول رضای او و کسب ثواب آخرت بگردانید و جز آن، چیز دیگری مُحرّک اصلی این سفر مبارک شما نباید گردد همان عملی نزد الله ﷺ مورد قبول است که فقط با خاطر تعیل حکم او و برای حصول رضای او انجام شده باشد.

توبه و استغفار از گناهان

قبل از شروع سفر از همه گناهان خُرد و بزرگ خود از صدق دل توبه واستغفار کنید تا از نیاکی گناهان، صاف و پاکیزه گردیده به سوی بارگاه پروردگار خود روانه شوید.

تلافی یا معافی حقوق العباد

اگر حقوق بعضی بندگان خدا بر شما باشد مثلاً کلام وقتی حق کسی را تلف کرده باشید یا وی را آزار داده باشید یا دل وی را آزرسده ساخته باشید پس با تمام ایشان معامله خود را پاک بگردانید یا از ایشان معافی بخواهید و یا حق شان را تلافی کنید اگر امانت کسی نزد شماست آن را الله کنید اگر در باره اموری می خواهید وصیت کنید وصیت بنویسید خلاصه قبل از فرا رسیدن روز حرکت از تمامی انتظامات و آمادگی های سفر، خود را فارغ بگردانید تا در وقت حرکت بتوانید با اطمینان خاطر روانه شوید.

حرکت از خانه

چون وقت حرکت برسد با خشوع و خضوع کامل، دور رکعت نماز در خانه بخوانید و بعد از سلام به الحاج^(۱) دعا کنید که الله متعال سفر شما را به آسانی و عافیت بگذراند و در طول سفر از معاصی حفظ نماید و «حج مبرور»^(۲) و «زیارت مقبول» نصیب تان بگرداند.

(۱) خواستن چیزی به زلی و التمس.

(۲) حج مبرور حجّی را می گویند که در ظاهر و باطن صحیح و قبل قبول باشد مؤلف.

سپس اهل خانه را وداع کنید و در وقت بیرون شدن از خانه، اگر بیاد تان باشد این دعا را بخوانید: **بِسْمِ اللَّهِ الْأَمْنَىٰ بِاللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ لَا سُؤْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ وَإِنْ دُعَا يَادَتَنِ** نباشد فقط **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ** گفته از خانه برآید.

چون سوار شوید

چون در موتر، قطار یا طیاره سوار شوید و حرکت کنید حدا بجا بیاورید و شکرش را داده کنید که او **بِحَمْدِ اللَّهِ** با خاطر راحت و سهولت شما در این دنیا چنین وسائلی را مهیا فرموده و چنین سفر دور و درازی را برایتان آسان گردانیده است و اگر به یاد تان باشد این دعا را نیز بخوانید: **سَبَّحَ حَانَ اللَّهِ سَحْرَ لَنَاهَدَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِبِينَ**^(۱)

امیر قافله و نظام تعليمی قافله

اکثر انفاق می افتد که چندین نفر حاجی از یک منطقه یکجا روانه حج می شوند و همین کار بهتر نیز می باشد پس هنگامی که طیاره و قطار یا موتر حرکت کرد و همگی از طرف اسباب و لوازم و غیره خویش، خاطر جمع شدنک بهتر است که دسته جمعی، یکی از همسفران عاقل و بافهم را میر خویش بسازند همچنین بسیار خوبتر خواهد بود که همه تصمیم قاطع بگیرند که در طول این سفر، سلسله تعلیم و تعلم مسائل حج و طریقه حج و سایر مسائل دینی و ضروری را انشاء الله دوام خواهند داد کسانی که در سراسر عمر، فرصت آموختن مسائل دینی را نیافریده بودند در طول این سفر، فرصت زیادی برای اینکار خواهند یافت.

خلاصه به سنجش و مشاوره یک نظام تعليمی در میان تمام همراهان خود به

(۱) یعنی پاک است خلائی که این را برای مان مسخر ساخت حالانکه ما قدرت آن را نداشتیم و یشک روزی بسوی او خواهیم برگشت.

وجود بیاورید اینکار خیلی مهم و خیلی مفید می باشد زیرا بسیار کسانی هستند که به حج
می روند ولی طریقۀ نماز خواندن را هم نمی دانند و بعضی از این بیچاره ها حتی کلمۀ
خود را نیز نمی فهمند ییشک صرف اوقات خود در تعلیم چنین اشخاص، از مشغول شدن
به نمازهای نفلی و اوراد بهتر می باشد
در طول سفر به اقامۀ نماز و جماعت، بسیار کوشش کنید اگر خاناخواسته حتی
یک وقت نماز هم قضا شود صد نماز نفلی بیت الله شریف نیز تلافی آن را نخواهد کرد

هنگامی که به طیاره سوار شوید

اگر سفر هوائی در پیش دارید هنگامی که خواستید سوار طیاره {هوایپما} شوید
دعای سلامت و عافیت و حفاظت از معاصی خواسته بسم الله گفته سوار شوید و اگر بیاد
تان باشد این دعا را بخوانید: **بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ وَ مَرْسَهٗ إِلَّا رَبِّ الْعَوْرَٰجِيْمُ، رَبِّ الْأَرْضِيْنَ مُنْزَلًا مُبَارِكًا وَ أَذْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِيْنَ**

در صورت سفر دریائی

اگر کدام کشتی سریع السیر پیدا کنید هفت هشت روز و گرنه عموماً دوازده سیزده
روز در دریا سفر خواهید داشت، بسیاری از مردم به علت عادت نداشتن به سفر دریائی و نیز
تکان خوردهای غیر عادی کشتی، از روز دوم، سر چرخی برای شان دست می دهد و
این تکلیف شان تا چند روز ادامه پیدا می کند و بعضی ها وضع شان خرابتر هم می شود
اگر شما هم خدا ناخواسته دچار این تکلیف شدید، باز هم کوشش کنید نمازها را در سر
وقت آنها اداء نمائید، هر کسی که حواسش بر جاست و باز هم یک نمازش فوت شود بسیار
زیانکار خواهد بود

روزهای که طبیعت تان سالم و درست باشد به تبلیغ و تعلیم و ذکر و نوافل
مشغول شوید، خصوصاً اوقات خود را در آموختن طریقۀ حج و یاد گرفتن مسائل ضروری

آن یا آموختاندن و تعلیم آنها به دیگران بگذرانید همچنین خدمت سایر حاجیان مخصوصاً پیران و ضعیفان را سعادت خود پینارید و چنین بیندیشید که اینها مهمان های خدا و رسولش هستند و من بنده خدا و غلام رسول الله ﷺ می باشم، لذا از این نسبت ایشان حق خدمت بر من دارند بعضی از اهل معرفت می گویند:

«از طاعت و عبادت، پهشت خدا بدست می آید و از خدمت بندگان، خود مولا»

آمادگی احرام بستن قبل از رسیدن به میقات

{در صورت سفر هوایی قبل از پرواز، آمادگی احرام بستن را بگیرید یعنی ناخنها و موهای زیر بغل و زیر ناف را بگیرید و غسل کنید و بدن خود را از هرگونه چرک و غیره صاف و پاک نمایید و آماده بستن احرام شوید و اکنون اختیار دارید که پیش از سوار شدن به طیاره احرام خویش را پوشید و یا بعد از اینکه طیاره پرواز کرده چون مسافت کمی به میقات^(۱) میماند پیش از رسیدن به آنجا در داخل طیاره إعلان می کنند که فلان وقت از میقات خواهیم گذشت می توانید که آنگاه احرام بیندیشید

لیکن کسانی که می خواهند قبل از ادائی حج اولاً از جله مستقیماً به مدینه شریف بروند، آنها حالا احرام نپوشند بلکه بعد از زیارت مدینه منوره هنگامی که از مدینه شریف به

(۱) «میقات» جاهای مخصوصی در چهار جانب مکه شریف را می گویند کسانی که در چهار اطراف عالم زندگی می کنند و می خواهند به اراده حج یا عمره به مکه شریف بروند به آنجا رسیده باید احرام بینند و اجزه ندارند بلومن احرام از آنجا بگذرند و گرنه یک «ذم» (ذبح یک بز یا گوسفند) بر ایشان واجب می گردد

میقات افغانستان و ایران و عراق «ذات عرق» است که در فاصله صد کیلومتری شرق مکه واقع شده و امروزه خرابه ای بیش نیست و مردم اکنون از «وادی عقيق» که در کلارش است احرام می بندند و میقات طیاره های اروپا و کانادا و امریکا که از بالای دریای سرخ می گذرد «جُحْفَه» یا مواررات آن «جدَه» است.

طرف مکهٔ معظمهٔ حرکت کرند آنگاه از میقات مدینهٔ شریف یعنی «فُو الْحَلِیفَه» که آن را
بئر علی یا ابیار علی نیز می‌گویند احرام بینند.

سه صورت حج کردن

قبل از داشتن طریقهٔ احرام بستن، باید داشت که برای ما و شما سه صورت حج
کردن وجود دارد

اول: اینکه از میقات فقط احرام حج را بینند و در وقت احرام بستن، تنها نیت حج
را داشته باشند این صورت حج را «إفراد» می‌گویند^(۱)

دوم: اینکه از میقات، احرام حج و عمره - هر دو - را بینند و در همان احرام نیت
ادای هر دو را کنند این صورت حج را «قرآن» می‌گویند

در هر دو صورت إفراد و قرآن، ممنوعات و قیودات احرام تا اختتام حج باقی می‌
ماند که برای اکثر مردم، ادای آنها و پابندی به آنها خیلی سخت و مشکل می‌باشد و به
کثرت اتفاق می‌افتد که مردم مرتكب چیزهایی و کلرهای می‌شوند که ارتکاب آنها در
حالت احرام ممنوع است. بنابرین برای عامه مسلمانان، ادای حج إفراد و حج قرآن را مشوره
نمی‌دهیم.

سوم: اینکه از میقات فقط احرام عمره بینند و چون به مکهٔ معظمه برسند، عمره
انجام داده احرام را پایان بدند و آنگاه در تاریخ هشتم ذی الحجه از مسجد حرام یا هر
جایی دیگری از مکهٔ شریف احرام بینند این صورت حج را «تمتع» می‌گویند.
این صورت سوم برای اکثر مردم آسانتر و بهتر استه بنابرین طریقه آن را به
تفصیل در اینجا می‌نویسیم.

(۱) کسانی که حج بدل لحاظ می‌دهند حج إفراد برای شان بهتر است اگرچه قرآن نیز می‌
تواند و اگر آمر اجازت بدهد حج تمتع نیز برای شان درست می‌باشد مؤلف

طريقه حج تمتع

به هر حال اگر موافق مشوره من، اراده حج تمتع را دارید چون نزدیک میقات^(۱) برسید چنانکه در بالا گفته شد، اول غسل کنید و اگر در جائی {مثلاً داخل طیاره و هوایپما} نمی توانید غسل کنید در این صورت فقط وضو بگیرید و لباسهای دوخته شده را از تن پیرون کرده یک لنج پوشید و یک چادر روی شانه ها بینلازید و در همین دو پارچه کالا، دو رکعت نماز نفل بخوانید {این نماز را می توانید نشسته روی چوکی طیاره هم بخوانید} در طول این نماز سر تان را با چادر پوشانید و سپس به محض آنکه سلام گردانید سرتان را بر هنر کنید و از دل نیت إحرام عمره را بکنید و با زبان هم بگوئید: «اى خدا يا! فقط برای رضای تو إحرام می بندم، پس آن را برایم آسان بگردن و توفیق بده تا به صورت درست ادایش کنم و از فضل و مرحمت خود آن را قبول بفرمای».

تَبِيهٌ

و سپس با همان نیت به آواز کمی بلند سه دفعه این تلبیه را بخوانید: **لَبَيِّكَ اللَّمَّ**
لَبَيِّكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَيِّكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالْعِظَمَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ.
«حاضر هستم ای خداوند در پیشگاهت حاضر هستم، حاضر هستم، شریکی نداری، حاضر هستم، همه صفات و خوبیها و نعمتها از توست و ملک و پادشاهی تراسته تو شریکی نداری،»

(۱) کسانی که از طرف افغانستان و ایران با طیاره پرواز می کنند احتیاطاً بہتر است که یا در میدان هوائی شهر خود احرام بینند و یا در داخل طیاره نیم ساعت قبل از فرود آمدن در شهر جله احرام بینند تا گذر از میقات بغیر احرام لازم نیاید اگرچه می توانند در جله نیز احرام بینند و کسانی که از طرف اروپا و آمریکا پرواز می کنند بہتر است که نیم ساعت قبل از فرود طیاره احرام بینند گرچه اجاره نیز در جله احرام بینند

این را «تَلِيهٌ» می‌گویند تلیه، ذکر مخصوص حج و عمره بوده و گویا ترانه مخصوص حاجیان استه و در اصل، إجابت ندای حضرت ابراهیم علیه وعلیٰ تَلِيهَ الصَّلُوةُ وَالسَّلَامُ می باشد حضرت ابراهیم علیه وعلیٰ به حکم خداوند بندگان خنا راندا داده بود که بیانید و به بارگاه خدا حاضر شوید پس آن بندگان خدا که به نیت حج یا عمره احرام بسته و به اراده حاضری به خانه خدا حرکت کرده این تلیه را می خوانند گویا در جواب ندای حضرت ابراهیم علیه وعلیٰ عرض می نمایند که ای پروردگار! ما را توسط بنده مقبول خود حضرت ابراهیم علیه وعلیٰ ندا داده به اینجا خواستی، پس ای خداوند ما، ما حاضریم، ما حاضریم، ما حاضریم

بهرحال، در وقت تلبیه گفتن، خداوند متعال را حاضر و ناظر دانسته مستقیماً او را خطاب کنید و با شوق و خوف و خشیت بار بار بگویند:
لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ
بعد از تلبیه با خشوع و خضوع بسیار از خداوند دعا بخواهید دعای ذیل در این موقع مستحب است:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ رِحْلَةَ الْجَنَّةِ وَأَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ النَّارِ.
ای خدا! از تورضایت و بهشت را میخواهم و از خشمت و دونخ بتو پناه میرم.
بعد از آن بکثرت تلبیه گفته بروید. اکنون تلبیه برای شما گویا بهترین ادکار گردیده است. چون با کسی ملاقات کردید یا بر بلندی ای بالا رفتید یا از نشیبی پائین آمدید، در هر وقت و هرجا با عظمت و خشیت و محبت خدا در دل، این کلمات را بر زبان جاری داشته باشید^(۱).

لَبَيْكَ اللَّهُمَّ لَبَيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ.

(۱) گفتن تلیبه با صدای بلند فقط برای مردان است و زنان با صدای آهسته تلیبه بگویند تا صدای شان را دیگرانشنوند

ممنوعات احرام

هنگامی که دور کوت نماز احرام را داده کرده نیت عمره یا حج را کردید و تلبیه گفتیک شما «مُحْرَم» می گردید و حالا شما باید از تمامی ممنوعات احرام پرهیز کید اکنون شما لباس دوخته شده پوشیده نمی توانید چنان بوتی {کفش} هم پوشیده نمی توانید که بُجْلَك (یعنی شتالنگ) پایتان را بپوشاند موی زیر بغل وغیره را گرفته نمی توانید بلکه حتی یک تار موی هیچ قسمت بدن تان را گرفته نمی توانید ناخن گرفته نمی توانید عطر زده نمی توانید با زن خود همبستری نمی توانید بلکه حتی چنان کاری هم نمی توانید که شهوت را بینگیزد و نفس از آن لذت ببرد جانوری را شکار کرده نمی توانید بلکه حتی شپش سر خود را نیز کشته نمی توانید اینها ممنوعات احرام است.

اولین اعمال در حج و عمره همین احرام است که قبل از رسیدن به شهر جَهَّه {در شهر خود یا در داخل طیاره و یا بعد از رسیدن به جَهَّه} باید بیندید از آن بعد تا رسیدن به مکه معظمه کلام عمل مخصوصی وجود ندارد فقط باید از ارتکاب ممنوعات مذکوره پرهیز کنید و کیفیت شوق و محبت و خوف و اثابت را در خود پیدا کرده بکثرت تلبیه بگوئید در طول این دوران، بهر اندازه که جذب و محبت و خوف و خشیت در دل شما پیدا شود همان کیفیات، میراث اصلی ابراهیمی است و روح و روان حج و عمره می باشد

معلم را قبلًا معین کنید

چون در میلان هواخی جَهَّه پائین شدید از شما سؤال خواهد شد که معلم تان کیسته اسم هر معلمی را که در جواب بگیرید شما را به وکیل همان معلم^(۱) می سپارند بنابرین قبلًا با دقّت و سنجیدگی، مشخص کنید که چه کسی را معلم خود می سازید

(۱) معلم کسی را می گویند که از طرف حکومت عربستان مؤلف ای احرام و انتظام وسائل تسهیلاتی برای حاجیان است. امروز گروه های که حاجیان را بحج می برنند مسئولیت اینکار را دارند

﴿امروزه گروه‌های که حاجیان را به حج می‌برند معلم را ز قبل معین می‌کنند بنابرین ضرورتی برای تعیین معلم نمی‌باشد﴾

بسیاری از حاجیان از معلّمین خود شکایت می‌کنند در این شکی نیست که معلّمین نیز در ادای وظایف خویش کوتاهی می‌کنند و آنچه باید در مورد راهنمائی و راحت رسانی حاجیان، انتظام کنند و آنقدر که توانایی آن را دارند اکثر ایشان آن رانجام نمی‌دهند لیکن مبنای قوی این همه شکایات در نظر این عاجز، این اشتباه خود حجاج است که چنان توقعاتی به معلّمین می‌بندند که نمی‌باید از آنها داشته باشند. بسیاری از امور رسمی و انتظامی، طوریست که خود معلّمین بیچاره نیز در قبال آن عاجز می‌باشند و محتاج کسان دیگر می‌شوند.

بازم در این نکته شکی نیست که بعضی معلّمین از سایر آنها با تجربه تراند لهذا اگر حاجیان عاقل و تجربه کار، معلّمی را لائق اعتبار بدانند و به اخلاص درباره او بشما مشوره بدھند، همان را معلم خود بسازید بعضیها رسماً آژانس و دلایل معلّمین را پیشه کرده اند، به سخن چنین اشخاصی باید اعتبار کرد.

شهر جَدَه

چون در شهر جَدَه پائین شدید حتماً مسورو خواهید شد و باید هم که مسورو شوید زیرا که خدای متعال، قدم گذاردن در این زمین حجاز را که محبت آن در دل هر مسلمان نسبت به همه دیار بیشتر است، نصیب تان فرموده است.

جله بزرگترین بندرگاه دریائی و هوائی حجاز است و گویا دروازه مکهٔ مظلمه می‌باشد پاسپورت شما را در اینجا از شما می‌گیرند و پس نمی‌دهند بلکه بعداز طی مرافق انتظامی نزد معلم تان روانه می‌کنند و کیل معلم تان در جله رُو امروزه گروه‌های که شما را به حج می‌برد، وسائل انتقال شما را تا مکهٔ مظلمه تهیه می‌کنند چندین ساعت و گاهگاهی یکی دو روز در اینکار تأخیر پیش می‌آید.

از جله تا مکه مغضمه

چونکه قلب تان برای رسیلن به مکه مغضمه بیقرار است، این اقامت مختصر در جله خیلی بر شما سخت خواهد گذشت. اما پهلوی، دیر یا زود وسیله تقیه انتظام خواهد شد و بسوی مکه شریف حرکت خواهید کرد فقط دو سه ساعت راه از جله تا مکه مغضمه است. راه خیلی خوب بوده و رانندگان عموماً به تیز رانن عادت دارند

حدود حرم

هنگامی که ده میل به مکه مغضمه می‌ماند منطقه‌ای بنام «شمیسیه» می‌آید که از آن به بعد «حدود حرم» شروع می‌شود کفار مکه در سال ششم هجری در اینجا رسول الله ﷺ را ز لای عمره مانع شدند و آنحضرت ﷺ مصالحه نموده بدون لای عمره به مدینه منوره مراجعت کردند در همینجا میلان «حدیبه» واقع است که رسول الله ﷺ زیر درختی از صحابه کرام بیعت موت گرفتند که بنام «بیعت رضوان» مشهور و در قرآن مجید نیز مذکور است.

«حد حرم» از اینجا شروع می‌شود در اینجا نزدیک سرک بطور علامت یک ستون ساخته‌اند و لوحه‌ای هم بر آن نوشته‌اند که این حد حرم است. چون به اینجا رسیدید شوق و محبت و خوف و ادب را بر خود طاری کرده از خلدوند دعا بخواهید «یا الہی! این حرم تو و حرم رسول تو است» در اینجا حتی حیوانات در امن می‌باشند پس به حرمت و برکت آن، گوشت و پوست و استخوان و جان مرا بر آتش نوزخ حرام بگردان و از عذاب قیامت مأمون بدار».

اگر معنای جملات بالا خوب بیادتان باشد بهتر است که به الفاظ عربی آن نیز دعا

کنید:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا حَرَمٌ مُكَّ وَ حَرَمٌ رَسُولُكَ فَهَرِّ مَلَحْمِي وَهَمْيَ وَعَظِيمٌ وَهَشِيمٌ عَلَى النَّارِ
اللَّهُمَّ آتِنِي مِنْ عَذَابِكَ بِيَوْمِ تُبْعَثُ عَبْرَكَ

ورود به مکه معظمه

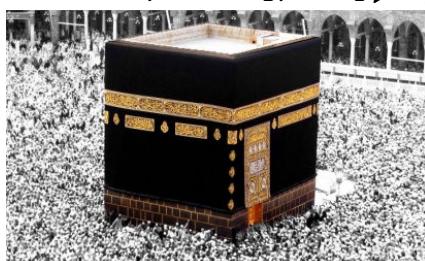
از اینجا کمی پیش رفته خانه های شهر مکه مكرّمه به چشم تان خواهد خورد در آن وقت، کیفیت خشیت و ادب کامل را در خود پیدا کرده از الله تعالى دعا بخواهید «یا الله! در این شهر پاکیزه و مبارک خود مرا به آرامش و خاطر جمع، اقامت بد» و توفیق ادای حقوق و آداب آن را بایم عنایت بفرما و روزی حلال نصیبم بگردان». چون موتر داخل شهر مقدس خدا شد از ته دل دعا کنید که: «یا الله! بند تو هستم، برای ادای فرض تو آمده ام و از تورضا و رحمت را میطلبم، درهای رحمت را بمن بگشای و در روز قیامت مغفرت و نجات نصیبم بفرمای و حج مرابطور درست اداء بنمای».

حاضر شدن در مسجد حرام و طواف

موتر شما را تا اقامتگاه تان می رساند بهتر این است که اسباب تان را پائین کرده اگر وضو ندارید و ضو گرفته همین حالا به «مسجد حرام» (مسجدی که خانه کعبه شریف در آن است) بروید

مسجد حرام دروازه های زیادی دارد بهتر اینست که از «باب السلام» داخل شوید در وقت دخول، بهتر است که بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الصَّلوةُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ گفته پای راست خود را اول داخل گذاشته این دعا را بخوانید

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ثُنُوبِي وَأَفْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ

سپس هنگامی که بیت الله شریف به چشم تان بخورد **اللَّهُمَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُوَ اللَّهُ**
 آگه گفته دست های تان را تا سینه ماند وقت دعا برداشته از ته دل دعا کنید
اللَّهُمَّ زَدْ يَتِيَّكَ هَذَا شَرِيقًا وَتَعْظِيْمًا وَتَكْرِيمًا وَمَهَابَةً وَزَدْ مَنْ شَرَفَهُ وَكَرَمَهُ مِنْ
حَمَادًا وَاعْتَمَرَهُ تَشْرِيقًا وَتَكْرِيمًا وَبِرًا. اللَّهُمَّ آتِ السَّلَامَ وَمِنْكَ السَّلَامُ فَهَبْنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ.
أَعُوذُ بِيَرِبِّ الْبَيْتِ مِنَ النَّنَّى وَالْفَقْرِ وَمِنْ ضَيْقِ الصَّدْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ.

«ای الله متعال! عزّت و شرافت و هیبت این خانه مبارکت را بیشتر بگردان و هر کسی که آن را حج میکند یا عمره می نماید او را نیز عزّت و شرافت و هیبت و نیکی زیادتر عنایت بفرما. **بِالْهِيِّ!** نام تو «سلام» است و سلامتی از جانب توست پس بر ما سلامتی بفرست. پناه می برم به پروردگار این خانه مقدس از قرضهای و محتاجی و تنگی سینه و عذاب گور».

آنگاه مستقیماً به طرف «**حَجَرُ أَسْوَدِ**» **بِيَاتِيْدِ**^(۱) و چونکه بعد از این طوافه شما «**سَعَى**» عمره را نیز باید اداء کنید بنابرین حالا «**إِضْطِيَاعِ**» نمائید یعنی اینکه یک طرف چادر احرام را از زیر بغل دست راست بیرون کشیده روی شانه چپ بیندازید

طريقه احضان

و سپس در مقابل حجر اسود طوری ایستاده شوید که شانه راست شما در مقابل کناره چپ حجر اسود قرار داشته باشد^(۲) و تمام حجر اسود در طرف راست شما قرار بگیرد آنگاه نیت طواف را کرده کمی به سمت راست، عقب رفته کاملاً مقابل حجر اسود ایستاده

(۱) در هنگام دخول در مسجد الحرام تجیه المسجد نخوایند بلکه طواف نمائید تجیه المسجد در این مسجد شریفه طوف آن است مؤلف

(۲) مراد از کناره چپ آن کناره حجر اسود است که در سمت چپ طواف کننده قرار دارد مؤلف

شده دو دست خود را مانند نماز تا گوشهای خود بالا برد و بگوئید: **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ**
وَلِلَّهِ الْحَمْدُ.

{ او امروزه در خط مستقیم در روپروری حجر اسود در دیوار هر سه منزل مسجد شریفه، چراغ سبز نصب کرده اند تا مردم در وقت ازدحام متوجه باشند که طواف راز آنجا شروع نمایند و در همین جا ختم کنند. }

سپس اگر خلوت بود پیش رفته حجر اسود را بوسید و اگر ازدحام آنقدر زیاد بود که بوسیدن یا حتی دست رساندن به آن هم آسان نبود پس از همانچه که ایستاده اید هر دو کف دست خود را به طرف حجر اسود نموده تصور کنید که گویا دست خود را بر حجر اسود گذاشته اید و این دعا را بخوانید: **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ أَكْبَرُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلِلَّهِ الْحَمْدُ أَكْبَرُ** دست خود را بوسیده شروع به طواف کنید.

در یک طوافه هفت مرتبه دور خانه خدا دوره می کنند یعنی هفت چرخ گشتن گردآگرد بیت الله شریف یک طواف می باشد.

در سه دور اول باید «رمّل» کنید^(۱) یعنی اینکه کمی شانه های خود را مثل پهلوانان

---

(۱) رمل و اصطیاع را فقط در آن طوافی انجام می دهند که بعد از آن «سعی» می نمایند. رمل و اصطیاع مخصوص مردان است. زنان نه رمل می کنند و نه اصطیاع مؤلف

تکان نکان داده گامهای کوچک برداشته کمی تیزتر راه بروید و در چهار دور باقیمانده مطابق رفتار همیشگی خود حرکت کنید
این نکته را نیز بیاد بسپارید که «تَلِيهٰ» که از وقت احرام بستن شروع شده بود به محض شروع کردن طواف تمام می شود بنابرین در این طواف و بعد از آن شما تَلِيهٰ نمی خوابید

دعاهای طواف

علمین، بعضی دعاها مخصوصی را بر حاجیان می خوانند که نه حاجیان بیچاره می توانند آنها را یاد کنند و نه معنای هیچ لفظ آنها را می فهمند اینکار بیفایله و طریقه ای نادرست است. باید دانست که هیچ دعای مخصوص و لازمی در طواف وجود ندارد اگر کسی حتی هیچ دعائی هم بیاد نداشته باشد او فقط سُبْحَانَ اللَّهِ الْحَمْدُ لَهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَكْبَرُ گفته برود (حتی اگر خاموش هم باشد، باز هم طوافش اداء می شود مؤلف) از رسول الله ﷺ در طوف، سه دعای بسیار مختصر و جامع ذیل ثابت است اولین آنها در قرآن مجید مذکور است، این دعاها را هر کسی در ظرف چند دقیقه به بسیار آسانی می تواند حفظ کند اگر شما آنها را حفظ ندارید می توانید آنها را اکنون حفظ کنید:

﴿١﴾ رَبَّنَا أَنْتَ فِي النَّسْيَا حَسَنَةٌ وَّ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَّ فِي النَّعَذَابِ النَّارَ.

ای پروردگار ما! هم در دنیا بما نیکی عنایت یفرما و هم در آخرت بما نیکی عنایت بنما و از عذاب دوزخ ما را نجات بدم

﴿٢﴾ اللَّعْمَ إِنِّي أَشَكُّ الْعَفْوَ وَ الْعَافِيَةَ فِي النَّسْيَا وَ الْآخِرَةِ

ای خدایا! از تو بخشایش گناهانم و عافیت دنیا و آخرت را می طلبم

﴿٣﴾ اللَّعْمَ إِنِّي أَعُوْذُ بِكَمِنَ الْكُفْرِ وَ الْفَلَاقَةِ وَ مَوَاقِفِ الْغَرْبِ فِي النَّسْيَا وَ الْآخِرَةِ

بارالهها! از کفر و فلaqe و رسواei در دنیا و آخرت بتوبناه می برم.

حاجیان اگر فقط همین سه دعا را حفظ کند و در طول طواف فقط همین سه دعا را خواند بروند کاملاً کافی خواهد بود درست خواندن این دو سه دعای کوتاه با داشتن معنی و مفهوم آنها هزار مرتبه پهتر از خواندن آن دعاها طویل و دراز معلمین است که اکثر حاجیان، نه تنها اینکه هیچ معنای آنها را نمی فهمند بلکه حتی آنها را بطور صحیح خوانده نمی توانند.

بر علاوه اینها هر دعا نیک دیگری که حاجی به یاد داشته باشد می تواند در طول طواف بخواند بهترین دعا همان دعائیست که قلب زیادتر به آن مایل و متوجه باشد و کیفیت حضور و خشوع دل در آن بیشتر موجود باشد در ذیل ده دعا دیگر مختصر و کوتاه از قرآن و حدیث را درج می کنیم، اینها را نیز به آسانی می توان یاد کرد در طواف و هر مقام دیگر، هر کدام را که قلب تان به آن مایلتر بود بخوانید.

﴿١﴾ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ سُبْحَانَكَ إِنَّمَا كُنْتُ مِنَ الظَّالِمِينَ .

خدایا جز تو معبودی نیست. تو پاکی، من از ستمکاران هستم.

﴿٢﴾ سُبْحَانَكَ اللّٰهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلٰهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْتَ تَقْرِئُ مَا تُؤْتَ بِإِيمَانِكَ .

خدایا! پاکی ترا بیان می کنم و حمد و شای ترا می گوییم، جز تو معبودی نیست. از تو مغفرت می خواهم و به تو توبه می کنم.

﴿٣﴾ رَبِّيْ أَغْفِرْ رَأْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ .

پروردگار! بخششای و رحم فرمای که تو بهترین رحم کنندگانی.

﴿٤﴾ رَبَّنَا الْفَقِيرُ لِنَا وَلِوَالِدَيْنَا وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُوْمُ الْحِسَابُ .

ای خداوندا! مرا و پدر و مادر مرا و همه اهل ایمان را در روز حساب ببخشای.

﴿٥﴾ لَلّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الرَّاحَةَ عِنْ الدُّوَّاتِ وَالْفَتوْعَ عِنْدَ الْحِسَابِ .

يا الهی! در وقت مرگ از توراحت می خواهم و در هنگام حساب مغفرت.

﴿۶﴾ اللَّمَّا أَتَى أَنْشَأْكَرِصَالَةَ وَالْجَنَّةَ وَأَعْوَيْكَ مِنْ عَصَبِكَ وَالنَّارِ.

ای خنای من! از تو خشنودی تو و بهشت رامی خواهم و از خشم تو و دوزخ به تو

پناه می برم.

﴿۷﴾ اللَّمَّا غَشَّيَ بِرَحْمَتِكَ وَجَنَّبَيَ عَذَابَكَ

یا الهی! بارحمت مرا بیوشان و از عنابت دور بگردان.

﴿۸﴾ يَا حَسْنَى يَا قَيُومُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغْفِرُكَ

ای همیشه زنده همه را نگاهدارنده! خلائی جز تو نیست. برحمت تو فرباد می کنم

﴿۹﴾ اللَّمَّا عَرَقَ أَنْشَأْكَ الْهَمَّى وَالثُّقُولَ وَالْمِقَافَ وَالْعُنُونَ

یا الهی! هدایت و پرهیزگاری از تو میخواهم و پاکدامنی و نامحتاجی از تو می طلبم.

﴿۱۰﴾ اللَّمَّا افْتَحَ لَنَا الْبَوَابَ رَحْمَتِكَ وَسَهَّلَ لَنَا الْبَوَابَ رِزْقَكَ

خدایا! درهای رحمت را برابر ما باز کن و بواب روزی را برابر ما آسان بگردان.

﴿۱۱﴾

این دعاها مختصر و کوتاه را به آسانی می توان حفظ کرد و در دوران طواف

خواند^(۴) در کتاب متناسک، دعاها خاصی جهت طواف نوشته شده است. اگر می خواهید که آنها را بخوانید و دل تان بیشتر به آنها میل دارد پس آنها را بخوانید بنابرین به ترتیب آنها

رانیز در اینجا درج می کنیم.

﴿۱۲﴾

هنجامی که حجر اسود را إسلام نموده (یعنی آن را بوسیده، یا بجای آن با دست خود آن را المس کرده دست تان را بوسیدی و یا هر دو کف دست را به طرف حجر اسود

(۱) این عاجز چهل دعای مختصر از قرآن و حدیث را منتخب کرده در آخر کتاب «اسلام چیست» درج کرده ام. کسانی که شوق دارند دعاها ییشتری را حفظ کنند آن کتاب را بنگرند و همچنین اگر کسی در حالت طواف از روی کتاب دعا بخواند اینکار هم درست استه مؤلف.

این دعاها از روی «اسلام چیست»، در آخر این کتاب افروده شده است. ابراهیم

نموده سپس آنها را بوسیدید و } طواف را شروع کرده بطرف دروازه بیت الله شریف رفیق دید
اول از همه این دعا را بخوانید:

اللَّهُمَّ إِيَّمَانًا إِبَكَ وَ تَصْدِيقًا إِبَكَ تَابِكَ وَ وَفَاءً بِمَهْدِكَ وَ اتِّبَاعًا إِسْنَةً نَبِيِّكَ مُحَمَّدًا
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ای خدایا! خانه ترا طواف می کنم در حالی که بتو ایمان دارم و کتابت را تصدقی
میکنم و به عهد تو وفا و از سنت پیغمبرت محمد مصطفی ﷺ اتباع می نمایم
﴿﴿﴾ این دعا تا «مُتَرَّم» {آن قسمت دیوار کعبه شریف که بین حجر اسود و دروازه کعبه
است} ختم می شود و تا آنوقت شما روبروی دروازه بیت الله شریف می رسید در این
وقت عرض کنید:

اللَّهُمَّ إِنَّ هَذَا الْبَيْتَ بَيْتُكَ وَ الْحَرَمَ حَرَمُكَ وَ الْآمِنَ آمِنُكَ وَ هَذَا مَقَامُ الْعَابِدِ
إِنَّمَا الْمُحْرَمُ مِنَ النَّارِ

یا الهی! این خانه خانه توست و این حرم تو و امن من تو و این مقام جایگاه
پناه جوینده از آتش دوزخ بتواست. پس مرا به فضل خود از عذاب دوزخ نجات بد
﴿﴿﴾ اکون به «مقام ابراهیم» {در چند متري خانه کعبه} می رسید در اینجا عرض کنید:

اللَّهُمَّ هَذَا مَقَامُ إِبْرَاهِيمَ الْأَلِيُّبَكَ مِنَ النَّارِ فَحَرِّمْ لِمُؤْمِنَوْ فَشَرِّ تَنَاهِيَ النَّارِ

یا الهی! این مقام خلیل تو ابراهیم است که از تو پناه خواسته بود و بتو پناه آورده بود
آنوقتی که او را در آتش انداختند پس به طفیل او و به رحمت خود گوشت و پوست ما را بر
آتش دوزخ حرام بگردان.

﴿﴿﴾ تا این وقت تزدیک «رُكْنٌ عَرَاقِيٌّ» می رسید {یعنی اولین کنج کعبه شریف که بعد
از گذشتن از حجر اسود و دروازه بیت الله شریف می آید} اینجا عرض نمائید:
اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوْذُ بِكَ مِنَ الشَّرِّ كَ وَ الشَّرِّ لَكَ وَ الشَّرِّ لَقَوْنَ وَ الشَّرِّ لَقَوْنَ وَ الشَّرِّ لَقَوْنَ
الْمُنْقَلِبِ فِي الْأَهْلِ وَ الْمَالِ وَ الْوَلَدِ

خدایا! از شک و شرک بتوبناه می برم و از اختلاف و نفاق و اخلاق بد نیز بتوبناه

می جویم و از اینکه در وقت بازگشت بخانه، در اهل و عیال و اولاد و مال خود بدی ای
بیینم نیز بتوپناه می برم.

﴿﴿﴾﴾ اکنون شما به «میزاب رحمت» {یعنی ناودان کعبه شریف می رسید} در اینجا
عرض نمائید.

**اللَّهُمَّ أَسْأَلُكَ إِيمَانًا لَا يَرْزُقُ لِوَيَقِينًا لَا يَنْقُدُ وَمُرْفَقَةً تَبَيَّنَكَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ فِي جَنَّةِ الْخَلْدِ اللَّهُمَّ أَكْلِمِي تَحْتَ طَلْلَ عَرْشِكَ يَوْمًا لَا طَلْلَ الْأَطْلَلِكَ وَلَا بَاتِي لَا
وَجْهَكَ وَأَسْقِنِي مِنْ حَوْضِ تَبَيَّنَكَ مُحَمَّدًا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرَبَةً لَا أَظْلَمَ بَعْدَهَا أَبَدًا.**

بار الها! ایمانی از تو می طلبم که هرگز زوال نگیرد و یقینی که هرگز از بین نرود
خدایا! همنشینی با پیغمبرت محمد مصطفی ﷺ در «جَنَّةُ الْخَلْدِ» را نصیبم بگردان. یا الہی!
در قیامت هنگامی که هیچ سایه ای جز سایه رحمت تو نیست و جز ذات پاک تو هیچ
کسی باقی نی، از تو می خواهم که مرا زیر سایه عرشت جا بدهی و از حوض کوثر
رسولت حضرت محمد مصطفی ﷺ جرعه آبی بدھی که بعد از آن هرگز تشنہ نشوم
﴿﴿﴾﴾ سپس هنگامی که به «رُكْنٌ شَامِي» {یعنی کنج دوم بیت الله شریف} {رسیدید
دعا کنید که:

**اللَّهُمَّ اجْلِمْهُ حَجَاجَتَرْوَرًا وَسَعْيَ امْشَكُورًا وَنَذَارًا وَبَجَارَةً لَنَنْتَرَوْرِيَا
عَزِيزُ يَا عَغْفُورُ.**

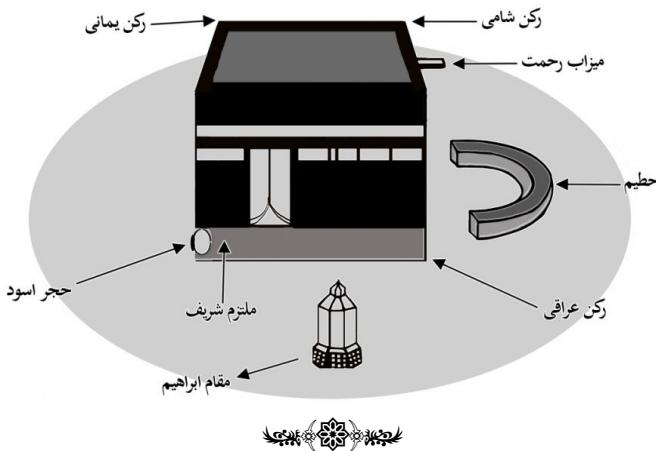
خلدوندا! حجم را مبرور بگردان و کوشش مرا قبول بفرما و گناه مرا عفو بنا و این
تجارت مرا چنان بگردان که هرگز ضرری نبیند ای عزیز و ای غفور!

﴿﴿﴾﴾ آنگاه چون به «رُكْنٌ يَمَانِي» {یعنی کنج سوم بیت الله شریف} {رسیدید دو دست
خود را برآن بماید و اگر مشکل باشد فقط دست راست را برآن بکشید و از ته دل دعا کنید:

**اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْفَقْوَ وَالْعَافِيَةَ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
يَا الَّهُمَّ ادْرِنِي وَآخِرْتَ ازْ تَوْعِفُ وَعَافِيَتَ مِنْ خَوَاهِمِ
سَپِسَ از رُكْنِ يَمَانِي بطرف حجر اسود رفته دعا کنید:**

رَبَّنَا أَتَيْنَا لِلنَّبِيِّ حَسَنَةً فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً قَنَاعَدَابَ النَّارِ.

پروردگارا! هم در این دنیا بما نیکی عطا بفرما و هم در آخرت بما خوبی عنایت
بفرما و از آتش دوزخ نجلت مان بدم

﴿٣٣﴾

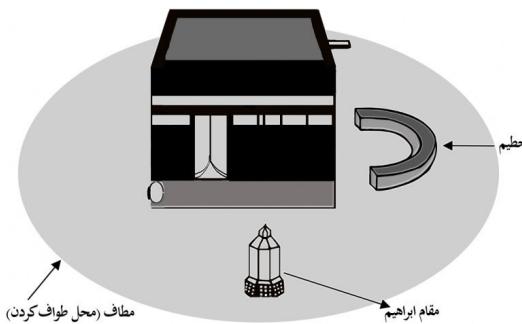
و زمانی که باز مقابله حجر اسود رسیدید به طریقه‌ای که پیشتر نوشته شد دوباره آن را استلام کنید یعنی بدون تکلیف دادن کسی یا بدون اینکه تکلیف بینیم اگر بتوانید آن را بیوسید، پس هر دو دست یا فقط دست خود راست خود را برآن گذارد آن را بوسه بدھید و اگر به سبب ازدحام مردم، اینکار دشوار باشد، پس چنانکه قبلًا گفته شد از دور مقابله حجر اسود ایستاده شده کف هر دو دست را بطرف آن کرده {پشت دست طرف چهره خود شخص باشد} و آنگاه دست خود را بوسه بدھید

متوجه باشید که در دوران طوافه دستها تا گوش فقط در شروع طواف بالا برده می‌شود بنابرین در دور دوم و سوم و ... طواف دستهای تان را بالا نکنید بعضیها به سبب ندانستن، در هر دور طواف، دستهای خود را تا گوش بالا می‌برند این کاری غلط است. طواف را از حجر اسود شروع کرده یکبار خانه خدا را دور زده چون باز به حجر اسود رسیدید، اینکار یک دور یا یک گشتن طواف می‌باشد که آن را به عربی «شوط» می‌گویند

وقتی که شما هفت دور یا شوط، دور بیت الله شریف گشته‌ید، یک طوف شما تمام می‌شود. به این حساب در یک طوف، حجر سود را هشت بار استلام می‌کنید.

دور کفت نماز طوف

از طوف فارغ شده به طرف «مقام ابراهیم» بیاید و بهتر است بر زبان تان این آیت جاری باشد «وَاتْخُذُوا مِنْ مَقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى». اگر به آسانی در مقام ابراهیم جای پیدا کردیده خوب و گرنه در چهار اطراف آن در هر سمتی که جائی خالی پیدا شد دور کعت نماز بخوانید خواندن این دور کعت در آخر هر طوف واجب است و بهترین جای خواندن آن مقام ابراهیم می‌باشد لیکن عموماً آنجا خیلی ازدحام است و بعضی مردم امور بی ایمانه و حرکات جاهلانه مرتکب می‌شوند بنابرین اگر به اطمینان خاطر نمی‌توان در آنجا نماز خواند پس این دور کعت را در جائی دیگر نزدیک آن بخوانید و اگر نزدیکش نیز جائی پیدا نشک به «خطیم»^(۱) یا «مطاف»^(۲) رفته بخوانید.

-
- (۱) «خطیم» قطعه زمینی متصل به کعبه شریف را می‌گویند که در سمت شمال کعبه شریف واقع بوده و توسط دیواری به بلندی قد انسان و به شکل هلال احاطه شده است. این قطعه زمین اصلاً شامل کعبه شریف بود اما قریش به سبب قلت مال، توانستند آن را شامل بیت الله شریف کنند
- (۲) «مطاف» جای طوف کردن گردید که کعبه شریف را می‌گویند که حاجیان برآن طوف می‌کنند

بعد از ختم این دور رکعت با خشوع و خضوع کامل از الله متعال دعا بخواهید اینجا نیز دعای مخصوصی ندارد در اکثر «کتب مناسک» دعائی را برای این مقام نوشته اند که منسوب به حضرت آدم علیه السلام می باشد این دعا از لحاظ مضمون و معنای خود نزد این عاجز شایسته حفظ کردن است. اگر حفظ الفاظ آن برایتان مشکل باشد مفهوم آن را باید بسپارید و سپس در زبان خود با آن از الله تبارک و تعالی دعا بخواهید دعا اینست:

اللَّمَّا إِنَّكَ تَعْلَمُ سِرَّى وَ عَلَادِيَتِى فَأَقْبِلُ مَعْنَتِى وَ تَعْلَمُ حَاجَقَ فَأَغْطِنِى
شُؤْلَى وَ تَعْلَمُ مَا فِى نَفْسِى فَأَغْفِرُ لَنِّى ثُنُوْى. اللَّمَّا إِنَّكَ إِيمَانًا يَسِيرُ قَلْبِى وَ يَقِينًا صَابِرًا
حَتَّى أَقْلَمَ إِنَّهُ لَا يَصِيبُنِى إِلَّا مَا كَتَبْتَ لِى وَ رِضَا بِمَا قَسَمْتَ لِى بَا أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ.

يا الهی! همه رازهای مرا و آشکارای مرامی دانی و از ظاهر و باطن من باخبری، پس عنز مرای پذیر. يا الهی! همه حاجات و ضروریات مرای دانی، پس آنچه را که از تو میطلبم به من عنایت کن. يا الهی! بر آنچه در دل من است نیز آگاهی، پس گناهان مرا بیخشای. خدایا! ای لرحم الراحمین! از تو ایمانی می خواهم که در قلبم جای گیرد و یقین صادقی می طلبم که به سبب آن، این حقیقت بر من کاملاً مکشوف شود که هیچ چیزی بمن نمی رسد مگر آنکه تو برایم نوشته باشی، و قلب من نیز برآنچه تو برایم مقدّر نموده ای، راضی و خوشنود باشد

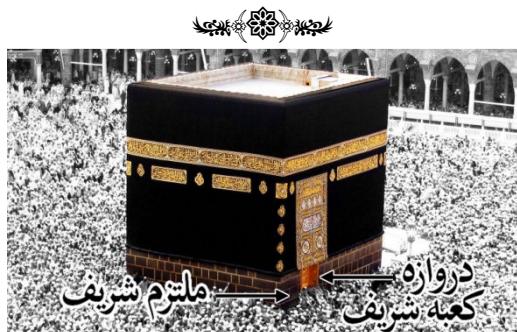
دعای مُلْتَزَم

بعد فراغت از دور رکعت نماز طواف و دعا به طرف «مُلْتَزَم» بیاید آن بخش دیوار خانه کعبه شریف را که بین حجر اسود و دروازه کعبه شریف قرار دارد «مُلْتَزَم» می گویند اینجا مقام خاص قبولیت دعاست. رسول الله علیه السلام چنان خود را به آن می چسپانیدند که گویا طفل خود را به مادر بچسپاند

اگر موقع یافتید و انشاء الله حتماً موقع خواهید یافته خود را به آن بچسپانید سینه خود را بر آن بنهیم گاهی رخساره راست و گاهی رخساره چپ خود را بر آن بگنارید و زار و

قطار گریسته از خداوند دعا بخواهید هرچه در دل تان آمداز خدا بخواهید و به هر زبانی که دارید بخواهید و در آن وقت به یقین پینلارید که اکنون اینجا در آستان پروردگار کریم خود حاضر شده ام و سر بر در او گذاشته ام و او مرا و حال مرا می بیند و آه و زاری مرا می شنود در اینجا خنماً و حتماً دعای نجات از جهنم و دخول بدون حساب به پهشت را بخواهید و اگر بتوانید الفاظ مختصر ذیل را یاد کنید این دعا را بخوانید:

اللَّهُمَّ رَبَّ هَذَا الْبَيْتِ الْمُتَبَّقِي أَعْتِقْ رِقَابَنَا مِنَ النَّارِ وَأَخْلُقْنَا الْجَنَّةَ بِمَا يُحِبُّنَا
ای پروردگار این خانه کهنه! ما را ز آتش دوزخ آزاد بگردان و از کرم و بخشش خود بدون حساب به پهشت داخل بفرما.

و اگر بتوانید یاد کنید کلمات دعائیه ذیل را بین عاجز خیلی می پسند:

إِلَهِي عَبْدُكَ بِبَيْلَكَ فَقُعْدُكَ بِبَيْلَكَ سَاءِلُكَ بِبَيْلَكَ مِسْكِينُكَ بِبَيْلَكَ كَلِيلُكَ بِبَيْلَكَ
صَبِيبُكَ بِبَيْلَكَ يَارَبَ الْعَالَمِينَ اذْهَمْنِي يَامَلَأِنِي يَامَلَأِنِي أَنْتَ الْفَقَارَ وَأَنَا الْمُسِيَعُ
وَهُلْ يَرْحَمُ الْمُسِيَعُ إِلَّا الْفَقَارُ. مَوْلَأِنِي مَوْلَأِنِي أَنْتَ الْمَالِكُ وَأَنَا الْمَمْلُوكُ وَهُلْ يَرْحَمُ
الْمَمْلُوكُ إِلَّا الْمَالِكُ.

الهی! بنده ات بر درت آمده فقیرت بر درت ایستاده گدایت بر درت دست گدائی دراز کده مسکینت بر درت حاجت آورده، بنده ذلیلت بر درت حاضر گشته، بنده ناتوانست بر درت سؤال آورده مهمانت بر درت حاضر شده ای پروردگار جهانها. بر من رحم بفرمای ای مولای من و ای خدای من! تو بسیار بخشنده‌گاری و من بسیار خطکار، و جز بخشنده‌گار

چه کسی بر خطاکار رحم می کند! ای خدای من و ای مولای من! تو مالکی و من
مملوک و جز مالک چه کسی بر مملوک رحم می کند!

**مَوْلَأَيْنِي مَوْلَأَيْنِي أَنْتَ الرَّبُّ وَأَنَا الْعَبْدُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْعَبْدَ إِلَّا الرَّبُّ. مَوْلَأَيْنِي
مَوْلَأَيْنِي أَنْتَ الرَّازِقُ وَأَنَا الْمَرْزُوقُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْمَرْزُوقَ إِلَّا الرَّازِقُ. مَوْلَأَيْنِي مَوْلَأَيْنِي
أَنْتَ الْكَرِيمُ وَأَنَا الْلَّهِيْمُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْلَّهِيْمَ إِلَّا الْكَرِيمُ**

ای مولای من و ای خدای من! تو پروردگاری و من بندۀ تو و جز پروردگار
چه کسی بر بندۀ رحم می کند! ای مولای من و ای خدای من! تو رازقی و من روزی خوار
تو و جز رازق چه کسی بر روزی خوار رحم می کند! ای مولای من و ای خدای من! تو
کریمی و من شیم و بر شیم چه کسی جز کریم رحم می کند!

**مَوْلَأَيْنِي مَوْلَأَيْنِي أَنْتَ الْغَرِيبُ وَأَنَا الْلَّاهِيْلُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْلَّاهِيْلَ إِلَّا الْغَرِيبُ. مَوْلَأَيْنِي
مَوْلَأَيْنِي أَنْتَ الْقَوْيُ وَأَنَا الْضَّعِيفُ وَهَلْ يَرْحَمُ الضَّعِيفَ إِلَّا الْقَوْيُ. مَوْلَأَيْنِي مَوْلَأَيْنِي أَنْتَ
الْفَقُورُ وَأَنَا الْمُذْنِبُ وَهَلْ يَرْحَمُ الْمُذْنِبَ إِلَّا الْفَقُورُ.**

ای مولای من، ای خدای من! تو صاحب عزّت و غلبه ای و من ذليل و پست،
و بر ذليل، دیگر چه کسی جز صاحب عزت رحم می کند! ای مولای من، ای خدای من!
تو صاحب قدرتی و من ضعیف ناتوان، و جز صاحب قدرت چه کسی بر ضعیف رحم می
کند! ای مولای من، ای خدای من! تو بخشایشده ای و من گناهکار، و بر گناهکار جز
بخشایشده چه کسی رحم می کند!

**اللَّهُمَّ إِنِّي تَرَحَّمْتُ فَأَنْتَ أَهْلُ وَإِنْ تُمْلِئُ فَأَنَا أَهْلُ فَارْحَمْنِي يَا أَهْلَ التَّقْوَىٰ وَيَا أَهْلَ
الْمَغْفِرَةِ وَيَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ وَيَا حَمْدَ الْمَالِكِيْنَ.**

خداوند! اگر بر من رحم فرمائی، شایسته کرم توست و اگر مرا عذاب دهی، بیشک
مستحق آن هستم، پس با من آن کن که شایسته توست و بر من رحم بفرما ای شایسته
پاکیزگی و ای سزاوار بخشایندگاری و ای از حم الرّاحمین و ای بهترین بخشایشگران.

اللَّهُمَّ إِنَّكَ قَلْتَ «أَذْعُونُكَ أَسْتَجِبْ لَكُمْ» وَإِنَّكَ لَا تَحْلِفُ الْمِيْنَادَ

يا الٰهِي ادر کتاب مقدسٰت وعده فرموده ای «از من دعا بخواهید قبول می کنم» و
تو هرگز خلاف وعده نمی کنی.

**اللَّٰهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلٰى عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ مُحَمَّدِ وَآلِهِ وَاصْحَابِهِ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّاتِهِ
وَاهْلِ بَيْتِهِ كَمَا تُحِبُّ وَتَرْضِي عَنْدَ مَا تُحِبُّ وَتَرْضِي.**

خانیا! درود و سلام نازل بفرما بر بنده و پیغمبرت محمد مصطفیٰ ﷺ و بر آل و
اصحاب و ازواج و ذریات او و بر اهل خانه او ...

در اینجا بازهم این نکته را بشنوید و بیاد بسپارید که در این مقام، دعای مندرجۀ بالا
یا کلام دعای دیگری مخصوص و مقرر نیست که باید همان را بخوانید و بس، بلکه اصل
اینست که از ته دل دعا کنید به هر زبانی که می توانید و می خواهید و هرچه می خواهید
دعا کنید و بخواهید برای خود و برای والدین خود و برای سایر قوم و خویشان و
دوستان و عزیزان خود و برای تمامی امت رسول خدا ﷺ و برای هر ضرورت و نعمت
دنیا و آخرت دعا بخواهید

اگر خیریت دنیا و عقبی آرزو داری
بدرگاهش بیا و هرچه میخواهی تمنا کن

آب مبارک زمزم

چون از دعا در مُلْتَرِم فارغ شدید به طرف زمزم {که در عقب مقام ابراهیم و تقریباً
روبروی دروازه کعبه شریف واقع است} بیایید و رخ به قبله ایستاده بسْمِ اللَّهِ گفته در سه
نَفَس، تا اندازه ای که توان دارید آب زمزم بنوشید و الْحَمْدُ لِلَّهِ گفته دعا کنید:

اللَّٰهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا تَعْلَمُّا وَرِزْقًا وَاسِعًا وَشَفَاءً لِكُلِّ كَآءٍ

خانیا از تو علمی سودمند و وسعت روزی و شفا از هر مرض را می طلبم

جایگاه آب زمزم

اين را فراموش نکنيد که شما اراده حجّ تمتّع را كرده ايد و از میقات، إحرام عمره را بسته ايد و هرچه تا بحال نموده ايد مربوط همین احرام عمره بوده است. بعد از بستن احرام عمره سه کار باید انجام داد يکي طواف، دوم سعي در بين صفا و مروه و سوم در ختم سعي، تراشیدن {کل کردن} موی سر يا کوتاه کردن آن.

اکون که طواف را پیايان رسانيد يك نوبت به «سعی» می رسد که میان صفا و مروه يiron مسجد حرام باید انجام داد

سعی در بين صفا و مروه^(۱)

اکون دوباره بطرف حجر اسود بیايد و مطابق طریقه اي که قبلًا گفتیم دوباره آن را استلام کنيد و فقط استلام کرده باخاطر ادائی سعي از مسجد حرام از «باب الصفا» يiron شويد در وقت خروج اول پاي راست را يiron گناشته دعا کنيد:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِ وَأَتْعَذْ لِي أَنْوَابَ فَضْلِكَ

صفا که سعي را ز آنچا شروع می کنند نزدیک «باب الصفا» می باشد و حتی يک دقیقه راه هم از حجر اسود مسافت ندارد {چون از طواف فارغ شدید بطرف چراغ سبز روی

(۱) «صفا و مروه» دو تپه کوچک اند که فاصله بین آنها تقریباً حدود چهار صد متر می باشد و امروزه «مسعی» یعنی جای سعي کردن را به سبب ازدحام، چند منزله آيد کرده اند لهذا اکون قسط قسمت بالاتر تپه صفا دیده می شود و بس. «سعی» هفت مرتبه آمد و رفت به طریقه مخصوص بین این دو تپه را می گویند طریقه آن در صفحه بعدی می آيد

دیوار بنگریه نزدیک آن، لوحة «المسعى» شما را بجانب صفا و محل سعی راهنمائی می کند {

داخل صفا و مروه

صفا و مروه از بالا

چون نزدیک صفا رسیدید بهتر است که به اتباع رسول الله ﷺ بزیان بگوئید:
أَتَكُمْ بِمَا بَذَّلَ اللَّهُ بِكُمْ لِإِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَابِ اللَّهِ۔

آنگاه از بلندی صفا بالا بروید بسیار بالارقتن ضروری نیست. فقط کمی بالا بروید. آنگاه روی تان را به جانب بیت الله شریف نموده ایستاده شوید بیت الله شریف مستقیماً مقابل دیدگان شما خواهد بود اکنون هر دو دست خود را بالا کنید چنانکه در وقت دعا کردن بالا می کنند و نخست حمد و شای خدا را بجا بیاورید و توحیدش را ییان کنید خصوصاً کلمه توحید «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَوِيرٌ» و کلمه تمجید «سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لَهُ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ» را در این موقع بخوانید و بعد از آن شکر خدا را بجا بیاورید که شما را محسض از فضل و مهریانی خود تا این مقام مبارک و مقدس رسانیده است.

سپس با اطمینان خاطر دعا کنید هرچه دلتان می خواهد اینجا از الله متعال بخواهید. آنگاه پائین آمده به طرف «مروه» بروید. اگر کاملاً خاموش هم باشید باز هم سعی شما اداء خواهد شد لیکن مشوره مخلصانه من اینست که در این وقت حتی یک لحظه را به غفلت از دست ندهید و دل و زبان خویش را دائماً در ذکر الله و دعا مشغول داشته باشید کدام دعای حتمی در این وقت مقرر و مخصوص نیست. از رسول الله ﷺ دعای مختصر ذیل منقول است آن را یاد کنید و در دوران سعی آن را ورد زبان بگردانید.

رَبِّ اغْفِرْ وَازْحَمْ وَتَجَلَّزْ عَمَّا تَعْلَمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ.

ای پروردگارا! بیخشای و رحم فرمای و از خطاهای ما که در علم تو است در گذر بنمای، یشک تو از همه غالب تر و قدرمندتر و کریم تر هستی.

و جز این دعا هر دعای دیگری که دلтан به آن مایل باشد قلب و زبان تان را با آن مصروف نگهدارید کمی از صفا پیشتر رفته دو ستون سبز {و حالا هر دو ستون، چراغ سبز نیز دارند} به چشم می آیند از اینجا شروع به دویلن کنید و سپس {۲۰ متر دویله} دو ستون سبز دیگر {با چراغ سبز} به چشم خواهند خورد اینجا رسیده دویلن را قطع کنید و تا «مروه» با رفتار عادی خویش راه بروید چون به مروه رسیده رو به طرف ایستاده به همان گونه‌ای دعا کنید که در صفا نموده بودید

{**حکم بالا برای مردان است. زنان به رفتار عادی خویش سعی کنند. حکم**

دویلن بین دو ستون سبز برای زنان نیست.}

این یک «دَوْر» سعی شد سپس به همین صورت دویاره از مروه تا صفا سعی کنید این دَوْر دوم می شود به همین طریقہ جملگی هفت بار باید سعی کنید سعی هفتم در مروه ختم خواهد شد هر مرتبه که به صفا یا مروه رسیده آنجا رو به قبله ایستاده دستها را مانند وقت دعا بلند برد و دعا بخواهید نه تنها در صفا و مروه بلکه در هر مقام دیگر نیز طوری با این یقین دل دعا بخواهید که الله تعالی دعای مرا می شنود و قبول می فرماید در خزانه او همه چیز هست و او از هر کریمی کریمتر است و مرا از کرم و مهربانی خود محروم نخواهد گرداند و دعای مرا حتماً و حتماً قبول خواهد فرمود

**بعد از سعی دور کعت نماز بخوانید
و آنکه موی سر خود را برآشید یا کوتاه کنید**

هفت دور سعی را انجام داده سعی شما نیز به پایان می رسد اکنون شما به «مطاف» آمده هر جائی که دلтан باشد دور کعت نماز {نقلى} بخوانید رسول الله ﷺ این

چنین می کرند سپس موی سر خود را برداشید {کل کنید} یا کم کنید^(۱)
 اکنون عمره شما تکمیل شد و احرام شما پایان رسید حالا هیچ یک از قیود و
 ممنوعات احرام بر شما باقی نیست. اکنون می توانید سر و تن خود را بشوئید غسل کنید
 لباس دوخته شده پوشید عطر بزنید وغیره ... هرچیزی که به سبب احرام بر شما ناجایز
 گردیده بود اکنون برایتان باز جایز می گردد

مشاغل شما در دوران اقامت در مکه معظمه قبل از شروع حج

حال احرام حج را انشاء الله در تاریخ هشتم ذی الحجه خواهید بست و تا آنوقت
 شما در مکه معظمه خواهید ماند هر ثانیه و هر دقیقه این مدت را غنیمت بدانید و هبیج
 لحظه ای از اوقات خود را در مشاغل و کارهای یهوده و بی فایده نگذرانید
 تا هر اندازه ای که امکان دارد در طول این مدت اقامت در مکه معظمه، اوقات
 خود را در مسجد حرام بگذرانید نه معلوم که آیا باز این سعادت میسر خواهد شد یا نی. به
 کثرت طوف بکنید به کثرت نماز نفل بخوانید بهتر از اینجا چه جائی برای ذکر و تلاوت
 می توان یافت. و اگر کلام وقتی صرف بخارط نشستن هم آنجا بودید بازهم به دیده
 محبت و عظمت به سوی پیغمبر اکرم ﷺ اینجا آن تجلیگاه رب العالمین است که
 فقط تماشا کردن و نظاره آن نیز عبادت می باشد.^(۲)

(۱) حکم بالا برای مردان است و برای زنان ممنوع است که موی سر خود را برداشند برای زنان حکم اینست که اکنون از آخر موهای خود به اندازه یک بند انگشت یا کمی زیاتر قیچی کنند

(۲) خصوصاً درباره نمازهای جماعت مسجد حرام شریف بسیار باید کوشش به خرج داد مثلاً که نماز جماعت این مسجد شریف بخارط رفتن به سیر و تقویح از دست بود اگر حساب کنید ثواب نماز جماعت فقط در روز در مسجد الحرام شریف مساوی با ثواب پنج صد سال نماز یک شخص می باشد زیرا در احادیث شریف وارد است که ثواب یک نماز در مسجد حرام برابر با ثواب یک صد هزار نماز است. ده نماز دور روز، ضرب صد هزار مساوی با یک میلیون نماز می شود و ←

عظمت و رفعت مقام بیت الله را صِرف از اینجا می‌توان قیاس کرد که خاتم الانبیاء و المرسلین، سید الاولین و الآخرين، حضرت محمد مصطفی رسول الله ﷺ عَلَيْهِ السَّلَامُ گرد آن طواف می‌کردن و رخ به سوی آن نموده نماز می‌خوانند و حالا تا قیام قیامته تنها و تنها قبله خدا پرستان می‌باشد

همچنین در طول این مدت فراغت، در کار تبلیغ و تعلیم دین نیز شرکت کید سلسله تبلیغ و تعلیم دین از همین مسجد حرام و از همین شهر مقدس شروع شده بود اگر همان جو تبلیغی و تعلیمی دین به سبب کوشش شما باز دوباره پیدا شود یقیناً این عمل شما نزد الله متعال خیلی پسندیده و بسیار با ارزش خواهد بود

احرام حج و روانه شدن بحاجب منی در تاریخ ۸ ذی الحجه

اگرچه می‌توانید احرام حج را قبل از تاریخ هشتم ذی الحجه نیز بیندید ولی سهولت و آسانی شما در اینست که صبح روز هشتم ذی الحجه احرام بیندید پیش از احرام بستن، همانگونه که قبل از هنگام احرام بستن، غسل کرده بودید حالا نیز غسل کنید و اگر غسل توانستید فقط وضو بگیرید یک چادر را دور کمر مانند لنج بسته و یک چادر را روی شانه ها بیندارید و سپس اگر توانستید داخل مسجد حرام دو رکعت نماز {نفل} احرام بخوابید {ورنه هرجائی در داخل مکه شریف که توانستید بخوابید} و چنانکه قبل از هم گفته شد سر را توسط چادر پوشانید آنگاه سلام گزایید سر را بر هنر کرده نیت حج را نموده سه بار تلبیه بگوئید:

اگر سال قمری را ۳۶۰ روز بدانیم، تمام نمازهای یک سال برابر است با ۱۸۰۰ نماز و نمازهای صد سال برابر است با یک صد و هشتاد هزار، و نمازهای پنج صد سال، برابر است با نه صد هزار. به این صورت، اگر کسی عمر پنج صد ساله نیز بیابد باز هم ثواب نماز جماعت دو روزه وی در مسجد حرام شریف از نمازهای عمر پنج صد ساله اش نیز افضل و بیشتر خواهد بود

لَبَيِّكَ اللَّهُمَّ لَبَيِّكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَيِّكَ، إِنَّ الْعَمَدَ وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ
هنگام تلبیه گفتن تصوّر کنید که مالک و پروردگار من که هزاران سال قبل توسط
حضرت ابراهیم علیه السلام بندگان خود را ندا داده برای حضور در خانه خود خواسته بود من این
ننای او را الجابت می کنم و نزد خنای خود عرض خویش را پیش می نمایم و او علیه السلام
عرایض مرا می شنود و این احوال مرا می بیند

بعد از تلبیه هرچه می خواستید دعا کنید لیکن در این وقت دعای ذیل را خصوصاً
باید خواست:

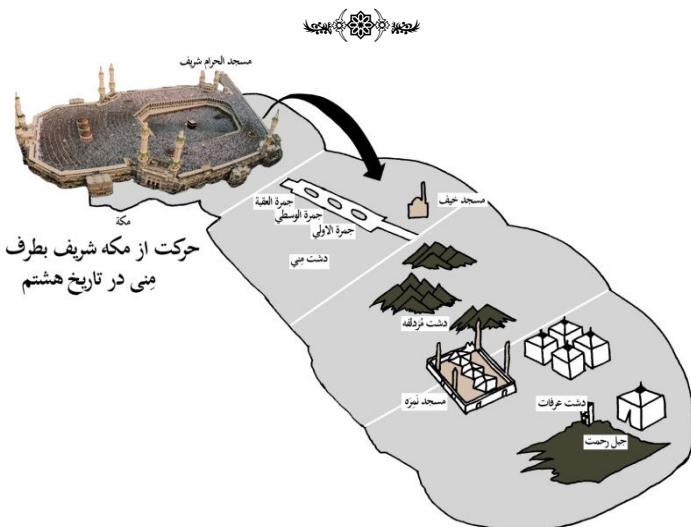
«ای خداوندا برای تعمیل حکم تو و به خاطر رضایت، مُلک و دیار خود را رها
کرده بیارگاه تو آمده ام و احرام حج را بسته ام، پس توفیق و مدد عنایت بفرما تا حجّم
درست اداء شود و از کرم خود آن را قبول بنما و برکات آن را بمن عنایت بفرما از تو رضای
ترا می جویم و بهشت را می طلبم و از دوزخ و خشمت بتو پناه می برم. یا الله! نیکی و
عافیت دنیا و آخرت را بمن عطا بفرما و از همه خطاها! من در گذر بنما»

شما اکنون نیت نموده و تلبیه خوانده «محروم» شدید و حالا اجتناب و پرهیز از
تمامی قیود و ممنوعات احرام که قبلاً ذکر شده است بر شما لازم می گردد حالا شما در
تاریخ دهم ذی الحجه هنگامی که ذبح {قربانی} نموده موی سرستان را کل یا کم کردید از
احرام بیرون می آئید

اکنون شما ایستاده یا راه رفته، نشسته یا برخاسته در هر حالتی که باشید، ذوق و
شوک و عظمت و محبت الله عزوجلی را در دل پیدا کرده به کثرت تلبیه بخوانید خواندن تلبیه
احرام عمره به محض شروع طوف ختم شده بود و حالا تلبیه احرام حج در تاریخ دهم ذی
الحجّ بعد از اینکه شما «جَمَرَةُ الْعَقْبَى» را «رَمْقَى»^(۱) کردید تمام خواهد شد

(۱) «جَمَرَةُ الْعَقْبَى» یکی از سه جایگاهیست که شیطان را می کند و «رَمْقَى» سنگ زدن
جایگاه شیطان را می گویند تفصیل خواهد آمد ابراهیم

بسیار خوبه امروز تاریخ هشتم ذی الحجه شما احرام حج بستید حالا همین امروز باید به سمت «مُعْتَنِی» بروید «مُعْتَنِی» دشتی است که تقریباً در سه و نیم میلی {تقریباً} شش کیلو متری {مکله} محظمه قرار دارد پیاده رفتن هم چندان مشکل نیست. اگر توان و همت دارید بهتر است که پیاده بروید چونکه در تاریخ دوازدهم یا سیزدهم دویاره بمکله محظمه بر خواهید گشت بنابرین اسباب و لوازم ضروری فقط چهار یا پنج روز را با خود همراه بگیرید.

در «مُعْتَنِی» بازار بزرگی برپا می گردد و همه اشیای خوردنی و نوشیدنی که در مکله محظمه پیدا می شود در آنجا نیز بدلست می آید بنابرین ضرورتی بگرفتن اشیای خوردنی و نوشیدنی نیست.

یک نکته مفید

در وقت رفتن به «مُعْتَنِی» و به همین صورت در وقت روانه شدن از «مُعْتَنِی» بسوی «عرفات» و از «عرفات» به «مُزْدَلْفَة» و از «مُزْدَلْفَة» دویاره باز رفتن به طرف «مُعْتَنِی» چنان پسندارید و تصوّر کنید که اکنون از اینجا مرا مولایم به آنجا می طلبد این چنین تصوّر نموده

آنگاه حرکت کنید اگر این نکته نصیب تان گشت، انشاء الله در طول این رفتنها و حرکت کردنها لذت بسیاری احساس خواهید کرد صحیح زود بطرف «می» حرکت کنید تا پیش از شدت حرارت آفتاب به آنجا برسید و همچنین اگر بخواهید بتوانید جای خوبی در «مسجد خیف» پیدا کنید

غفلت نکنید در طول راه با نوق و شوق، تلیه خوانده بروید

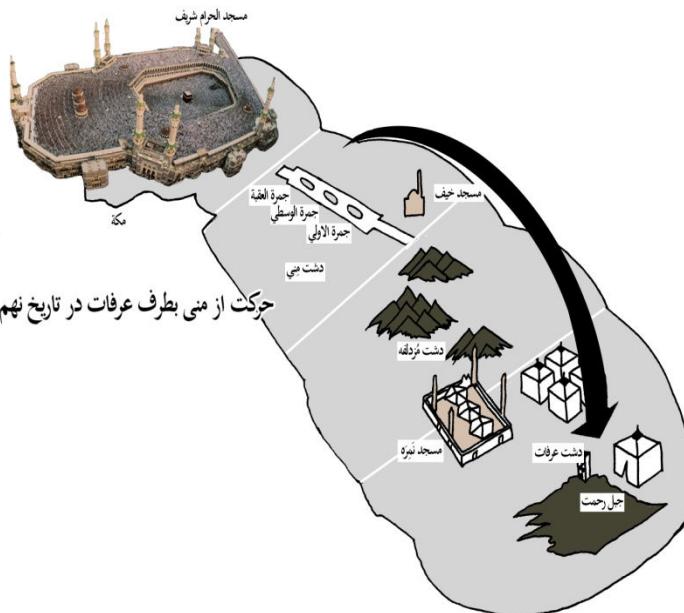
مشاكل شما در منی در هشتم ذی الحجه

امروز در «می» کلام عمل مخصوص ندارید بلکه فقط گذرانیدن امروز و امشب {یعنی روز هشتم ذی الحجه و شب بین روز هشتم و نهم آن} در اینجا تنها عملی است که باید انجام بدهید در اوقات نماز، نمازهای تان را بخوانید ذکر و تلاوت نمائید دعا بخواهید و دیگران را به اعمال نیک ترغیب بدهید با آن بندگان خدا که در کار تبلیغ و دعوت دین مصروف اند همراه شده در این سعادت عظیم نیز خود را شریک بسازید و آن زمانی را بیاد بیاورید که در همین میدان «می» رسول الله ﷺ با پیغام خدا و کلمه لا اله الا الله میان مردمی که اینجا جمع شده بودند می گردیدند و ایشان را به سوی الله و دین او دعوت می نمودند

صحیح نهم ذی الحجه، حرکت به طرف عرفات

صحیح نهم ذی الحجه بعد از طلوع آفتاب از اینجا باید به طرف میدان «عرفات» حرکت کرد میدان «عرفات» در فاصله تقریباً شش میلی (یازده کیلومتری) {«می»} واقع است، بسیاری از بندگان خدا این فاصله را پیاده طی میکنند بلکه سزاوار است که با سر آن را طی کنند لیکن اگر در برآه خود گمان دارید که با پای پیاده رفته آنقدر خسته خواهید شد که نشاط و حضور قلبی که در دعا باید داشته خدای نخواسته به سبب خستگی از دست تان خواهد رفت، در این صورت برایتان بهتر است که سواره به عرفات بروید فقط چند ریال کرایه

ریال کرایه می‌گیرند و شما را به عرفات می‌رسانند
 رُو حلاً گروه‌های که حاجیان را به حج می‌برند و سایل نقلیه را انتظام می‌کنند و
 همچنین قطار و ریل مخصوص برای حمل و نقل حاجیان میسر می‌باشد.}

متوجه باشید که در این وقت نیز از تلبیه غافل نباشید و در طول راه تلبیه خوانده
 بروید لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ إِنَّ الْحَمْدَ وَالْعِظَمَ لَكَ وَالْمُلْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ

مشاغل عَرَفَات

چون به میدان عرفات رسیده اگر خیلی خسته هستید و ضرورت دارید تا استراحت کنیده عیبی ندارد که تا پیش از زوال آفتاب کمی استراحت نمایید و چون وقت زوال نزدیک شد و آب در دسترس بود بهتر است غسل بگیرید لیکن در این غسل، نکوشید که چرک سر و بدن تان را دور کنید بلکه فقط بر تمام اعضای بدن خود آب بریزید و بس.

به محض زوال آفتاب نماز ظهر و عصر را در «مسجد نمره» با جماعت یکجا در یک وقت می خواند اگر به آن مسجد رسیدیه هر دو نماز را پشت امام یکجا بخوانید ولی اگر به سبی توانستید در این نماز شریک شوید در این صورت نماز ظهر را در وقت ظهر و نماز عصر را در وقت عصر بخوانید

این چند ساعت اقامت در عرفات، خلاصه حج می باشد کوشش کنید که حتی یک لحظه آن را هم به غفلت ضایع نسازید وظیفه مخصوص در اینجا دعا و استغفار است، اما برای عوام الناسی مثل ما چندین ساعت با دلجمعی و یکسوئی در دعا مصروف بودن و متوجه إِلَى اللَّهِ بُودَنْ، مشکل است بنابرین مطابق ذوق تان، خود را در ذکر و تسبیح و تکبیر و تهلیل و تلاوت مشغول بگردانید^(۱) و هر چند دقیقه ای «تلبیه» نیز خوانده بروید و چون بخواهید که دعا کنید یکسی و حاجتمندی خود و قدرت بی انتهای الله متعال و شأن «گُنْ فَيَكُونُ» او را مستحضر قلب نموده و کیفیت إلحاح و انبات بسیار در دل پیدا کرده و وعده الهی مغفرت و قبولیت دعای حاضر شوندگان عرفات را که توسط رسول الله ﷺ به ما رسیده است، در قلب بیاد آورده و به حقیقت و صداقت آن یقین کامل نموده، اولاً مغفرت گناهان خود را و نجات از هرگونه عذاب و هرگونه مؤاخذه هر منزل از منازل آخرت را بطیلید اگر همچشم را بیایید از الله متعال، مغفرت بدون حساب خود را بخواهید سیاهکارپها و تباہکاری های خود را بیاد آورده به زاری و إلحاح بگرئید و همه ضروریات دنیا و آخرت خود را بخواهید

بعد از الله و رسولش، بزرگترین حق را پدر و مادرتان بر شما دارند، برای ایشان نیز بسیار دعا کنید علاوه آنها برای سایر دوستان و آشنایان و قوم و خویشان و اهل و عیال و همه مردان و زنان اهل ایمان نیز دعا نمائید

(۱) یادکردن هر نامی از نامهای خدا و هر صفت از صفات او عَزَلَةٌ بِالْأَنْوَافِ با دل و زبان را دکر می گویند تسبیح، سبحان الله گفتن و تکبیر، الله اکبر گفتن و تهلیل، لا الله الا الله گفتن است.

بر علاوه ایشان از الله ﷺ برای سرسیزی و سریلنگی دوباره دین و وابستگی عمیق و محکم خود و اهل و اولاد خود و همه مسلمانان به آن با بسیار الحاج و زاری دعا بخواهید همچنین در این وقت، کوششها و زحمات تمام عمر رسول الله ﷺ را که در راه اشاعت دین و وصول بندگان خدا به خدا کشیده بودنک نباید از یاد بپرید زیرا که این ایمان و نماز و حج و هر عمل دینی ما نتیجه کوششها و زحمات رسول خدا ﷺ می باشد بنابرین برای آن حضرت ﷺ و برای آل وی و اصحاب وی و برای خادمان دین وی در هر زمان و عصری که باشند از الله متعال رحمات بسیار و رفع درجات بی شمار بطلاشید و بهتر این است که خاتمه دعای تان همین باشد

چشم‌دیدی در عرفات

در سال گذشته چون این سیاهکار به آنجا حاضر شد در همین میدان عرفات، شخصی را مشاهده نمود که بعد از نماز ظهر از دوستان و همراهان خود جدا شده در پس بوته‌ای رفته روی ریگ نشسته، کتابی از دعاها متأثره نیز همراهش بود {شاید «الحزب الاعظم» از ملا علی قاری رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى یا «مناجات مقبول» از حکیم الامت اشرف علی تهانوی رَحْمَةُ اللَّهِ تَعَالَى} بوده باشد} گاهی از روی کتاب دعا می خواند و گاهی کتاب را گذارد به زبان خود حاجات دنیوی و اخروی خود را از پروردگار کریم خود می خواست و گاهی به سجده افتاده آه و زاری می کرد غالباً چندین ساعت در این حال بود و در اینکار - تپیدن های او و نالینهای او و زار و قطار گریستن های او طوری که متحسن و حتی چادر احرامش نیز تر می شد و دعا خواستن های او با الحاج و ابتهال عجیبی از پروردگار کریمش را دیده دل به یقین می گفت که آن پروردگاری که صفاتش «رحمان» و «روحیم» است و آنکه ذات بزرگوارش «جواد» و «وهاب» و «کریم» است، هرگز چنین سائلی را از در خود محروم نخواهد گرداند

به هر حال، هر کسی که امروز در میدان عرفات، کیفیت الحاج و ابتهال میسرش

گردد یا در صورت عدم آن، به سبب آن دلش بشکنده انشاء الله کامیابی و فائز المرامی وی
یقینی خواهد بود

در اینجا بی اختیار دلم میخواهد بگوید که آسانترین ذریعه بدست آوردن این کیفیات
در این دنیا، محبت و همشنیت با کسانیست که این کیفیات در ایشان موجود است. بنابرین
بهتر است که قبل از رفتن به حج، مدتی را در خدمت و صحبت صاحبدلی بسر برید
شو همدم پروانه تا سوختن آموزی
با سوختگان بشین شاید که تو هم سوزی
و الحمد لله که این دنیا هنوز از وجود چنین بندگان خدا کلاً خالی نشده است.

دعازدیک جَلِّ رحمت

هنگامی که شلت گرمی کم شود {البته اگر توانستید} اییک لییک گفته به جانب
«جَلِّ رحمت» بروید {جَلِّ رحمت} کوهی در میلان عرفات است. اینجا نیز از ته دل از
خلووندگار خود دعا بخواهید

یقین به مفتر خویش

الله متعال به کسانی که در میلان عرفات جمع می شوند و دعا می خواهند و
مغفرت می طلبند و عده های بزرگ و کریمانه ای فرموده است. آنها را در دل استحضار
کنید و بیاد بیاورید و بر آنها یقین کامل نمایید و با وجود داشتن پلیدی و شرارت نفس خود و
کثرت گناهان سراسر عمر خود از غفاری و کربمی خلووند متعال یقین بدارید که الله متعال
امروز همه گاهان شما را عفو فرمود و فرمان مغفرت و جنت را برایتان صادر نمود
این یقین را در دل تان پیدا نموده شکر پروردگار کریم را بجا بیاورید و بر رسول الله
عَلَيْهِ السَّلَامُ وَ بَرَّ اهْلِ بَيْتِهِ وَ أَنَّحْضُرَتِهِ درود و سلام بفرستیه زیرا که
راهنمای و سعی و کوشش آنحضرت عَلَيْهِ السَّلَامُ بود که شما را با الله متعال آشنا ساخت و با ملت

بفرمائید! وقوف عرفات که رکن اعظم حج است (و اگر خدا نخواسته از دست برود
 حج اصلاً از دست رفته است) اکنون الحمد لله نصیب تان شد
 حج تان مبارک بادا این عاجز از اخلاص و محبت شما امید دارد که این نامه سیاه
 را نیز در دعاهای خویش بیاد داشته باشید
 بلبل همین که قافیه گل شود بس است

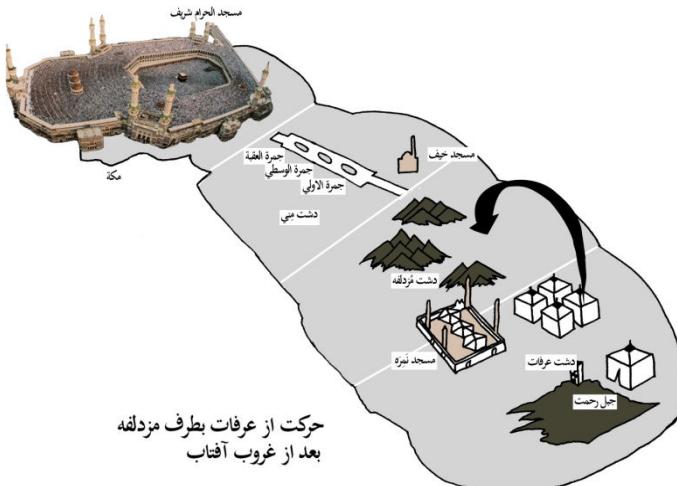
النماصی از خوانندگان عزیز

از آن بندگان خدا که عازم حج می باشند و این اوراق را می خوانند عاجزانه التجاء
 درام تا برای این سیاهکار نیز دعا کنید که تا دم مرگ بر دین و ایمان، ثابت قدم و در راه
 دین به جدّ و جهد مشغول و بعد از مرگ در مغفرت الهی مشمول و در جنت جای داشته
 باشد اینکار مُنْتَ بزرگی بر من خواهد بود این فقیر حقیر، بسیار محتاج دعاهای شماست
 لِهِ صدقه و خیرات دانسته او را نیز در دعا و التجای خویش شریک بسازید چه عجب که
 شاید این سیاهکار به سبب دعای شما نجات بیابد

از عرفات قامِ زدَه

چون آفتاب غروب کرده بدون خواندن نماز مغرب {شام} با این تصور که اکنون
 مولایم مرا به طرف «مُزَدَّلَفَه» می طلبد و امشب «مُزَدَّلَفَه» تحلی گاه خاص اوست
 پیاپی تلبیه گفته و اللہ متعال را یاد کرده از عرفات به طرف «مُزَدَّلَفَه» حرکت کنید
 «مُزَدَّلَفَه» قریباً سه میل {حدود شش کیلومتر} از عرفات فاصله دارد این مسافت
 کوتاه را بعد از غروب آفتاب در حالی که هوا نیز خنک است به آسانی می توان پیاده طی
 کرد لیکن اگر احساس خستگی و ماندگی می کنید بهتر است با موتر یا غیره بروید تا به

آنچه رئیسیده با نشاط و خاطر جمع بتولید در ذکر و عبادت و دعا و استغفار مشغول شوید

امروز نماز مغرب {شام} در وقت نماز عشاء {خفتن} به همراه نماز عشاء یکجا در
مزدلفه خوانده می شود

فضیلت شب مزدلفه

در برآهه همین شب مزدلفه، قرآن مجید می فرماید:

فِيَّا أَفْضَلُّم مِنْ عَرْفَاتٍ فَلَا تُكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ الْحَرَامِ

یعنی هنگامی که از عرفات برگشته به مزدلفه رسیدید در «مشعر حرام» به ذکر
خدا مشغول شوید {مزدلفه را مشعر حرام هم می گویند}

مشهور است که شب مزدلفه در حق حاجیان از شب قدر افضلتر و با ارزشتر است.

در روایات صحیح وارد است که رسول الله ﷺ در «حج وداع» در میدان عرفات از خلوند
متعال درباره امت خود بسیار چیزها را درخواست فرمودند که جز یکی همه آنها مورد قبول
حق تعالیٰ قرار گرفت و به آنحضرت ﷺ مژده قبولیت آنها را عطا کرده از طرف امت،
اطمینان خاطر داده بودند لیکن در شب مزدلفه آنحضرت ﷺ با الحاج و زاری تمام از

خداوند خود آن دعای باقیمانده را خواسته رفتد تا آنکه در اینجا بشارت قبول آن رانیز به ایشان دادند و آنحضرت ﷺ بسیار مسرور شده از انجام کار اُمت خود مطمئن و خاطرجمع گردیدند رسول الله ﷺ شیطان را نیز مشاهده کردند که به سبب قبول این دعای ایشان، سخت فریاد و فغان می کرد و خاک بر سر خود می ریخت.

به حال، عظمت و قدر و قیمت این شب را بیاد داشته باشید چه بسا اوقاتِ عده ای از مردم از عرفاتِ خسته و مانده به اینجا رسیده خواب بر آنها غالب آمده تمام شب را در خواب می گذرانند بنابرین بسیار کوشش کنید که خنای نخواسته این شب پر رحمت و با برکت در خواب نگذرد.

اگر اثرات خستگی در تن زیاد است و طبیعت به شدت تقاضای خوابیدن را دارد در این صورت بهتر اینست که اولًا نماز مغرب و عشاء را بخوانید و سپس برای مدت کوتاهی به تسبيح و تقديس و حمد و شکر خنا و دعا و استغفار مشغول شوید آنگاه برای چند ساعتی بخوابید و سپس در وقت تهجد برخاسته نماز تهجد بخوانید و آنگاه تا صبح در فکر و ذکر مصروف باشید و به الحاج و ابتهال کامل، مانند عرفاتِ دعا و استغفار کرده بروید و از پروردگار کریم خود هرچه می خواهید خواسته بروید هرچه خواهان هستید در اینجا بگریه و زاری بطلبید و با پافشاری بطلبید در این مقامات هر بنده ای که با پافشاری بیشتر و سرسختی زیادتر از الله متعال دعا خواسته برود به همان اندازه پروردگار کریم را دوست و خوشتر می آید.

قربان این کریبا که دعا طلبیدن را و با سرسختی و پافشاری طلبیدن را دوست تر دارد و هر کسی که به هر اندازه ای که ازوی زیادتر و بیشتر طلب کند همانقدر از او خوشتر

میشود و بر او بیشتر محبت میفرماید **إِنَّهُ بِرُجُوْدِ كَرِيْمٍ**

و چنانکه قبلًا درباره سایر مقامات نیز گفته ایم کدام دعای مخصوص برای عرفات و مزدلفه تعلیم داده نشده است. بنابرین برای هر ضرورت دنیا و آخرت خود دعا کنید

همچنین مشوره های را که در سلسله دعا های عرفات، قبلًا به عرض رسید در اینجا نیز
مورد نظر بگیرید

یک دعای خاص از رسول الله ﷺ

دلم می خواهد که یک دعای خاص از رسول الله ﷺ را در اینجا بیاورم که
شایسته است حرف حرف آن در دل و دماغ حفظ گردد و در هر موقع و مقام بوسیله آن از
الله متعال دعا خواسته شود الله اکبر! این دعا چه پر درد است و چه مرقع عبادت و
شکستگی قلب در پیشگاه الله ﷺ می باشد:

اللَّهُمَّ إِنَّكَ تَسْمَعُ كَلَامِنَا وَتَرَى مَكَانِنَا وَتَعْلَمُ سُرَيْنَا وَعَلَانِيَتِنَا وَلَا يَخْفَى عَلَيْنَا
شَيْءٌ مِّنْ أَمْرِنَا وَإِنَّا إِلَيْكَ بِالْفَقِيرُونَ الْمُسْتَغْيِرُونَ الْمُسْتَجِيْرُونَ الْمُعْتَرَفُونَ
أَسْأَلُكَ مَسْئَلَةَ الْمِسْكِينِ وَابْتَهَلُ إِلَيْكَ ابْتِهَالَ الْمُذْلِنِ وَادْعُوكَ دُعَاءَ الْخَلِيفِ
الضَّرِيرِ مَنْ حَضَمَتْ لَكَ رِقْبَتُهُ وَفَانَتْ لَكَ عَدْرَتُهُ وَكُلَّ لَكَ جِسْمُهُ وَرَغْمَ لَكَ أَنْفُسُ اللَّهُمَّ لَا
تَعْصِلُنِي بِدُنْعِلِيكَ شَقِيقَتُهُ وَكُنْ لِي رُؤْفَارَ حِيمَّا يَا خَيْرَ السَّتُولِينَ وَيَا خَيْرَ الْمُعْطِينَ

«یا الهی! تو سخنم را می شنوی و جایگاهم را می بینی و پنهانم و آشکارایم را می
دانی و از ظاهر و باطنم آکاهی و هیچ چیز من از تو پوشیده نیست.

خایای! من بیچاره بی چیز نادر بتوفیاد می کنم و از تو پناه می خواهم و از تو در
خوف و هراس می باشم، به گاهان خود اقرار و اعتراف دارم و چون مسکین بیکس
و کوی از تو سؤال می کنم و مانند گناهکار دزیل و خوار در پیشگاه تو بر زمین می افتم و
همچون خوفزده مبتلای رنج و درد بتوع ادعای نمایم، دعای آن بندهای که سرش در
پیشگاهت افتدیده و دیدگاوش اشک باریده و جسمش فرسوده و خمیده و بینی بر خاک
کشیده و سر بر زمین نهاده افیده است.

یا الهی! ادعایم را در کرده مرا شقی نگران و بر من بیچاره مهربانی کن و رحم
بفرما، ای کسی که بهترین بخشندگانی و ای کسی که بهترین عطا کنندگانی».

دو دعای ذیل در میان دعاهای کوتاه و مختصر خصوصاً شایسته آنست که حفظ شوند و در چنین موقعی بر دل و زبان جاری گرند

اول: يَا حَمْدُ اللَّهِ الْأَكْبَرِ حَمْتَكَ أَشَّهِدُكَ كَه قَبْلًا بَا تَرْجِمَه درج شده است

دوم: اللَّهُمَّ إِنَّمَا تَقْرَبُ رَبَّكَ أَوْسَعْ مِنْ نَفْوِي وَرَحْمَتَكَ أَزْجَى عِنْدِي مِنْ عَمَلِي

«بار الها! بخشایش تو از گناهان من وسیع تراست و رحمت تو در چشم من در مقابل اعمال، بسیار امید بخشش تو».

حرکت از مُزْدَلفَه بسوی مِنِی

نماز صبح را در مُزْدَلفَه در اول وقت آن بخوانید و آنگاه تا نزدیک برآمدن آفتاب به تسپیح و تقدیس و تکییر و تهلیل و حمد و ثنای خلای متعال و دعا و استغفار مشغول باشید و چون وقت برآمدن آفتاب کاملاً قریب شود از آنجا به طرف «مِنِی» حرکت کنید «مِنِی» از اینجا سه میل {حدود پنج شش کیلومتر} فاصله دارد و در هوای خنک صبح، این سه میل را به بسیار آسانی می‌توان پیاده رفت.

در وقت حرکت، تصور کنید که اکنون مرا مولايم به طرف «مِنِی» می‌طبلد و فرمان اوست که به آنجا رسیده «رمی» و «قریانی» کنم، خلاصه چنین تصوری را در خود پیدا کرده کیفیات هیبت و عظمت را بر دل خود طاری نموده مشتاقانه و با محبت تلبیه خوانده بروید و به طرف «مِنِی» حرکت کنید پهتر اینست که سنگچل‌های رمی کردن را از همینجا با خود بردارید^(۱)

(۱) که تعداد شان هفتاد استه هفت تا برای روز اول و سه ۲۱ تا برای سه روز بعدی، و اگر فقط دو روز می‌خواهید رمی کنید در این صورت ۴۹ تا بردارید احتیاطاً پهتر است که چند عددی بیشتر با خود بردارید تا اگر یکی دوی آنها گم شد اضافگی نزد تلن موجود باشد

در بین راه نشیی می آید که آن را «وادی مُحَسَّر» می گویند اینجا همان
جایگاهی است که لشکر اُبرهه به حکم الله تبارک و تعالی هلاک شد از اینجا با سر پائین
افتاده و با دل پر از خوف و هراس، دوان بگزیرد

رمی جمرات در منی^۱

در روایات وارد است که هنگامی که حضرت ابراهیم ﷺ با فرزند خود حضرت
اسماعیل ﷺ به اراده قربانی او حرکت کرده به حدود «منی» رسید شیطان در جائی
متمثل شده تلاش کرد تا حضرت ابراهیم ﷺ را ز اینکار مانع شود حضرت ابراهیم
ﷺ آن مردود راهفت سنگ زد چنانکه در زمین فرو رفت و آنحضرت باز روانه شد
کمی دورتر رفته این دشمن خدا و دشمن اولیای خدا باز ظاهر شد و در لباس
ناصح مشفق خواست قربانی حضرت اسماعیل ﷺ را باز مانع شود حضرت ابراهیم ﷺ
دوباره آن مردود راهفت سنگ زد چنانکه باز غایب شد آنحضرت باز پیشتر رفت و کمی
بعد برای سومین بار شیطان ظاهر شده باز شروع به فریبکاری کرد و حضرت ابراهیم ﷺ
بار سوم نیز او را هفت سنگ زد چنانکه از ضرب آنها در زمین فرو رفت. الله متعال این ادای
عاشقانه حضرت ابراهیم ﷺ را چنان پسندید که تا روز قیامت تَقَالی آن را جزو حج

گردانید

در آن سه جاییکه حضرت ابراهیم ﷺ شیطان را با سنگ زده بود به طور علامت سه ستون ساخته اند و حاجیان حالا این علامات را سنگ می زنند این علامات را «جمرات و جمار» و این سنگ زدن را «رمی» می گویند

از جانب «رمی» حرکت کرده به سوی مکله مکرمه که می روید آخرین جمّة که واقع می شود آن را «جمَرَةُ الْعَقْبَى» می نامند و وسطی آن را «جمَرَةُ الْوَسْطَى» می گویند و آن جمّة را که نزدیک «مسجد خیف» است «جمَرَةُ الْأَوْلَى» می خوانند در روز اول یعنی تاریخ دهم ذی الحجه فقط «جمَرَةُ الْعَقْبَى» را باید رمی کنید و بس. سپس در تاریخ یازدهم و دوازدهم و سیزدهم، هر سه جمّه را باید رمی کنید
این نکته اجمالی درباره «رمی جمرات» را به ذهن سپرده اکنون از مژده به «رمی» رسیده آنچه را که از این به بعد باید کنید و با چه ترتیبی باید کنید بشنوید

دہم فی الحجّه، فَقِطْ رَمَى جَمَرَةً عَقْبَه

اگر پیاده هم حرکت کنید تقریباً در یک یا یک و نیم ساعت به «رمی» خواهد رسید چون به «رمی» رسیدید اول از همه رمی جمّه عقبه را انجام بدھید یعنی هفت سنگچل گرفته و نزد آن ستون بروید و مستحب است چنان ایستاده شوید که «رمی» در سمت راست تان و مکه در سمت چپ تان باشد و سنگچل را با انگشت شهادت و شست گرفته هفت بار هفت سنگچل را بر آن بزنید و در وقت سنگچل زدن بگوئید

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ اكْتُرْ رَغْماً لِلشَّيْطَانِ وَرِضاً لِلّٰهِ حَمْنٍ

بنام الله، خدا بسیار بزرگ است. این سنگی که می زنم به خاطر دلیل ساختن شیطان و راضی کردن پروردگاری نهایت مهریان است.

اگر این کلمات یادتان نباشد فقط **يَسِّمِ اللَّهُ اللَّهُ أَكْرَمُ** گفته سنگ بنزید.^(۱)

تصویر یکی از ستون های جمرات

تبلیه در اینجا تمام می شود

تبلیه که تا حالا پیاوی خوانده می رفتید به محض این رمی تمام می شود و از حالا به بعد زبان خود را به سایر اذکار چون تسبیح و تحمید و تکبیر و تهلیل مصروف بگردانید حکم لیک گفتن اکنون بر شما نمی باشد امروز تنها همین جمَرَه را سنگ می زنید (رمی می کنید) و ادای آن قبل از زوال آفتاب بهتر می باشد پیران و ضعیفان و زنان اجازه دارند که به سبب ازدحام هنگام شب رمی کنند

ذبح {قریانی}

چون از رمی فارغ شدید به «منْحَر» یعنی قربانگاه بروید شما حج تمتع کرده اید بنابرین به خاطر شکرانه آن، ذبح {یعنی قربانی} بر شما واجب گردیده است. [اگر کسی حج قرآن نموده است، این قربانی بر او نیز واجب میباشد البته کسی که حج إفراد کرده است

(۱) اصل جائی که باید سنگ زد قسمت پائینی ستون استه حصه بالاتی ستون فقط به خاطر علامت و نشانی میباشد مؤلفه به سبب کثرت حاجیان و جهت سهولت ایشان، امروزه جمرات را چند متراه آباد کرده اند ابراهیم

قربانی بر او واجب نیست، بلکه فقط مستحب است.}

در «منحر» بدون مبالغه صدها هزار بز و گوسفند و قوچ و گاو و شتر خواهید دید
به پسند خود توان جیب خود را در نظر گرفته یکی را خریده نیح کنید^(۱)
زو امروزه چون ازدحام بسیار زیاد است و چند میلیون نفر باید قربانی کنند بنابرین
گروه های که حاجیان را حج می برنند و کالت ادای قربانی را نیز به عهده می گیرند و
همچنین غرفه های نمایندگی قربانی در چهار اطراف مکه قرار دارد که حاجیان می توانند
قربانی خود را به وکالت آنها اداء کنند^{۲}

حلق با قصر

بعد از ادائی قربانی، موی سر خود را کل کنید یا کم کنید اما کل کردن فضیلت
بیشتری دارد^(۳) {حلق، تراشیدن موی سر و کل کردن موی سر را می گویند و قصر کم
کردن آن را}

بفرمائید! حالا احرام حج شما گویا اختتام یافت. اکنون اجازه دلبرید که لباس دوخته
پوشید و غسل کنید و تن و بدن خود را پاک نمائید و عطر بزنید و غیره - البته هنوز اجازه
یک کار را ندارید و آن همبستری با همسر تان استه لیکن زمانی که «طوف زیارت» را
انجام دادید این ممنوع نیز ختم می شود و بعد از آن اجازه همبستری را نیز خواهید داشت.

(۱) این نیح، قربانی حج می باشد قربانی عید قربان که بر هر صاحب نصاب واجب استه جذاز
این قربانی است. مؤلف

و قربانی صاحب نصاب بر حاجیانی که گرچه صاحب نصاب اند ولی مسافر می باشند
واجب نیست. ابراهیم

(۲) تراشیدن یا کل کردن موی سر برای زنان ناجایی است. برای زنان حکم اینست که از آخر
موهای سر خود به اندازه یک بند انگشت قیچی کنند مؤلف

طواف زیارت و سعی در بین صفا و مروه

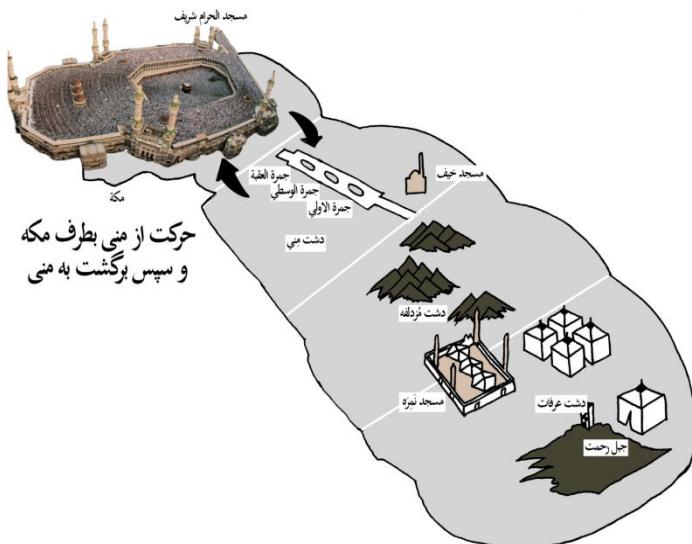
حج فقط دو رکن مهم دارد یکی «وقوف عرفه» و دوم «طواف زیارت». طواف زیارت را گرچه اجازه دارید که تا شام تاریخ دوازدهم ذی الحجه هم انجام دهید لیکن بهتر اینست که همین امروز آن را اداء نماید.

وقتی که از قربانی فارغ شده موى سرتان را کل یا کم کردید خواه تن و سرو بدن را شسته و غسل گرفته و لباس دوخته پوشیده، یا خواه در همان حالت احرام با این تصور که اکنون مولایم مرا بطرف خانه خود مى طلب و فرماش حالا برایم اینست که به مکه معظمه رفته خانه مبارکش را طواف کنیم با این تصور و با ذوق و شوق بطرف مکه مکرمه حرکت کنید و مطابق همان طریقه ای که قبلًا به تفصیل نوشته شد و با رعایت آدب و کیفیات به مسجد الحرام داخل گردیده طواف نمایید و چونکه بعد از این طواف بین صفا و مروه باید سعی هم کنیم بنابرین مانند طواف عمره در این طواف نیز «اضطباب» نمایید و در سه دور یا گشت اول (الرَّمْل) کنید^(۱).

بعد از فراغت از طواف، پشت مقام ابراهیم یا نزدیک آن آمده مانند سابق، دور گوت نماز طواف بخوانید و سپس خود را به «ملتزم» چسپانیده دعا بخواهید نزد زمزم آمده آب زمزم بنوشید و دعا نمایید آنگاه حجر اسود را استلام نموده از «باب الصفا» خارج شده بر بلندی صفا کمی بالا رفته و مطابق طریقه ای که قبلًا گذشت هفت بار بین صفا و مروه گشت کنید و در هر گشته چون به صفا یا مروه رسیدید رو به قبله ایستاده با دل آرام و مطمئن دعا بخواهید خصوصاً قبل از شروع سعی در مرتبه اول بالا شدن بر صفا و در آخرين گشته بر مروه با خشوع و خضوع تا دير، حمد و ثنای الله متعال را بجا ياوريد و به الحاج و زاري و ابتهال از وی دعا بطلیبد.

(۱) اگر حاجی حج افراد یا قریان بعد از طواف قلوم، و یا حاجی حج تمتع قبل از این طواف و بعد از کدام طواف نقی، سعی کرده بود در این صورت او بعد از طواف زیارت سعی نکند و در دوران طواف زیارت اصطبلای ورمل هم نکند مؤلف

و چنانکه پیشتر هم گفته شد در دوران سعی نیز، دل و زبان خوبیش را مشغول دکر
و دعا نگهدارید رَبِّ اغْفِرْ وَ ازْحَمْ وَ تَجْلُّزْ عَمَّا تَعَمَّمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ.
الحمد لله! اکنون به فضل و توفیق خداز طواف زیارت و سعی بعد از آن فرات
یافتید و حلا دیگر هیچ چیزی از ممنوعات احرام بر شما باقی نمانده است.

حرکت بسوی منی^۱

چون از این طواف زیارت فارغ شدید مستقیماً به طرف «منی» حرکت کنید فردا و پس فردا یعنی در تاریخ یازدهم و دوازدهم ذی الحجه شما باید هر سه «جمرات» را رمى کنید یعنی سنگ بنزینی، بلکه افضل این است که روز سیزدهم را نیز در آنجا بسر بریبد و در آن روز بعد از زوال آفتاب، هر سه جمرة را رمى کرده آنگاه به مکه مکرمه مراجعت نماید

اقامت در منی و رمی جمرات در تاریخ ۱۱ و ۱۲ و ۱۳

بر شما لازم است که حداقل دو روز یازدهم و دوازدهم ذی الحجه را در «منی» بوده هر سه جمرات را رمی کنید و افضل اینست که تاریخ سیزدهم را نیز در «منی» بسر برده

و این روز هم رمی نموده آنگاه به طرف مکه مکرمه مراجعت کنید
 سنت اینست که رمی هر سه جمارات را در این سه روز بعد از زوال آفتاب و قبل از
 غروب آن انجام بدهند ترتیب رمی به این صورت میباشد:
 چون از طرف «رمی» بجانب مکه شریف حرکت کردید، اولین جمراه ای که می
 آید که آن را «جمَرْ قَلْأُقْلَى» می‌گویند، اول این جمراه را باید رمی کرد و سپس جمراه ای را
 که بعد از آن می‌آید یعنی «جمَرْ قَلْوُسْطَلِي» را و سپس جمراه آخری را که بعد از آن می‌آید
 یعنی «جمَرْ قَالْعَقِي» را.

طریقه رمی کاملاً همانگونه است که در ذیل رمی تاریخ دهم نوشته شد البته یک
 فرق کوچک دارد و آن اینکه در تاریخ دهم، شما فقط «جمَرْ قَالْعَقِي» را رمی کرده بعد از آن
 دعائی کنید و در این سه روز بعد از رمی «جمَرْ قَلْأُقْلَى» و «جمَرْ قَلْوُسْطَلِي» دعا هم می
 کنید لیکن بعد از رمی جمراه آخری در این سه روز هم دعا نباید خواست.

اهمیت دعای بعد از رمی جمار

در میان اموری که اکثر و پیشتر حجاج به سبب ندانستن خود یانگقتن معلمین خود
 کوتاهی می‌کنند یکی اینست که بعد از رمی کلّاً دعائی کنند حالانکه بعد از رمی جمراه
 اولی و جمراه وسطی باید چند قدمی پیش رفته رو به قبله ایستاده با اطمینان خاطر و تا دیر
 دعا خواسته شود اینجا نیز از آن جاهای است که قبولیت دعا خصوصاً در آنجا امید می‌رود

مشائل شما در این روزهای اقامت در منی

وظیفه متعین در این ایام فقط دو عمل میباشد یکی اقامت و بودن در «رمی»
 خصوصاً شب بودن در آنجا و دوم رمی کردن مطابق تفصیل مذکور در بالا. بقیه اوقات تان
 را در اینجا هرگز به غفلت و فضول، صرف نکنید.

هر لحظه زندگی مؤمن خیلی پر ارزش و گرانبهاست و در روز قیامت، از هر دقیقه

عمر خود باید حساب بدھیم، لیکن خصوصاً این سفر و باز مخصوصاً این دو سه روزه، اگر الله متعال فهم و فراست ایمانی نصیب کسی بفرماید و بنده ارزش و قدر این ایام را بداند
پلامبالغه می توان ثواب صدھا هزار سال عبادت را در طول این دو سه روز بدست آورد
نمازهای تان را با توجه بخواهید اوقات خود را با ذکر و توبه و استغفار بگذرانید آن زندگی پُر عبادت و بندگی و ایمان حقیقی که سراسر دنیا آن را از این سرزمین مقدس یافته بود و آنکه مسلمانان، خود امروز فراموشش کرده اند پیام و دعوت این زندگی را با خود گرفته میان خیمه های حجاج بگردید. و اگر به سبب ندانستن زبان مسلمانان سایر ممالک، توانستید این پیام و دعوت را به ایشان برسانید - باز هم حداقل این دعوت را به هزاران نفر هم زبان خود که در این ایام در این میلان محلود «می» مقیم می باشند برسانید اگر حتی سه چهار قلبي هم توسط این چراغ روشن گشت، یقین بدلارید که نفع و فایده ای بسیار بزرگی کرده اید و اگر بالفرض حتی یک نفر هم از این پیام متأثر نگردید شما باز هم مستحق اجر و ثواب کامل سعی و کوشش خود خواهید بود

احیای سنت دعوت به دین در منی

نه معلوم این سنت دعوت به سوی دین در «می» از چه زمانی مُرده بود الله متعال رحمات فراوان خود و نعمات بی انتهای خود را برآن بندگان خود نازل فرماید که از چند سال به اینسو، تبلیغ و دعوت بسوی دین در «می» را مورد توجه خاص خویش قرار داده اند خلاؤند احساس عظمت و اهمیت و ضرورت اینکار را در میان مسلمانان هر خطه و هر مُلک پیدا کند و خدا کند که آن روز زودتر بیاید که مسلمانان هر مُلک و هر کشور به صورت وفود و جماعات تبلیغی، خیمه خیمه در «می» گشت کنند اگر برای چند مدّتی این چنین زحمت کشیده شود می توان توسط همین تلاش و زحمت سه روزه «می» یک روح تازه دینی و یک زندگی نو را در سراسر عالم اسلامی انشاء الله پیدا کردو مَا لِفَّ عَلَى الْمُبِينِ.

به حال، مشوره مخلصانه این عاجز به شما اینست که کار دعوت و تبلیغ را یقیناً از

اذکار و عبادات نفی افضل دانسته در آن سهم بگیرید ذکری که با شرکت در اینکار و در ضمن اینکار انجام میدهید اشاء الله اجرش نزد الله تبارک و تعالی بسیار بیشتر از آن ذکری است که با کثراه گیری از اینکار انجام شود

بی تکلف می گوییم که سال قبل چون سعادت حج نصیبیم شده به سبب حالتی مخصوص خویش، فقط توانستم مدت کوتاهی در کار تبلیغ شرکت نمایم، لیکن اکنون افسوس می کنم و بعد از کسب تجربه و به نیت تلافی آن، شما را قویاً مخلصانه مشوره می دهم تا در اینکار شرکت نمائید

حج قرآن و افراد

یاد رفت نکته مهمی را عرض کنیم خیر حالا اینجا عرض می رسانیم: در شروع این اوراق، نوشته بودم که حج سه صورت دارد اول تمتع و دوم قران و سوم افراد آن صورت حج را که در صفحات گذشته نوشته ام صورت حج تمتع است. چونکه همین صورت تمتع را برای شما مناسب دانستم (و برای اکثر مردم نیز همین صورت حج، آسانتر و بهتر می باشد) بنابرین طریقه آن را به تفصیل نوشتم، میان حج تمتع و دو صورت دیگر حج یعنی قران و افراد تفاوت کمی وجود دارد فرق بین قران و تمتع این است که در حج تمتع، از میقات فقط احرام عمره را می بندند و بعد از رسیلن به مکهَّ معظّمه، عمره را نجام داده احرام را باز می کنند و بعداً برای حج، دوباره از مکه احرام می بندند.

و در حج قران، از میقات احرام عمره و حج را می بندند و نیت احرام کننده اینست که توسط همین یک احرام هم حج و هم عمره را اداء کند چنانکه قارن (یعنی حج قران کننده) چون به مکهَّ مکرّمه می رسد عمره را اداء می کند لیکن بعد از طوف عمره و سعی صفا و مروه موى سر خود را کل یا کم نمی کند بلکه در حال احرام باقی میماند تا آنکه در تاریخ هشتم ذی الحجه از مکهَّ معظّمه به طرف «می» حرکت می کند و از اینجا به بعد

باقیمانه اعمال حج قرآن مانند اعمال حج تمتع می باشد که به تفصیل نوشته شد و حج افراد به این صورت است که حج رونده از میقات فقط احرام حج را می بند و فقط نیت حج را می کند و توسط این احرام فقط حج را لاء می نماید نه عمره را. حج کننده حج افراد احرام خود را که از میقات بسته است تا اختتام حج باز نمی کند بلکه همه منوعات احرام تاریخ جمّرة عقبه در تاریخ دهم ذی الحجه بروی باقی می ماند در اعمال هر سه صورت حج، کلام فرق خاصی وجود ندارد قبل‌اً هم نوشته شد که ذبح کردن {قریانی} بر حاجی «حج افراد» واجب نیست البته اگر کنده مستحب و مستحسن می باشد همچنین اگر ضرورت افتاد تفصیلات بیشتر مسائل حج را در یکی از «**گُتب مَنَاسِك**» ملاحظه کنید^(۱)

بازگشت از منی به مکه مکرمه و قیام چند روزه

چنانکه گفته شد بعد از رمی تاریخ دوازدهم ذی الحجه، اگر خواستید اجازه دارید به مکه مظمه مراجعت کنید لیکن افضل این است که روز سیزدهم را نیز در آنجا بمانید و رمی کرده آنگاه به مکه مکرمه برگردید بفرمائید!

شکر خدا را بجا بیاورید که حالا حج شما را به طور کامل به تمام رسانید حالا هیچ عملی از اعمال حج بر عهده تان باقی نمانده است و اگر باقی مانده فقط این است که وقتی که می خواهید مکه مظمه را وداع بگویند و بسوی ملک و دیار خود برویه یک «طوف وداع» نیز انجام بدھید و آنگاه حرکت کنید جز اینکار، شریعت کدام چیز خاصی از شما

(۱) مثلاً احکام حج از مقتی محمد شفیع رحمة الله {صاحب تفسیر معارف القرآن}. مؤلف «کتب مناسک» کتاب های را می گویند که درباره احکام حج و عمره و زیارت می باشد ابراهیم

مطلوبه ندارد بنابرین اگر خواست تان باشد می توانید همین امروز از مکه مكرمه روانه شوید لیکن عموماً نه شما اینقدر عجله خواهید کرد و نه وسائل حرکت شما به این زودی میسر خواهد گردید لهنا لامحال تا چند روزی در مکه شریف باید باشید پس این چند روز را در آنجا بمانید و با کمال خوشی، بودن یک یک روز آنجا را غنیمت بدانید و بخارط این نعمت عظیم شکر خدا را بجا آورید

بعضیها به محض فراغت از حج آنقدر برای برگشتن بیتاب و نارام می باشند که حتی چند روزی را که به سبب تهیه وسائل برگشت، مجبور به ماندن در مکه شریف شده اند یک یک روز آن را برای خود مصیتی میانند و این ایام را به بدله و شکوه و شکایت می گذرانند خداوند بر آنها رحم کند اینکار علامت بدی انسان است.

بالفرض اگر وسایط مراجعت فراهم شود زود رفتن هم کلام حرجی ندارد و با در نظر داشتن احوال و مصالح خود تلاش برای زود رفتن نیز کدام عیسی نیست، لیکن دل برداشته شدن از شهر محترم و مقدس الله متعال و نعوذ بالله بدل شدن از آن، علامت خرابی حالت قلبی و ایمانی انسان است.

مؤمن چنان حالی باید داشته باشد که حتی اگر سالها هم آنجا ماندگار شود باز هم دل زده نشود و از ته قلب همیشه گویا باشد که:

چورسی به کوی دلبر بسپار جان مضطر
که مباد بار دیگر نرسی بدین تمّا

مشاغل شما در مکه معظمه

بهر حال، هر چند روزی را که در مکه معظمه بودنی هستید با دل خوش باشید و شکر الله متعال را بحد بجا آورید که چنین نعمتی را نصیب تان گردانیده است. مصلحت نیست مرا سیری از آن آب حیات ضاعف الله به کُلَّ زَمَانٍ عَطَشِيْ

در طول روز و شب هر قدر میتوانید طواف نفلی کنید «تعییم» یا «جعرانه»^(۱) رفته از آنجا احرام بسته عمره نفلی اداء کنید از طرف خود از طرف والدین خود از طرف دوستان و خویشان و خیرخواهان خود خلاصه از طرف هر کسی که می خواهید طواف نفلی نمایید.

در مسجد حرام نمازهای نفلی بخوانید کعبه ای که از هزاران میل مسافت غاییانه رخ به طرفش کرده نماز می خواندید و اگر زندگی باقی بود انشاء الله بازهم خوانده خواهید رفت امروز الله متعال فرصت تان داده است تا کاملاً روبروی آن و زیر دیوار آن ایستاده شده نماز بخوانید بنابرین تا جائی که در توان دارید این فرصت را غنیمت بدانید و از آن استفاده کنید.

آن کعبه ای که از حضرت ابراهیم ﷺ تا خاتم النبیین سیدنا حضرت محمد مصطفی ﷺ نه معلوم چند صد یا چند هزار انبیاء علیهم السلام و بعد از ایشان نه معلوم چند صد هزار یا چندین میلیون اولیاء الله، گردآگردش طواف کرده اند و در این طوافها سنگ فرو آمده از پهشت (حجر اسود) را با چشم های اشکبار بوسه داده اند و جاهای که در آن نماز خوانده اند (و یقیناً در گردآگرد کعبۃ اللہ حتی یک پلیسْت جائی نخواهد بود که پیشانی کسی از انبیاء علیهم السلام یا اصحاب ایشان و یا اولیای عظام بر آن سجده نکرده باشد) امروز الله متعال برایتان موقع میسر گردانید که اگر بخواهید شب و روز، این بیت مقدس خدا را طواف کنید و حجر اسود که در این دنیا گویا جاشین «یمین الله» می باشد و رسول الله ﷺ با چشم انگشت گریبان آن را بوسه می دانند الله متعال این فرصت را برایتان فراهم کرده است تا شما نیز آن را بیوسيد و بر آن اشك بريزيد.

(۱) «تعییم» در حدود شش کیلومتری سمت شمالی مکه مكرّمه قرار دارد و آن را مسجد عمره و مسجد عایشه نیز می گویند و «جعرانه» در سمت شرق مکه در حدود چهارده یا پانزده کیلو متری قرار دارد تعییم و جعلانه، حدود حرم شریف اند.

و آن «مُتَزَمَّ»^(۱) که آنحضرت ﷺ آن را به آغوش گرفته رخساره مبارک خویش را بآن می چسپانیدند و دعا می کردند شما نیز موقع یافته اید که اگر بخواهید چندین بار در روز، آن را به آغوش بگیرید و خود را به آن بچسپانید و با گریه و زاری دعا بطلبید به همین صورت در «حَطِيم» که اصلاً قسمتی از کعبة‌الله است و هرجای دیگر از «مطاف» که بخواهید نماز بخوانید و یا در مسجد حرام اگر کدام وقتی فقط نشسته اید خانه خدا را بدیده عظمت و محبت نگریسته بروید.

خلاصه اینکه اینها همه اعمالی هستند که بعد از رفتن از مکه مکرّمه، دیگر نصیب تان نخواهد شد، بنابرین، این فرصت را غنیمت داشته تا هر اندازه ای که در توان دارید در کسب و جمع رَحْمات و نِعَمَات اللَّهِ متعال بکوشید.

به ساقی می باقی که در جنت نخواهی یافت
کنار آب رُكْنَاباد و گلگشت مُصلَّا را

در پهلوی این اعمال، در طول دوران اقامت خویش در مکه مکرّمه در کار تبلیغ و دعوت دین نیز شرکت کنید و با کسانی که مصروف کار تبلیغ آنده ارتباط و تعاون کامل داشته باشید در کار دعوت و تبلیغ از عبادات شخصی شما قوت و برکت و نورانیت پیدا خواهد شد و چونکه دعوت و جد و جهد در راه دین، میراث خاص انبیاست و نزد الله متعال، کار بسیار مقبول و محبوبه بنابرین امید است که این عبادات شخصی شما انشاء الله به برکت شرکت شما در کار دعوت و تبلیغ، نزد الله متعال محبوبتر و مقبولتر گردد.

دخول به بيت الله شريف

در ایام حج برای یکی دو ساعتی دروازه بيت الله شريف را با خاطر مشتاقان زیارت باز می کنند اگرچه این دخول به بيت الله شريفه حدّاً اکثر یک عمل مستحب می باشد و

---

(۱) قسمتی از دیوار کعبه شریفه که درین حجر اسود و دروازه کعبه شریف واقع است.

آنهم به شرطی که داخل شوندگان، کدام معصیت یا زشتی‌ای را مرتکب نشوند لیکن اکثر حاجیان به سبب نداشتن تریست دینی، بی‌انتهای مشتاق آن هستند و -پناه به خنا- گویا می‌خواهند بدون پرواه به احکام شریعت و خوشنوی و ناخوشنوی الله تعالی، این شوق خود را پوره کنند

ممکن است که این شوق نیز به شدت بر شما غالب بیاید بنابرین به خدمت تان عرض می‌کنم که اولاً داخل شدن به خانه خدا با دادن رشوه جایز نیست و همچنین عموماً مردم با چنان غالمال و جار و جنجال و مشت و لگدکوبی ای داخل می‌شوند که پناه به خدا. اینکار سخت بی‌ای بی استه بنابرین هرگز نکوشید تا با ارتکاب این منكرات داخل شوید البته اگر الله تعالی صورتی پیدا فرمود که خالی از اینگونه منكرات بود و شما توانيستید داخل خانه خدا شویده این دخول را نعمتی از جانب الله تعالی و سعادت خود دانسته داخل شویده ولی چند امور ذیل را متوجه باشید:

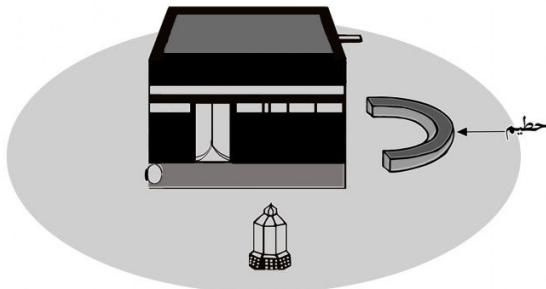
بسیار به خشوع و خضوع و با دل پراز هیبت و عظمت الله ﷺ داخل شویده بسم الله گفته پای راست را داخل بگذارید و دعا کنید:

اللَّهُمَّ أَعْفِرْنِي تُنُورِي وَاقْتَسِعْنِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ

چشمان تان را پائین بدوزید و جانب بالایا اینسو و آنسو نظر اندازی نکنید که اینکار خلاف ادب است. از دروازه داخل رفته مستقیم پیش بروید و چون نزدیک به یک و نیم متری دیوار رسیدیده ایستاده دور رکعت یا چهار رکعت نماز نفل بخوانید و دعا بخواهید در روایات وارد است که رسول الله ﷺ در موقع حج الوداع در همین مقام نماز اداء فرمودند و اگر بغیر اجتناب از معصیات و منكرات کدام صورت دخول بخانه خدا میسر نبود پس رضای خلواند را در عدم دخول بدلنید و با وجود شوق دل، داخل نزدیک زیرا که تقاضای عبدیت و محبت صادقانه همین است.

میل من سوی وصال و میل او سوی فراق
ترک کام خود گرفتم تا برآید کام او

مطابق روایات صحیح، «خطیم» جزو کعبه شریف است، نماز خواندن و دعا خواستن در آنجا گویا نماز خواندن و دعا خواستن در داخل کعبه شریف است. لذا بر همین قناعت کنید

آخرین مشوره درباره دعاکردن در مقامات خاص

از آنچه که می خواستم برایتان در سلسله حج بنویسم خیلی بیشتر به قید قلم آمد
اما دلم می خواهد که بازهم درباره دعا در مقامات مخصوص، آخرین مشوره خود را به
عرض شما برسانم و مسایل حج را توسط آن پایان دهم.

از اوراق گذشته دانستید که مطاف مقام ابراهیم ملتزم، رکن یمانی، حطیب، زمزم شریفه خود بیت الله شریفه صفا و مرده و مسافت میان آنبو که در آن سعی می کند یعنی مسعی در مکهٔ معظمه؛ و سپس عرفات، مزدلفه، و قریب جمَرَه اولی و جمَرَه وُسْطَی در «رمضان»، اینها همه مقامات مخصوصی اند که دعا در آنجاها قبول و مستجاب می گردد و مقاماتی اند که حضرت ابراهیم و خاتم النبیین محمد مصطفی عَلَیْہِمُ الصَّلَوَۃُ وَالسَّلَامُ و علاوهٔ ایشان - خدا دانست - که چند صد یا چند هزار پیغمبر و چند صد هزار یا چند میلیون اولیای خدا هر کدام موافق ذوق و توان خود با چه الحاجه‌ها و ابتهال‌ها به پیشگاه الله متعال دعا کرده اند و با چه قلوب پر تیش او را یاد کرده اند

پس درباره دعاهای این مقامات، آخرین مشوره من این است که در این جاها به همراه سایر شما نیز انشاء الله به این مقامات خواهید رسید و از الله متعال دعا خواهید خواست.

دعاهای تان، دعای ذیل را نیز از خدا بخواهید که:

«يا الٰهِ! بندگان برگزیده و مقبول تو هر دعائی که اینجا در بارگاه تو عرض کرده
اند و هر چیزی که از تو خواسته اند ای پروردگار مهریان! با اقرار و اعتراف به نا اهلی
و ناشایستگی و سیاهکاری خود و با توکل بر کرم تو، من نیز همه آنها را در اینجا از تو می
طلبم، و از آن چیزهایی که ایشان بتوپناه جسته اند در اینجا از همه آنها بتوپناه می برم. يا
الٰهِ! از انوار و برکات خاص این مقام، مرا محروم نگردان و به آن بندگان نیکت که در اینجا
آمده اند یا می آیند هرچه عطا فرموده ای یا عطا خواهی فرموده مرا نیز در آن شریک
بگردان و ذره ای از آن را نصیبیم بساز، خزانه تو کمی ندارد».

و اگر بیادتان بماند این بندۀ سیاهکار را نیز در این دعای تان شامل بسازید

حرکت از مکه مكرّمه و طواف وداع

قبلاً به عرض رسانیده بودم که در هنگام مراجعت از مکه مكرّمه بسوی وطن،
یک طواف وداع نیز باید کرد این طواف بر شخص آفاقی (یعنی ما و شما) واجب است. اما
اگر کسی بعد از طواف زیارت، کلام طواف نفلی انجام داده باشد و حالا بخواهد بدون طواف
وداع از مکه معلمۀ روانه شود پس آن طواف نفلی اش جاشین طواف وداع می گردد
لیکن اصل اینست که انسان در روز حرکت خود بلکه در وقت حرکت خود به نیت وداع و
خدا حافظی با کعبه‌الله این طواف را انجام دهد طریقه آن به همانگونه است که قبلاً نوشته
شده است.

البته خصوصیت این طواف متقاضی است که بیت الله شریف که تجلیگاه خاص
الخاص خداوند متعال در روی این جهان است و رسیدن به آن، بعد از یک عمر تمّنا و آرزو
نصیب تان گردیده است، فرق و جدائی آن را تصور نموده و به این اندیشه که نه معلوم،
این سعادت باز بدست خواهد آمد یانی، در دوران این طواف تایشترین حدّ توان، کیفیت
حزن و ملال را در قلب خود پیدا کنید - و اگر خدا نصیب تان بگرداند - بادل نالان و چشم

گریان طواف نمائید

بعد از ختم طواف، حسب معمول، دور کوت نماز طواف در مقام ابراهیم بخواهد و دعا بخواهد و در وقت دعا باز دل تان در این فکر باشد که نه معلوم آیا باز سعادت سجده کردن و دست حاجت دراز کردن در پیشگاه الله متعال در این مقام مقدس دوباره نصیبم خواهد بود یا نی!

آنگاه به زمزم شریف رفته **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ كَفَتْهُ**
در سه نَفَس، شکم سیر آب بنوشید و دعا بخواهد که **اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِلْمًا طَفِيفًا وَرِزْقًا**
وَإِسْعَادًا شَفَاءَ لِكُلِّ دَاءٍ. بعد از آن هر دعائی را که میخواهد و شوق داری به بارگاه خلوند عرض کید.

سپس به «ملتزم» بیاید و امروز فقط به نیت جدائی و وداع، خود را به آن بچسبانید و بسیار گریه کنید و با الحاح و ابتهال دعا نمائید دعای قبولی حج را بخواهد مغفرت خود و همگان را بخواهد عافیت دنیا و آخرت را بخواهد نجات از عذاب و دخول به جنت را بخواهد، رضای الله متعال را بخواهد و بر علاوه خود این دعاها را برای کسانی بخواهد که باید برای شان دعا بخواهد و فراموش نکنید که اینجا با گریه فراوان و با آه و زاری و دل نالان، این دعا را نیز بخواهد که:

«خدلوندا! این آمدن را آخرین آمدنم نگردن و توفیق یخشا تا بازهم پایی به این بارگاهت بیایم.»

از ملتزم کمی آنسو تر رفته پیش حجر اسود بیاید و برای آخرین مرتبه به نیت وداع آن را بوسه دهید. اگر چشمان شما در این وقت چند قطره اشک بریزند بسیار مبارک خواهد بود رسول الله ﷺ حجر اسود را بوسیده به حضرت عمر رضی الله عنہ فرموده بودند: **هُنَّا شَكَبُ الْمَدَاتِ** اینست جایگاه اشکها.

حجر اسود را برای آخرین بار بوسه داده با نگاه حضرت بار بیت الله شریف را دیده و از چشمها اشک ریخته و از دل و زبان، رب کعبه را یاد نموده و از وی دعا خواسته و عفو

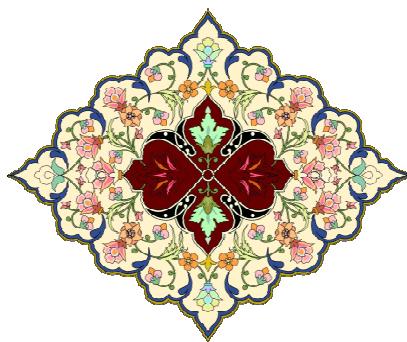
کوتاهی ها و قصور حقوق و آدب مسجد حرام و بیت الله را که در طول عرصه حج از شما
رخ داده از او طلبیده از مسجد حرام خارج شوید حسب قاعده اول پای چپ را بیرون کنید و
دعا نمایید که:

اللَّهُمَّ أَعْفِرْنِي تُنْوِيَ وَأَنْتَخْرِيَ أَبْوَابَ فَضْلِكَ

اکنون دل باید در جلائی بیت الله شریف پر رنج بوده و قلب محزون شما به زبان
حال گویا باشد که:

حیف در چشم زدن صحبت یار آخر شد
روی گل سیر ندیدیم و بهار آخر شد

زیارت مدینه

“ ”

مدینه مدینه، مدینه مدینه
محبت محبت، محبت محبت

دلا خاک ره کوی محمد شو محمد شو
ز هر سوئی بیا سوی محمد شو محمد شو

صلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

بِاَصْحَابِ الْجَمَالِ وَيَا سَيِّدَ الْبَشَرِ
مِنْ وَجْهِكَ الْمُنْيِرِ لَقَدْ نُورَ الْقَمَرِ
لَا يُمْكِنُ الشَّنَاءُ كَمَا كَانَ حَفْظُهُ
بَعْدَ اِذْ خَدَابِرَگَ تَوَئِي قَصَه مُختَصَرٌ

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاصْحَابِهِ الْأَتْمَعِ
وَأَرْجِعْ أَمْهَلَتِ الْمُؤْمِنِينَ وَلْتَبْرُدُوا أَصْحَابِ الْجَمَارَةِ

حرکت به سوی مدینه طیّه^(۱)

فکر جلائی و فراق رنج آور و غم انگیز مکهٔ معظمه را اکنون به تصور بسیار مسرّت
بخش و نهایت لذت آور حاضری در مدینه منوره و مسجد نبوی و زیارت روضهٔ مطهره و
حضور یابی به برگاه نبوت تبدیل کنید و سرمست و شلان گردیده بر آنحضرت ﷺ درود و
سلام بخوانید: اللَّمَّا صَلَّى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آٰلِهٖ وَأَصْحَابِهِ وَلِرَبِّ الْوَسْلَمِ كَمَا تُحِبُّ وَ
تَرْضِي عَنَّدَمَا تُحِبُّ وَتَرْضِي.

در طول راه مدینه طیّه اگر نوق داشته باشید برای بیدارسازی و مشتعل گردانید
محبت نبوی در دل، میتوانید اشعار نعمتیه بخوانید.^(۲)

دخول به مدینه طیّه و حضور در مسجد نبوی

آخرین منزل در راه مدینه منوره «نُو الحَلِيفَة» (بیر علی) است که از آنجا تا مدینه
منوره حدود پنج یا شش میل {ده یا یازده کیلومتر} مسافت می‌باشد اکثر موترهای که
زایرین را می‌برند در اینجا توقف می‌کنند و اگر شما هم در اینجا توقف کردید بهتر است
در همینجا غسل بگیرید و اگر توانستید غسل کنید پس فقط وضو بگیرید و خوبترین
لباسی را که با خود دارید پوشید خود را عطر بزنید و با شوق و نوق، بیتابانه درود و سلام
خوانده بطرف مدینه شریف حرکت کنید

اولین نظر بر گنبد خضراء

بارک آن دمی که چشم خاکی	به گریه گنبد خضرا بیسد
داری درد جانفرسا ببیند	بارک لحظه‌ای که شادمانه

(۱) آنچه در سلسلهٔ زیارت نبوی نوشته خواهد شد تقریباً همه از قبیل آدب محبت است آن را تشریع نباید
دانست مؤلف

(۲) غزلیت عاشقانه و کلام نعمتیه حضرت جامی و خسرو بخاطر کسب این مقصد بسیار مفید است

چون موتر از «ذو الحلیفه» روانه شد چند دقیقه بعد خانه های مدینه منوره به نظر خواهد آمد و «گنبد خضراء» نور چشم و سُرور قلب هر مؤمن مانند نگینه ای سبز رنگ در وسط شهر به چشم خوشبخت شما خواهد خورد در آنوقت با رقت کامل دل، درود و سلام بفرستید و از الله تعالى بخواهید که:

«یا الٰهی! این شهر محبوب حیب تو ﷺ است و حیب تو ﷺ بحکم تو آن را مانند حرم قرار داده است پس این ورود مرا و این حضور مرا سبب امان من از هرگونه عذاب بگردان.»

خاک یٰثِب^(۱) از دُوَالَّمْ خوشتر است ای خُنک شهربَری که آجادلبر است

اگر راننه و موتروان راضی شود که شما را در «وادی عقیق» (نزدیک ییر عروه) پیاده کنند پس از اینجا پیاده پا بروید و در شهر مبارک حیب خنا ﷺ با گیفات پر از عشق و نیاز داخل شوید:

جای سر است این که تو پامی نهی

پای نبینی که کجا می نهی

درواره‌ای که از آن وارد مدینه شریف خواهید شد بنام «باب‌العنبریه» یاد می‌شود در وقت دخول در آن، متوجه الله تعالى بوده با خشوع و خضوع عرض کنید که:

إِشْمِ اللَّهُمَا شَاهِ اللَّهُ وَ لَا تُؤْمِنُ أَلَّا إِلَّهٌ

و سپس در دوران راه رفقن دعا کنید که:

«یا الٰهی! به فضل خود این روز مبارک را برابر من آوردی که اکنون در شهر مبارک حیب تو داخل می شوم. پس از همان فضل خود برکات اینجا را برایم عطا بمنا و از تمامی اموری که باعث محرومی ام از این برکات شود مرا محفوظ بدار.»

(۱) یثِب، اسم قدیمی مدینه منوره است و خُنک در اینجا به معنای خوشاست.

چون به شهر داخل شدید و سایل حفاظت اسباب خویش را فراهم کرده (و اگر پیش از ورود به مدینه شریف) غسل یا وضو نگرفته و لباس نو پوشیده بودیه اکنون غسل یا وضو کرده و لباس نو پوشیده و عطر زده اول از همه به طرف مسجد نبوی علی صالحیمَا الصَّلَوةُ السَّلَامُ بِيَأْيَدٍ وَّ^۱ قَسْمُ الْأُوْلَى وَالصَّلَوةُ السَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ^۲ گفته با رعایت ادب ظاهری و باطنی، پای راست خود را داخل مسجد گذارده دعا کنید که:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي تَذْوِيقَ وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ

نخست از همه به آن قسمت مسجد شریف بروید که درین روضه مطهره و منبر شریف واقع است که خود آنحضرت علیه السلام درباره آن «وَوَضَعَهُ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ» (یعنی با غی از باغهای بهشت) فرموده اند به اینجا رسیده اول از همه دور گشت نفل تجیه المسجد^(۱) بخوانید و آنگاه به شکرانه این نعمت عظیم خداوند بزرگ که سعادت حاضری در این دربار عالی مقام را برایتان بخشیده است، شکر بجا آورید و دعا کنید که: «خداوندا! چنانکه محضور از فضل و رحمت خود مرا اینجا رسانیدی، همچنان به فضل و کرم خود درهای رحمت و خوشنودی خود را بر من بگشا و رسول و حبیت علیه السلام را با شفقت و عنایت ایشان، متوجه حال من بنما زیرا دل مبارک ایشان نیز در دست تُست».

حاضری در مواجهه شریف و سلام اول

ادب گاهیست زیر آسمان از عرش نازکتر
نفس گم کرده می آید جُنِید و بایزید اینجا
آنگاه با ادب و هوش کامل - اگر هوش باقی باشد - به مواجهه شریف آنحضرت علیه السلام یعنی روپری آنحضرت حاضر شوید و با این تصور که اکنون در خدمت مبارک

(۱) رسول الله علیه السلام به بعضی از صحابه فرموده بودند که داخل مسجد نبوی شده اولاً تجیه المسجد بخوانند و سپس بخدمت آنحضرت علیه السلام حاضر شوند و حالاً حکم همین است. مؤلف

آنحضرت ﷺ ایستاده ام و آن مبارک، معروضات مرا به نفسِ نفیس خویش می‌شنوند با ادب کامل به صدای آهسته سلام عرض کنید

نوق اشخاص در عرض سلام مختلف است. بعضیها سلام مختصر را می‌پسندند و برای آنها همین بهتر است که به اختصار، عرض سلام نمایند. نوق بزرگان دین نیز چنین بود و مردم عوام بیچاره که هیچ عربی نمی‌دانند و نه عبارات طویل و دراز را یاد می‌توانند و نه معنی و مفهوم آنها را می‌فهمند، برای ایشان گویا لازم است که سلام مختصر عرض کنند. مثلاً صرف اینقدر بگویند که:

السلامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَخَيَّرِ خَلْقِ اللَّهِ
السلامُ عَلَيْكَ يَا إِيمَانَكَ وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَرَبِّكَاهُ.

سلام بر توای رسول خدا، سلام بر توای حیب خدا، سلام بر توای پهترین خلق خدا، سلام بر توای پغمبر خدا و رحمت خدا و برکاتش بر تو باد و آن عده‌ای که در عرض سلام طویل، احساس کیفیت و لذت می‌کنند^(۱) اگر بخواهند می‌توانند سلامی را که دوست گرامی ام مولانا سید ابوالحسن علی ندوی در ضمن نوشته خود «از خانه خویش تا بیت الله شریف» درج کرده است^(۲) بیشتر این عاجز سلام مذکور را خیلی می‌پسند

در اینجا یک سلام دیگر را درج می‌سازم که به اعتبار توان متوسط شاید برای شما و برای اشخاصی چون شما مرغوب‌تر باشد. این عاجز نیز این سلام را بسیار می‌پسند

(۱) اختصار یا طوالت پسندی در دعاهای افرادی و همچنین در صلاة و سلام بر رسول الله ﷺ چیزیست نوقی. شاعر عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ در این نوع امور، ذریعه نصی، نه ما را پابند الفاظ معینی گردانیده است و نه مُقید به مقولی مخصوص. بنابرین در چنین امور، یک جانب را صحیح پنداشته جانب دیگر را غلط دانستن، درست نمی‌باشد اصل مهم اینست که این امور حقیقتاً انجام شوند نه خشک و بیروح و بطور رسم و رواج. مؤلف

(۲) سلام مذکور در صفحه ۸۷ این کتاب درج است.

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَّ كَلْمَةٍ يَأْرِسُولَ اللَّهِ لِئَنَّ أَشْهَدُ أَنَّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَإِنَّكَ عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَّغْتَ الْمَسَالَةَ
وَأَنْتَ أَمَانَةٌ وَنَصْحَتَ الْأُمَّةَ وَكَشَفْتَ النُّمَمَ وَجَاهَنْتَ فِي الْمُوحَقِّ جَهَادِهِ فَجَزَّاكَ اللَّهُ عَنْ
هَذِهِ الْأُكْمَةِ خَيْرًا مَاجْزِي نَبِيَّكَ أَعْنَمْتُهُ وَرَسُولًا عَنْ خَلْقِهِ.

ای رسول خدا بر تو سلام و رحمات خدا و بر کاشش باد یا رسول الله! در پیش شما
شهادت می دهم که جز الله هیچ خلائی (لایق عبادت و بندگی) نیست و هیچ شریکی
نلارد و پیشک تو بنده و رسول او هستی.

و شهادت می دهم (و انشاء الله در روز قیامت نیز نزد الله متعال شهادت خواهم
داد) که شما پیام خدا را رسانیدید و حق امانت را اداء کردید و در خیر خواهی امته هیچ
کوتاهی ای نکردید و تاریکی و گمراهی را دور ساختید و در راه خدا حق جد و جهد را بطور
کامل اداء نمودید خلوند شما را از طرف این امت بهترین پاداشی را بدھد که به پیغمبری
از طرف امتش یا به رسولی از طرف خلق خود عطا کرده است یا عطا خواهد کرد

آنگاه به پیشگاه آنحضرت ﷺ درخواست شفاعت نمائید که:

«ای پیغمبر عالیمقام! بار گران گناهان کرم را شکسته است. من امروز روبروی شما
از همه گناهان خود توبه می کنم و از خلوند مغفرت می خواهم، شما نیز برایم استغفار فرمائید
و در روز قیامت شفاعتم را نمائید زیرا اگر عنایت شما دستم را نگیرد هلاک خواهم شد.»

به سلام آمدم جوابم ده

مرهمی بر دل خرامی نه

سپس سلام بزرگان و دوستان و خویشان خود را نیز که فرمایش سلام رسانیدن
کرده بوند و شما به آنها وعده نموده بودید بعرض آنحضرت ﷺ بررسانید اگر نامگیری
همه آنها مشکل باشد فقط اینقدر عرض کنید که:

«ای رسول خدا! چند نفری از بزرگان و خویشان و دوستانم نیز که بر شما ایمان و
نام مبارک شما را بربزبان دارند خدمت تان سلام عرض کرده اند به عنایت خویش، سلام

آنها را پیذیرید و از پورودگار خویش برای ایشان نیز طلب مغفرت نمایید آنان نیز خواستار و امیدوار شفاعت جناب بزرگوار شمايند».

التماس این سیاه کلار

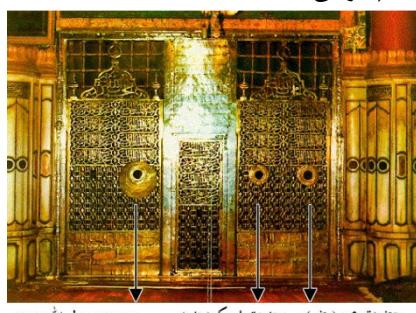
در اينجا به بسیار عاجزی، آخوند ايماني را پيش شما واسطه ساخته از شما التماس دارم که چه در اينبار حاضری و چه در مرتبه ای دیگر، از طرف اين اُمتی سياهکار رسول الله ﷺ نیز در پيشگاه آنحضرت ﷺ عرض نمایيد که:

«اى حبيب رب العالمين! اى رحمت عالم! يك اُمتی سياهکار و نابکار شما «محمد منظور» نیز خدمت شما سلام عرض کرده است و برای خود و والدین خود و همه دوستان و عزيزان صاحب ايمان خود از بارگاه شما طلبکار و اميدوار دعای مغفرت و شفاعت است و يقين دارد که شفاعت و عنایت شما باعث نجات و فلاح وی خواهد بود و از جناب شما استدعاء دارد که به پورودگار خویش دعا کنيد که تا دم مرگ او را بر ايمان پايدار بدارد».

تو که کيميا فروشی نظری به قلب ما کن

که بضاعتی نداريم و فکنه ايم دامى

آنگاه بعد از عرض سلام و معروضات خود به جناب آنحضرت ﷺ تقريباً نيم متر به جانب راست رفته به خدمت یار غار و بزرگترين جان ثثار رسول خدا ﷺ حضرت ابوبكر صديق رضي الله عنه سلام عرض نمایيد

اَسْلَامُ عَلَيْكَ يَا حَلِيقَةَ رَسُولِ اللَّهِ اَسْلَامٌ عَلَيْكَ يَا اُزْبَقَ رَسُولُ اللَّهِ اَسْلَامٌ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ رَسُولِ اللَّوْقَانِ وَرَحْمَةُ اللَّوْبَرِ كَافِئٌ

سپس کمی دیگر به سمت راست رفته رو بروی سیننا عمر فاروق رضی الله عنہ حاضر شده سلام عرض کنید: اَسْلَامٌ عَلَيْكَ يَا مِيرَ الْمُؤْمِنِينَ اَسْلَامٌ عَلَيْكَ يَا عِرَادُ اِسْلَامٌ وَالْمُسْلِمِينَ وَرَحْمَةُ اللَّوْبَرِ كَافِئٌ

اقامت شما در مدینه منوره و مشاغل شما در این دوران

اگر خواست خدا بود وقت کافی برای اقامت در مدینه طیه خواهد یافت. لمحه لمحه این ایام راغبیت بدانید تا جائی که توان دارید اکثر اوقات خویش را در مسجد نبوی علی صَلَوةُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَسَلَّمَ بگذرانید در سرتاسر پهنه ای زمین خدا همینجا تنها و تنها قطعه زمین خوش نصیبی است که رسول الله ﷺ در پیشگاه الهی بیشتر از همه جا برآن سجد کرده و نماز خوانده و خطبه داده و دعا خواسته و اعتکاف نموده اند اگرچه ساختمان مسجد نبوی امروزه به شکل مسجد آنروزه نیست لیکن در این چه جای شکه که زمینش همان است و فضایش همان و انوار و برکاش همان و خود رسول الله ﷺ به نفس نفیس خویش نیز در قسمتی از آن آرام فرموده اند یقیناً:

اگر فردوس بر روی زمین است

همین است و همین است و همین است

بهر حال، بیشتر وقت خود را در مسجد نبوی بگذرانید نمازهای نفلی بخوانید تلاوت قرآن مجید بکنید و از همه بیشتر به خواندن درود شریف مشغول باشید و هرگاهی که موقع مناسب یافته با خاطر عرض سلام به خدمت آنحضرت ﷺ حاضر شوید

او قاتی که با خاطر آرام می توانید به مواجهه شریف حاضر شوید

در تجربه این عازم، حضور به مواجهه شریف آنحضرت ﷺ و عرض معروض با

خاطر جمع، در چهار وقت بیشتر از سایر اوقات میسر می‌گردد یکی در وقت تهجد هنگامی که دروازه‌های مسجد شریف را باز می‌کند. اکثر مردم در آن وقت در فکر جا گرفتن در «رَوْضَةُ الْجَعْلَةِ» یا در فکر نماز نفل خواندن در «محراب النبی» می‌باشند، لذا اگر شما در آنوقت از «باب جبرئیل» داخل شده و تحیة المسجد مختصراً خوانده مستقیماً به مواجهه مبارک حاضر شویه انشاء الله هیچ ازدحام یا مجمعي آنجا نخواهید یافت.

دوم در وقت بین ساعت ۸ تا ۹ صبح. سوم تقریباً پانزده یا سی دقیقه قبل از غروب آفتاب و چهارم هنگام شب وقتی که درهای مسجد را می‌خواهند بینند. اگر به امید عرض سلام در آنجا انتظار کنید گاهگاهی انشاء الله فرصت چند دقیقه ای خواهید یافت که جز شما دیگر کسی آنجا نخواهد بود. {الحمد لله از یکی دو سال به اینسو دروازه‌های مسجد نبی را حالاً شبانه نمی‌بینند. ابراهیم}

چونکه اصحاب ذوق و محبت، بسیار تمایی چنان لحظاتی را دارند که:

جز من و دلب نیاشد هیچ کس

بنابرین تجارب خود را بدون تکلفی عرض می‌دارم، شاید که به کارتان بیاید پس آیا از شما نیز این امید را داشته باشم که در چنین وقتی این سیاهکار را نیز بیاد خواهید آورد چو با حبیب نشینی و باده پیمائی
بیاد آر حریفان باده پیاما را

تجربه و مشوره‌های دیگر

نه به طور انکسار بلکه با دیانت و صفاتی کامل، حقیقت را می‌گویند که بنده به اصطلاح مخصوص از «اهل ادراک» نیستم، بلکه در این امور مانند یک عامی میباشم و لی باز هم سال پیش، هنگامی که الله تعالی نعمت حضور در آنجا را نصیبیم گردانید، بعد از کمی اطمینان خاطر، چون به مواجهه مبارک حاضر می‌گشتم، هر مرتبه این احساس بشدت و قوت بر دلم غالب می‌آمد که آنحضرت ﷺ بیشتر از هر چیزی در اندوه لاپرواژی و دوری امت خویش از دین هستند و از دیدن این زندگی فاسدانه مسلمانان، سخت محزون و متفکر می‌باشند و گویا مستظرند تا وابستگان و متس拜ین به جانب ایشان عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَ السَّلَامُ برای بازدیدن روح ایمانی و عمومی ساختن زندگی اسلامی در میان امتیش کمر بینند. احتمال دارد که اینها همه عکس افکار و خیالات مخصوص من باشد لیکن بعضی اوقات چنان احساس می‌کردم که یقین به اینکار را با قوت زیادی در دلم می‌اندازند بی تکلف برایتان عرض می‌کنم که سرانجام این سیاهکار جواب را ضروری دانسته به جانب آنحضرت ﷺ عرض نمودم که «پس اکتون از جانب شما دعای توفیق و استقامت می‌خواهیم، این غلام تا جائی که در توان دارد انشاء الله این خدمت را انجام خواهد داد». سپس چنان احساس کردم که گویا آنحضرت ﷺ از این وعده و اراده من، خیلی مسرور و خرسند شندند و العلم عند الله.

باز هم تکرار می‌کنم که احتمال زیادی دارد – بلکه با مشاهده احوال خود گمان غالب این است – که اینها همه خیالات و افکار من بوده باشد لیکن این احساس یا ادراکه باز هم برایم صد درصد فایده رسانید که اهمیت و ضرورت یک کار منصوص قطعی دینی را بیشتر از پیش احساس می‌نماید.

مشوره مخلصانه این عاجز به شما نیز اینست که در هنگام مواجهه شریف به همراه سایر معروضات خویش، به جانب آنحضرت ﷺ نیز وعده بدلهید که در نصرت و خدمت دین، کوشش و تلاش خواهید کرد انشاء الله برکات آن را مشاهده خواهید نمود.

جَنَّةُ الْبَقْعَ

مهمنترین جا در مدینه طیبه بعد از مسجد نبوی و روضه مقدس رسول الله ﷺ
قبرسitan قدیمی آنجا «جَنَّةُ الْبَقْعَ» است که به فاصله خیلی کم از حرم نبوی واقع شده حد
اکثر ۴ یا ۵ دقیقه پیاده فاصله دارد.

عجب قطعه زمین خوش نصیبی است. خود رسول الله ﷺ نه معلوم چه
تعداد صحابه کرام را با دستان مبارک خویش در آنجا به خاک سپرده اند اکثر ازوج
مطهرات و دختران طاهرات و بزرگان اهل بیت نبوت و تعداد کثیری از صحابه جلیل القدر
و پیشمار تابعین و تبع تابعین و بی حساب ایمه عظام و اولیای کرام قرون بعدی در این
قطعه زمین مدفون اند چه راست گفته هر که گفته:

چنین گنج گرانمایه نه جای دیگری پنهان یابی!

در دوران اقامت خود در مدینه طیبه، گاه و بیگانه در اینجا نیز حاضر شوید و برای
ایشان از پورودگار شان، دعای مغفرت و رحمت و رفع درجات بخواهید و به همراه آن برای
خود نیز دعا بطلبید که:

«ای خدایا! اندکی از آن اعمال این بندگان با وفا و نیکت را که در اینجا دفن اند و
تو از آنها راضی می باشی به من نیز عطا بفرما یا خدایا! اگرچه اعمال من چون اعمال آنها
نیست، اما با همه این بندگان نیکت محبت دارم، پس به برکت این محبت، مرا نیز شامل
ایشان بگردان. وَالْحَقْقِي بِالصَّالِحِينَ

دروازه بقیع در طول روز باز است، بنابرین هر وقتی می توان آنجا حاضر شد لیکن
بهترین وقت در تجربه من، وقت صبح بعد از نماز اشراق است.

مسجد قبا

«مسجد قبا» که قرآن مجید درباره آن «الْمَسْجِدُ أَسْنَ عَلَى النَّقْوَى» فرموده
حرمت و عظمتش بخشیده و با الفاظ «خَيْرٌ وَأَنْ تَقُومَ فِيهِ» خود رسول اکرم ﷺ را به نماز

خواندن در آن ترغیب نموده و رسول الله ﷺ دور رکعت نماز در آن را برابر با یک عمره بیان فرموده اند باید که کم از کم یکی دو بار آنجا هم بروید و در آن نماز بخوانید و انوار و برکات مخصوص آنجا را از الله تعالى بخواهید

جَلْ أَحُدْ

أَحُدْ کوهیست که رسول الله ﷺ درباره آن می فرماید «نَحِبْهُ وَ يُحِبُّنَا» (که ما به آن محبت داریم و او با ما محبت دارد) جنگ أَحُدْ که رسول الله ﷺ در آن سخت زخمی شده بودند و هفتاد نفر از صحابه جان شان ایشان در آن به شهادت رسیدند که آسُدُ اللَّهِ وَ آسُدُ رَسُولِهِ حضرت حمزه رضی الله عنہ کاکای محبوب و شفیق آنحضرت ﷺ نیز در جمع ایشان بود در دامنه همین کوه رخ داده بود همه این شهدای کرام در أَحُدْ ملفوون اند رسول الله ﷺ به طور خاص بر این گنجینه شهیدان تشریف می بردند و ایشان را با دعا و سلام مبارک خویش سرفراز می فرمودند

حتی اگر یکبار هم شده حتماً آنجا بروید و به طریقه مسنون اولاً بر شهدای کرام سلام بدهید و سپس برای ایشان و به همراه ایشان برای خود نیز از الله تعالى دعای مغفرت و رحمت و فلاح و رضا بطبلید و خصوصاً توفیق استقامت بر دین و وفاداری صادقه با الله و رسولش را بخواهید

بازگشت از مدینه طیه

سرانجام بعد از گذر مدت اقامتی که الله تعالى برایتان در مدینه منوره مقرر فرموده است، مجبوراً بسوی خانه و دیار خود مراجعت خواهید کرد و لازماً جلائی از مدینه منوره و مرخص شدن از حضور رسول اکرم ﷺ طبعاً برایتان سانحه ای درد آور خواهد بود اما بازهم چون روز جلائی سر بر سر خاص به نیت وداع به مسجد شریف بروید اول دو رکعت نماز نفل در «محراب نبوی» و اگر جا نبود تزدیک آن در «رَوْضَةُ الْمَحَاجَةَ» بخوانید و به

همراه سایر دعاهای خود این دعا را نیز خصوصاً بخواهید که:

«یا الٰهی! آنچه قصور که درباره آدب و حقوق رسول محبوبت ﷺ و درباره آدب و حقوق مسجد آنحضرت ﷺ و در مورد آدب و حقوق این شهر آنحضرت و در مورد آدب و حقوق اهالی این شهر از من سرزده است، به کرم خود غفو بفرما و حج و زیارت مرا قبول بنما و مرا از اینجا محروم مگردان و این مرتبه را آخرین بار حاضر شدم در اینجا نگردان، بلکه ای مولای کریم من! توفیق باز دوباره آمدن به اینجا را عطایم کن و در روز قیامت، شفاعت و قرب رسول ﷺ را نصیبم بگردان».

سپس به مواجهه شریف بیائید و سلام عرض کنید و باز در خواست استغفار و شفاعت نمایید و ادب و عظمت این مقام را ملحوظ داشته و عرض کردنهای خود را به عرض رسانیده استدعا کنید که:

«یا پیغمبر عالیمقام! به بارگاه خداوند متعال دعا نمایید تا حج و زیارت مرا قبول فرماید و دعا بنمایید که این آخرین آمدنم به اینجا نباشد بلکه باز مرا به اینجا بخواهد».

در این وقت دلتن هرقفر غمگین و شکسته باشد و چشمان تان هرقدر اشک ریزان، انشاء الله همان قدر رحمت و شفقت رَحْمَةَ الْعَالِيِّينَ ﷺ متوجه شما خواهد گردید سپس با این تصور که در هر مُلْك و دیاری که زندگی می کنم، در آنجا مأمور ادی شهادت حق و خلمت و نصرت دین می باشم، روانه وطن خویش شوید و دل غمگین را تسلی دهید که گرچه جسمم از مدینه طیبه دور خواهد بود اما روح من انشاء الله هرگز از آن دور نخواهد بود و درود و سلام و پیامم را انشاء الله از هزاران میل دور نیز فرشتگان خدا به خدمت جانب رسول الله ﷺ خواهند رساند

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأَطِيْقِ وَآلِمَّ وَاصْحَّلْ بِإِيمَانِكَ وَرَوْسَلَكَ

مُحَمَّدُ الْأَنْبَيْهُ

دروع وسلام برسول اکرم ﷺ

از حضرت مولانا سید ابوالحسن علی ندوی رحمۃ اللہ علیہ

الصلوٰة والسلام علیک یا رسول الله، الصلوٰة والسلام علیک یا نبی الله، الصلوٰة والسلام علیک یا حبیب الله، الصلوٰة والسلام علیک یا صاحب الخلق العظیم، الصلوٰة والسلام علیک یا رافع لواء الحمد يوم القيمة، الصلوٰة والسلام علیک یا صاحب المقام المحمدود، الصلوٰة والسلام علیک یا محرج الناس بادن الله من الظلمتیں إلى التور، الصلوٰة والسلام علیک یا محرج الناس من عبادة العباد إلى عبادة الله وحده، الصلوٰة والسلام علیک یا محرج الناس من جوهر الأديان إلى عدل الإسلام و من ضيق الدنيا إلى سعة الدنيا والآخرة، الصلوٰة والسلام علیک یا صاحب النعمۃ الجسیمة، الصلوٰة والسلام علیک یا صاحب المیة العظیمة، الصلوٰة والسلام علیک یا آمن خلق الله على خلق الله.

أشهد أن لا إله إلا الله وحده و أنتَ عبُّده وَ رَسُولُهُ، قد بلغت الرسالة وَ أذيت الامانة وَ نصحت الأمة وَ جاهدت في الله حَقَّ جهادِهِ وَ عَبَدْتَ اللهَ حَتَّى أتاكَ الْيَقِينُ فَجَرَأَكَ اللَّهُ عَنْ هَذِهِ الْأُمَّةِ خَيْرًا مَا حَرَنَّ نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ وَ رَسُولًا عَنْ خَلْقِهِ، اللَّهُمَّ أَتَ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعُثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا لِنَّا وَعَدْتَنَاهُ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ. اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. اللَّهُمَّ بارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ.

عرض أحسن به آستاده نبوت كُبرى

عَلَى صَاحِبِهِ الْأَصْلُوْةِ وَالسَّلَامُ

از حضرت مولانا مناظر احسن گیلانی نور الله مرفقده

مکتبت میرزا

{یک بیکس نادانی آشفته بیجانی وارانده هر خانی از کرده پشمیمانی} آمد به درت بنگر

ای خاتم پیغمبر	یا قاسم الکوثر	ای سرور هر سرور	ای رهبر هر رهبر
ای آنکه توئی افسر	هر کمتر و هر مهتر	ای هستی تو محور	فی المبدع و المحتشر
لِلْأَكْبَرِ وَالْأَصْغَرِ	ای طلت تو مظہر	ای رحم جهان پرور	لِلْأَوَّلِ وَالآخِرِ
آقای کرم گستر	آمد به درت بنگر		آقای کرم گستر

امروز چه مهمانی	ناکاره و نادانی	آلوده عصیانی	آغشته دامانی
ني سازنه ساماني	با زیچه شیطانی	از کرده پشمیمانی	ني فضل نه احسانی
از خانه ویرانی	وز کلبه احزانی	وز مجلس وزنانی	ني دین نه ایمانی
آمد به درت بنگر	آمد به درت بنگر	کالحائیر و المضطر	نا شکری و کفرانی
با چاک گریبانی	با سینه بریانی	با اشک فراوانی	با عقل پریشانی
باناله و افغانی	با شورش پنهانی	با داشت حیرانی	در گریه درمانی
در صورت عطشانی	آمد به درت بنگر	خواهد ز تو فرمانی	پروانه غفرانی
شاها تو به من منگر	بر رحمت خود بنگر	البائس و المعتر	انصف تو کن آخر
		غیر از تو مرا دیگر	

مَنْ نَاظِرُ وَالنَّاصِرُ وَالشَّافِعُ وَمُسْتَغْفِرٌ

تو جلوه سُبحانی	تو شاهد ربانی	تو جوشش رحمانی
تو مقصد إمكانی	تو جوهر فروانی	تو مرکز أعيانی
تو زبده انسانی	هم روحی و روحانی	تو مرجع و پایانی
تو خاتم ادیانی	تو مهبط قرآنی	تونیر فارانی

هان دینی و ایمانی

هر رنج و پریشانی	بنگر که مسلمانی	تورانی و ایرانی
هم مصری و سودانی	از نرغۀ شیطانی	هم هندی و افغانی
وز دانش نفسانی	یونانی و رومانی	وز دانش نفسانی
در سکرت وهمانی	در ورطۀ ظلمانی	در سکرت وهمانی

فِي الْبَغْيِ وَ عُدُوانِي

هان دست دعا بگشا از ذروه اوادئی^(۱) وز قبّه ما اوحی^(۲) ای مرضی تو ترضی^(۳)
 وی ملت تو بیضا فاللیل لَقَدْ يَعْشَى^(۴) وَ الْكُفُرُ قَدِ اسْتَعْلَى^(۵) دَأْمَتَكَ الضُّعْفُى^(۶)
 فِي سِيَاطِرَةِ الْأَعْدَاءِ^(۷) هان سهْمُك لایطفی^(۸)
 وَ رَمِيك لَا يَنْحُطِي^(۹) وَ اللَّهُ هُوَ الْأَعْلَى^(۱۰)
 وَ الْحَقُّ فَلَا يُعْلَى^(۱۱)

(۱) تلمیح است بسوی سوره نجم «ثُمَّ قَتَلَ فَكَلَ قَلْبَ قَوْسِينَ أَوْ أَقْنَى».

(۲) تلمیح است بسوی سوره نجم «فَلَوْحِي إِلَى عَنْدِهِ مَا وَقَى».

(۳) اشاره به آیت «وَلَسَوْفَ يَقْتُلُنَّكُلَنَّ قَلْبَ قَوْسِينَ أَوْ أَقْنَى» است یعنی بزوی خلدوند ترا آنقدر عطا کند که تو راضی شوی مرضی یعنی رضایت و خوشی. (۴) شب فرا گرفت. (۵) و کفر بالا گرفت.

(۶) وابن امت ضعیف توست (۷) که در سیطره نشمن افتد است.

(۸) هلن تیز تو از شلن خطانی رود (۹) و شسله تو راغط نمی توان گفت.

(۱۰) و خلدوندار همه بلندتر است (۱۱) و حق مغلوب تخلوهد شد.

﴿مربع نعمتیه﴾

از امام العصر حضرت علامه انورشاه کشمیری رحمۃ اللہ علیہ

دوش چون از بینوای همنوای دل شدم   عهد ماضی یاد کرده سوی مستقبل شدم
از سفر وamande آخر طالب منزل شدم   کز تکاپو سو بسو شام غریبان در رسید

دشت و گلگشت و پهارستان و خارستان بهم   فکر وهم همدم نفس اندر قفس زاد رهم
پیش و پس، بانگ جرس از کاروان در هر قدم   دیده عبرت گشودم مخلصی نامد پدید

تا سروش غیب از الطاف قدسم یاد کرد   رحمت حق همچو من درمانه را امداد کرد
مأمن خیر الوری بهر نجات ارشاد کرد   مقصد هر طالب حق، آن مراد هر مرید

قبله ارض و سماء مرأت نور کبریا   سید و صدر علی شمس ضحی بدر دُجی
شافع روز جزا وانگه خطیب انبیاء   صاحب حوض و لیوae ظل خدا روز عَتید

صاحب خلق عظیم و مظهر جود عمیم   آیت رحمت که شان او رؤف است و رحیم
رَحْمَةُ الْعَالَمِينَ خواندش خداوند کریم   خلق و خلق و قول و فعل و هدّی و سمت او حمید

دست او بیضا ضیا اجودتر از باد صبا   حَبَّذَا وقت عطا ابر سخی آب بقا
وقف امر عالمی بر ضُحک آن رحمت لقا   عام اشْهَب از جمال طلعتش عید سعید

داغ مهر او چراغ سینه اهل کمال   شور عشقش در سر عمار و سلمان و بالل

ثبت بر ایمای وی نعمان و مالک بی خیال داله آثار وی معروف شبلی بازیزد

از حدیث وی سَمَر در حیطه اهل آثر مُسْلِم و مثل بخاری وقف بر وصل سیر سنت بیضای وی نور دل هر با بصر اتقاء رأسوأ قدام وی تقلید جید

سید عالم، رسول و عبد رب العالمین آن زمان بوده نبی کادم بُندر ماء و طین صادق ومصدق وحی غیب و مامون و امین دره رآن چیزی که آوردست از وعد و وعید

منبر او سدره و معراج او سبع قباب در مقام قرب حق بر مقدم او فتح باب کاندر آنجا نور حق بود و نَبْدُ دیگر حجاب دید و بشنید آنچه جزوی کس نه بشنید و ندید

مدح حالش رفع ذکر و شرح وصفش شرح صدر او امام انبیاء صاحب شفاعت روز حشر همگنان زیر لوایش یوم عرض و نیست فخر سید مخلوق و عبد خاصی خلاق مجید

آخر و خیر الوری خیر الرسل خیر العیاد قدوة اهل هدایت، اسوة اهل رشد عالم از رشحات انفاسی کریمیش مستفید نغمه ای از همت او خلق رازد معاد

انتخاب دفتر تکوین عالم، ذات او برتر از آیات جمله انبیاء آیات او مستنیر از طلعت او هر قریب و هر بعيد

دین او دین خدا تلقین او اصل هدی نطق او وحی سماء حقا نجوم إهتما علم او از اولین و آخرین اندر مزید صاحب اسرار او ناموس اکبر بر ملا

مولدش ام القری مُلکش به شام آمد قریب خاک راه طیب به از آثار وی بهتر ز طیب اُمش خیر اللامم بر امتنان بوده شهید شرق و غرب از نشر دین مستطابش مستطیب

خاص کردش حق به اعجاز کتاب مستطاب
حجت و فرقان و مُعْجز، مُحْكَم و فصل خطاب
نجم نجمش در براعت هست برتر زافت اب

الفرض از جمله عالم مصطفی و مجتبی
خاتم دور نبوت تا قیامت بی مُرا
افضل و اکمل ز جمله انبیاء نزد خدا
نعت اوصاف کمال او فزون تراز عدید

تا صبا گلگشت گیهان کرده میباشد مُدام
باد بر روی از خدای وی درود و هم سلام
بیو گل بر دوش وی گردد بعلّم صبح و شام
نیز بر اصحاب وآل و جمله اخیار عبید

وز جناب وی رضا بر احرقان مُسْتَهَام
مُستغیث است الغیاث ای سرور عالی مقام
خاصه آن احقر که افقر هست از جمله آنام
در صله از بارگاهت در نشید این قصید

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ

وَعَلَى آلِيهِ وَآصْحَابِهِ وَبَارِكْ وَسَلِّمْ كَمَا تُحِبُّ وَتَرْضِي عَنْدَ مَا تُحِبُّ وَتَرْضِي.

چهل دعا

از قرآن و حدیث برای استعمال روزانه

السُّمْلَمُ لِلَّهِ الْوَاحِدِ الْكَبِيرِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ۝ مُلِكُ يَوْمِ الدِّينِ ۝ إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ۝ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ۝ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ ۝ غَيْرُ
الْمَفْصُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ۝ أَمِينٌ

جمله تا و ستایش خلاوندی راست که پروردگار عالمه است. بسیار بارهم و بسیار مهربان است. مالک روز قیامت است. یا الهی، ما تنها ترا عبادت میکنیم و فقط از تو کمک می خواهیم، ما راه راست بنما. راه آنانی را که بر ایشان انعام فرموده ای، نه راه کسانی را که بر ایشان خشم گرفته ای و نه راه آنانی را که گمراه شدند. خلاوندنا این دعای ما را قبول بفرما.

رَبَّنَا أَنْتَأَنِّي حَسَنَةً وَ فِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَ قَنَاعَدَابَ النَّارِ .

ای پروردگار ما ! ما را هم در دنیا نیکی عطا بفرما و هم در آخرت نیکی عنایت بنما و ما را ز عذاب دوزخ نجات بدم.

رَبَّنَا أَمْنَأْنَا فَإِنْفِرْزْ لَنَا ذُئْبَنَأَنَّا وَ قَنَاعَدَابَ النَّارِ .

خداوندا! ما ایمان آوردیم، پس گناهان ما را بخش و از عذاب دوزخ ما را نجات بدم

﴿٩٥﴾

رَبَّنَا الْفَقِيرُ لَنَا ذُو بَنَاءٍ إِنْرَأَفَنَافِيْ أَنْرَأَوَثَيْتَ أَنْدَامَنَا وَأَنْصَرَنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ.

ای پروردگار ما! بخشای گناهان ما را و ظلم و زیاده روی های ما را در کارهای ما

قدمهای ما را برابر حق ثابت نگاهدار و در مقابل کافران، ما را نصرت بدم

﴿٩٦﴾

رَبَّنَا إِنَّنَا سَمِعْنَا مُنَادِيَا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَ كَفَرْ
عَنَّا سَيِّئَاتَنَا وَ تَوْفِقْنَا مَعَ الْأَتْهَارِ. رَبَّنَا وَ آتَنَا مَا وَعَدْنَا عَلَى رُسُلِكَ وَ لَا تُغْرِيْنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
إِنَّكَ لَا تَحْلِفُ الْمِيعَادَ.

ای پروردگار ما! آواز دهنده ای را شنیدیم که آواز میداد که به پروردگار خوبیش ایمان یاورید
پس ایمان آوردیم، ای پروردگار ما گناهان ما را بخشای و بدیهای ما را محوكن و ما را با
بندگان صالح خود بمیران. خداوندا آنچه را که توسط پیغمبرانت بما وعده فرموده ای بما
عنایت بنما و در روز قیامت ما را رسوا مگردان. یشک تو خلاف وعده نمیکنی.

﴿٩٧﴾

رَبَّنَا أَظَلْمَنَا أَنْفَسَنَا وَ إِنَّ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَ تَرْحَمْنَا اللَّكُونَنَ مِنَ الْخَاسِرِينَ.

ای پروردگار ما! با نافرمانی از احکام تو بر خود بسیار ظلم کرده ایم و اگر تو ما را بخشای و
بر ما رحم نفرمایی، به یقین که بر بlad خواهیم شد

﴿٩٨﴾

رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتَّةً لِلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ. وَ نَجْنَنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ.

ای پروردگار ما! ما را مورد ظلم و ستم قوم ظالم مگردان و به رحمت خود ما را از ظلم قوم
کافر نجات عنایت بفرما.

﴿٩٩﴾

فَاطِرُ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ أَنْتَ وَ لِيَنِي فِي النُّنْيَاءِ وَ الْأَخْرَقِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَ الْمَقْنَى بِالصَّالِحِينَ

ای آفریدگار آسمانها و زمین! تنها تو در دنیا و آخرت ولی من هستی، مرا مسلمان بمیران و با
بندگان نیک خود شامل بگردان.

**رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبِّنَا وَرَبِّ الْعَبْدِ وَلِوَالِيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ
يَوْمَ يَقُولُ الْحِسَابُ.**

ای پروردگار من! مرا او لاده مرا بربا دارنده نماز بگردان. خداوند دعای ما را قبول بفرما. یا
الهی مرا والدین مرا و همه مسلمانان را در روز حساب بیخشای.

رَبِّ اذْخُمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا.

ای پروردگار من! بر پدر و مادرم رحمت بنما چنانکه ایشان در کودکی مرا با مهربانی
پروریلند.

رَبِّ زِيقِ عِلْمًا

یا الهی! در علم من اضافه و برکت بفرما.

رَبِّ الْفِقْرَ وَالْحَمْمَ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاجِحِينَ

یا الهی! بیخشای و رحم فرمای. یشک تو بهترین رحم کنندگان هستی.

**رَبِّ أَرْذِغْنِي أَنْ أَشْكُرِ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْتَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَى وَالِيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا تَنْضَاهُ وَ
أَصْلِحُ لِي فِي ذُرِّيَّتِي لِيَنْ تُبَثُّ إِلَيْكَ وَلِيَنْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ**

ای پروردگارا! نصیم بگردان که شکر آن نعمات را که بمن و پدر و مادر من عطا نموده
ای اداء کنم، و نیز چنان عملی نیک کنم که تواز آن راضی باشی. و برای من در او لاده من
نیز صلاح و خیر عطا بفرما. من بسوی تو توبه کرده ام و من از فرمانبرداران تو هستم

﴿٩٦﴾

﴿١٤﴾

رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِلْهُوَاتِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلَّا لِلَّذِينَ آتَيْنَا^(۱)
رَبَّنَا إِنَّكَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ

ای پروردگار ما ! ما را و آن برادران ما را بخشای که پیش از ما با ایمان رفته اند و دلهای ما
را از کینه اهل ایمان خالی بدار. خلوندا تو بسیار مهریان و بسیار با رحمی.

﴿١٥﴾

رَبَّنَا أَتَمِّنَ لَنَا نُورًا وَأَغْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

ای پروردگار ما ! نور مان را برابر ایمان کامل بگردان و ما را مغفرت بنما. بیشک تو بر هر چیز
قدرت داری.

﴿١٦﴾

يَا حَمْدُكَ يَوْمَ بِرَحْمَتِكَ أَسْتَغْفِرُكَ أَصْلِحْ لِي شَأْنَيْ كُلَّهُ^(۱)

ای همیشه زنده نگاهدار همگان ! بر حممت تو فریاد میکنم، همه امور و احوال مرانیک و
درست بگردان.

﴿١٧﴾

اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينَ اللَّهِ هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ أَتَقِ فِيهَا مَعَاشِي وَأَصْلِحْ لِي
آخِرَتِي أَتَقِ فِيهَا مَعَاشِي وَاجْعَلْ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلْ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ
یا الـهـیـ! دـینـ مـرا درـستـ بـگـردـانـ کـهـ هـمـهـ چـیـزـ منـ اـزـ آـنـسـتـ وـ دـنـیـاـیـ مـرا درـستـ بـگـردـانـ کـهـ
وسـایـلـ زـندـگـیـ منـ درـ آـنـ استـ وـ آـخـرـتـ مـرا درـستـ بـگـردـانـ کـهـ باـزـگـشتـ منـ بـهـ آـنـسـتـ وـ
زـندـگـیـ مـرا بـرـایـمـ ذـرـیـعـهـ زـیـادـیـ هـرـ خـیرـ وـ خـوـبـیـ، وـ مـرـگـ مـرا بـرـایـمـ وـسـیـلـهـ رـاحـتـ اـزـ هـرـ شـرـ وـ
بدـیـ بـگـردـانـ.

﴿١٨﴾

---

(۱) از این به بعد دعاها بایست که در احادیث شریف وارد اند مؤلف

﴿٩٧﴾

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْفَقْوَةَ الْعَافِيَةَ فِي النَّيَّارِ وَالآخِرَةِ

پروردگارا! عفو گناهان خود و آرامش و عافیت در دنیا و آخرت را ز تو درخواست دارم.

﴿٩٨﴾

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى وَالثُّقُولَ وَالْعِفَافَ وَالْغَنِيَّةَ

يا الهی! از تو می خواهم که هدایت و تقوی و پاکدامنی و توانگری بمن عنایت فرمائی.

﴿٩٩﴾

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ رِزْقًا طَيِّبًا وَعِلْمًا نَافِعًا وَعَمَلاً مَتَّقِبَلًا

يا الهی! از تو می خواهم که مرا روزی پاکیزه و علمی سودمند و عملی مقبول عنایت فرمائی.

﴿١٠٠﴾

اللَّهُمَّ افْتَحْنَا أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ وَسَهِّلْ لَنَا أَبْوَابَ رِزْقِكَ

يا الهی! درهای رحمت خود را برابر ما بگشا و ابواب رزق خود را برابر ما آسان بگردان.

﴿١٠١﴾

اللَّهُمَّ اكْفِنِي بِحَلَالِكَ عَنْ حَرَامِكَ وَأَغْنِنِنِي بِقَضِيلِكَ عَمَّنْ سَوَاءَكَ

يا الهی! حلال خود را برابر من کافی بساز و از حرامت مرا محفوظ بدار و به فضل خود مرا از مساوی خود بی نیاز بگردان.

﴿١٠٢﴾

اللَّهُمَّ وَفَقِّهْنِي لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى وَاجْعَلْ آخِرَتِي خَيْرًا مِنَ الْأُولَى

يا الهی! مرا توفیق عمل به آنچه را بده که تو آنها را دوست داری و از آنها راضی میشوی و آخرت مرا بهتر از دنیای من بگردان.

﴿١٠٣﴾

اللَّهُمَّ أَهْمِنِي رُشْدِي وَقِينِ شَرَفِي نَفْسِي

بار الهی! نیکی و راست روی و هدایت را در دلم بینزار و مرا از شر نفسی محفوظ بدار.

﴿١٠٤﴾

﴿٩٨﴾

اللَّهُمَّ أَعِنْ عَلَى ذِكْرِكَ وَشُكْرِكَ وَحُسْنَ عِمَاتِكَ

خداوندا! مرا برا ذکر و شکر و عبادت خود کمک بنما و مرا بندۀ ذکر و شاکر و عبادت گذار خود بگردان.

﴿٢٦﴾

يَا مَقْلِبَ الْقُلُوبِ ثَبِّتْ قُلْبِي عَلَى دِينِكَ

ای کسی که دله را میگردانی! دل من را بر دین خود محکم و ثابت بگردان.

﴿٢٧﴾

اللَّهُمَّ أَخِّنِ مُسْلِمًا وَأَمْثُنِ مُسْلِمًا

خداوندا! مرا مسلمان زنده بدار و مسلمان بمیران.

﴿٢٨﴾

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُبَّكَ وَحُبَّ مَنْ يُعِظُّكَ وَحُبَّ عَمَلٍ يَتَقَرَّبُ إِلَيْكَ

اللَّهُمَّ اجْعَلْ حُبَّكَ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ نَفْسِي وَمِنْ أَهْلِ وَمِنَ الْمَاءِ الْبَارِدِ

پروردگارا! از تو میخواهم که محبت خود را بمن عنایت فرمائی و محبت آنکسی را که با تو محبت میکند و محبت آن عملی را که به محبت تو نزدیک بگرداند خداوندا محبت را نزد من محبوتر را ز جانم و اهلمن و آب سرد بگردان.

﴿٢٩﴾

اللَّهُمَّ غَشْنِي بِرَحْمَتِكَ وَجَنِيبِي عَذَابَكَ

یا الهی! مرا با رحمت خود بیوشان و از عذاب خود برهان.

﴿٣٠﴾

اللَّهُمَّ ثَبِّتْ قَلْمَعَيْ يَوْمَ تَرْلُ فِيهِ الْكَنَامُ

یا الهی! روزی که قدمها بلغزند مرا ثابت قدم نگهدار.

﴿٣١﴾

اللَّهُمَّ حَاسِبِيْ حِسَابَيْسِيْاً

﴿٩٩﴾

يا الهى! حسابم را در روز قیامت آسان بگردان.

﴿٣٢﴾

رَبِّ الْغَفْرَانِ حَطِيلَقِ يَوْمِ التَّيْنِ

پروردگارا! خطاهایم را در روز قیامت بیخشای.

﴿٣٣﴾

اللَّهُمَّ قِنْ عَذَابَكَ يَوْمَ تُبَشِّثُ عِبَادَكَ

پروردگارا! در روز محشر مرا از عذابت نجات عطا بفرما.

﴿٣٤﴾

اللَّهُمَّ إِنِّي مُنْفِرٌ تَكَ أَوْسَعُ مِنْ دُنْوِي وَرَحْمَتَكَ أَزْجَى عِنْدِي مِنْ عَمَلِي

خداوندا! بخشش تو بزرگتر از گاهان من است و به رحمت تو بیشتر از اعمال خود امید دارم

﴿٣٥﴾

اللَّهُمَّ إِنِّي أَشَّكُ رِضَاكَ وَالْجَنَّةَ وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ غَصَبِكَ وَالنَّارِ

يا الهى! رضای ترا و بهشت را ز تو می طلبم و از خشم تو و دوزخ به تو پناه می برم

﴿٣٦﴾

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوقِ بَنِيكَ وَأَعُوذُ مِنْكَ لَا أُخْسِنُ ثَنَاءً

علیکَ آنتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ

يا الهى! از خشم تو بر رضای تو پناه میرم و از سزای تو به عفو تو پناه می جویم و از موافذه

تو بتو پناه میخواهم، خداوندا! مرا توان نیست که ترا نبا گوییم، تو همان گونه ای که بر خود شا

گفته ای.

﴿٣٧﴾

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَتُبْ عَلَيَّ إِنَّكَ آنَّكَ أَنْتَ التَّوَابُ الرَّحِيمُ

پروردگارا! مرا بیخش و بر من رحم کن و توبه ام را پذیر، بیشک تو بسیار توبه پذیر مهربانی.

﴿٣٨﴾

اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ وَأَنَا عَوْلَدُكَ وَأَنَا عَذِيلٌ مَا سَطَّعْتَ
أَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتَ أَبُوكَ مُلَكٌ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ وَأَبُوكَ مُلَكٌ بِنِعْمَتِكَ فَاغْفِرْنِي ذُنُوبِي إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ
الثُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ.

بار الهی! تو پروردگار منی. جز تو خلائی نیست. تو مرا خلق کرده ای و من بنده توام و تا
آنچا که توانستم بر عهد و وعده تو ثابت قدم بودم ای خلای من، از اعمال زشت خود بتو
پناه میبرم بر نعمات تو اقرار میکنم و بر گناهان خود اعتراف مینمایم، پس تو گناهان مرا عفو
کن. یشک جز تو هبیج کس بخشایندۀ گناهان نیست.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ سَمْعَوْنِ وَمِنْ شَرِّ بَصَرَيْ وَمِنْ شَرِّ لِسَانِي وَمِنْ شَرِّ قَلْبِي وَمِنْ شَرِّ
مَنْبِيَّ. وَأَعُوْذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ وَمِنْ عَذَابِ الْقَمَرِ وَمِنْ فِتْنَةِ الْمُسِيْحِ التَّجَالِ وَأَعُوْذُ بِكَ
مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ

پروردگارا! بتو پناه میبرم از شر گوش خود و از شر چشم خود و از شر زبان خود و از شر دل
خود و از شر شهوت نفس خود و بتو پناه میبرم از عذاب دوزخ و از عذاب قبر و از فتنه دجال
و بتو پناه میبرم از همه فتنه های زندگی و مرگ.

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ حَيْثُ مَا سَأَلَكَ مِنْهُ تَبَيَّنَكَ مُحَمَّدٌ وَأَعُوْذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا سَتَّعَدَ مِنْهُ تَبَيَّنَكَ
مُحَمَّدٌ

یا الهی! من از تو تمامی آن خوبیها و نیکی های را که پیغمبرت حضرت محمد ﷺ آنها را از
تو خواسته است درخواست میکنم و از تمامی آن شرها و بدیها که پیغمبرت حضرت محمد
ﷺ از آنها بتو پناه خواسته است بتو پناه میبرم.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ
مَحِيدٌ اللَّهُمَّ بارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ

حَمِيدُ مَحِيدُ

اللَّهُمَّ أَنْزِلْهُ الْمَقْعَدَ الْمُقْرَبَ عَنْكَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَ ابْلَغْهُ الْوِسِيلَةَ وَ التَّرْجَةَ وَ ابْتِئَمَهُ مَقَامًا
مَحْمُودًا لَّيْلَةَ وَعْدَتَهُ وَازْرُقْنَا شَفَاعَتَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ

يا الهى! بر حضرت محمد ﷺ و بر آل وى رحمت نازل بما چنانکه بر حضرت ابراهيم و
بر آل او نازل نمودی. يا الهى! بر حضرت محمد ﷺ و بر آل وى برکات نازل بفرما چنانکه بر
حضرت ابراهيم و بر آل وى نازل فرمودی. و یشک تو لایق حمد و بزرگی هستی.
پروردگارا! آنحضرت را در روز قیامت در مقام مقرب نزد خود فرود بیاور و او را به مقام
«وسیله» و «درجه» برسان و او را «مقام محمود» که وعله فرموده ای عطا بفرما و در روز
قیامت شفاعت آنحضرت را نصیب ما بگردان، یشک تو خلاف وعله نمی کنی.

دعاهاي خاص برای اوقات خاص

رسول الله ﷺ دعاهاي بسياري را برای اوقات و موقع مخصوص نيز تعليم داده اند
که ما چندی از آنها را که جزو معمولات روزمره است در اينجا درج ميكنيم، توفيق خداوند
بزرگ، آنها را حفظ نموده عادت بخواندن آنها در اوقات و موقع مخصوص آنها باید كرد.

چون صبح شود اين دعاء بخوانيد

اللَّهُمَّ إِنِّي أَصْبَحْتُنَا وَإِنِّي أَمْسَيْتُنَا وَإِنِّي تَعْيَّنَتْ رِيحُكَ نَمَوْتُ وَإِلَيْكَ الْمُصَبَّرُ.
يا الهى! به فرمان تو صبح كرديم و به فرمان تو شب نموديم و به فرمان تو زنده هستيم و
به فرمان تو خواهيم مرد و بازگشت بسوی تست.

چون شب شود اين دعاء بخوانيد

اللَّهُمَّ إِنِّي أَمْسَيْتُنَا وَإِنِّي أَصْبَحْتُنَا وَإِنِّي تَعْيَّنَتْ رِيحُكَ نَمَوْتُ وَإِلَيْكَ النُّشُورُ.
يا الهى! به فرمان تو شب كرديم و به فرمان تو صبح نموديم و به فرمان تو زنده هستيم و
به فرمان تو خواهيم مرد و باز زنده شدن بسوی تست.

چون به اراده خواب برو بستر دراز بکشيد اين دعاء بخوانيد

اللَّهُمَّ يَا سِنِّيَّكَ نَمَوْتُ وَأَغْيَيْنِي
يا الهى! می خواهم بنام تو بميرم و بنام تو زنده باشم.

﴿١٠٣﴾

﴿٤﴾

چون از خواب بیدار شوید این دعا را بخوانید

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّتِي أَحْيَانِي بَعْدَ مَا أَمَاتَنِي وَإِلَيْهِ الشُّوْرَ.

شکر خدائی را که مرا بعد از مردن زنده ساخت و باز زنده شدن بسوی اوست.

﴿٥﴾

چون برای قضای حاجت به کناراب بروید، قبل از دخول این دعا را بخوانید

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبُثِ وَالْجَنَّابِثِ.

بنام خدا پروردگار!! از شر مردان و زنان خبیث بتو پناه میرم

﴿٦﴾

و چون از قضای حاجت

فارغ شده بیرون یاید، بعد از بیرون شدن این دعا را بخوانید

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّتِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَنْيَ وَعَافَانِي.

شکر خدائی را که نجاست را از من دور کرد و مرا عافیت بخشید.

﴿٧﴾

چون وضو کنید

در شروع آن بسم الله بگوئید و درین وضو این دعا را بخوانید

اللّٰهُمَّ اغْفِرْ لِنِّي وَوَسِعْ لِنِّي فِي كَارِثَةٍ وَبَارِثَةٍ فِي رِزْقِنِي.

یا الهی! گناهم را بیخش و در خانه ام برایم گشادگی عنایت کن و در روزی ام برکت عطا بفرما.

﴿٨﴾

چون از وضو فارغ شوید این دعاء بخوانید

أَشْهَدُ أَن لِلَّهِ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ الَّلَّهُمَّ اجْعَلْنِي
مِنَ التَّوَابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَّهَرِّينَ

شهادت میدهم که خدائی جز الله نیست، یگانه است، شریکی ندارد و شهادت میدهم که
حضرت محمد ﷺ بند و رسول اوست. يا الهی! مرا از توبه کنندگان و از پاکیزگان بگردان.

چون به مسجد داخل شوید

اول پای راست را داخل بگذارید و این دعاء بخوانید

رَبِّ اغْفِرْنِي وَافْتَعِلْنِي أَبْتوَابَ رَحْمَتِكَ.

ای خداوند من! مرا مغفرت بفرما و درهای رحمت خود را برایم بگشا.

و چون از مسجد خارج شوید

اول پای چپ را بگذارید و این دعاء بخوانید

الَّلَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ وَرَحْمَتِكَ.

خداوندا! در دنیا فضل را از تو می طلبم و در آخرت رحمت را.

چون شروع به غذا خوردن کنید این دعاء بخوانید

بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى هُرْ كَةِ اللَّهِ.

بنام خدا و با برکت او.

چون از غذا خوردن فارغ شوید این دعاء بخوانید

﴿١٠٥﴾

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَجَعَلَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ

شکر خدائی را که ما را خوراند و نوشاند و مسلمان گرداند

﴿١٣﴾

اگر مهمان کسی باشید همراه دعای بالا این را نیز بگوئید

اللّٰهُمَّ أَطْعِمْ مَنْ أَطْعَمْتِ وَأَنْتِ مَنْ سَقَانِ.

خداوندا! بخوران آن کسی را که مرا خوراند و بنوشان آنکسی را که مرا نوشاند

﴿١٤﴾

چون بر مرکب

و موتر یا کشتی و طیاره و غیره سوار شوید این دعا را بخوانید

سُبْحَانَ اللّٰهِ سَمْكَرْ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ وَإِنَّا إِلَى رَبِّنَا الْمُنْتَهُونَ

خدا را شکر! پاک است آن ذاتی که این را برایمان مسخر ساخت و ما قرت آن را نداشتیم و سرانجام روزی بسوی پروردگار خویش باز خواهیم گشت.

﴿١٥﴾

و چون برای سفر از خانه ییرون شوید این دعا را بخوانید

اللّٰهُمَّ هَؤُنَ عَلَيْنَا هَذَا السَّفَرُ وَأَطْبُو عَنَّا بَعْدَهُ۔ اللّٰهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ وَالْخَلِيقَةُ فِي الْأَهْلِ۔ إِنَّمَا أَعُوْنَيْكَ مِنْ وَعْثَاءِ السَّفَرِ وَكَآبَةِ الْمُنْتَهَى وَسُوءِ الْمُنْقَلَبِ فِي الْمَالِ وَالْأَهْلِ وَالْوَلِيِّ

خداوندا! این سفر را بر ما آسان بگردان و دوری آن را کوتاه بساز. خدایا در سفر تو همراه منی و در عقب من تو نگاهدار اهل خانه منی. يا الهی! از سختی سفر و دیدن حالات بد و بدی بازگشت در مال و اهل و فرزند بتو پناه میرم.

﴿١٠٦﴾

﴿١٦﴾

و چون از سفر باز گردید، این دعا را بخوانید

آئِمُونَ تَلِيمُونَ عَالِيُونَ لِرِتَّاتِ حَامِلُونَ

ما باز آیندگان ایم، توبه کنندگان ایم، عبادت کنندگان ایم، حمد کنندگان ایم پروردگار خود را.

﴿١٧﴾

چون سفر رونده‌ای را وداع کنید این دعا را بخوانید

أَسْتَوْدِعُ اللَّهَ وَيَنْكَ وَأَمَانَتَكَ وَخَوَاتِيمَ أَعْمَالِكَ.

ترا و اشیای قابل حفاظت ترا و خاتمه اعمال ترا بخداؤند می سپارم.

﴿١٨﴾

چون کسی را در محیت و مشقت بینید این دعا را بخوانید

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي عَافَنِي مِمَّا ابْتَلَاكَ بِهِ وَفَضَّلَعَنِي عَلَى كُثُرٍ مِّنْ حَلَقَ تَقْضِيَلاً.

شکر خدائی را که مرا از آنچه ترا به آن مبتلا ساخته است عافیت داد و بر بسیاری از خلق خود فضیلت بخشید. (و این فضل اوست نه کمال من).

﴿١٩﴾

چون بخواهید به شهری داخل شوید این دعا را بخوانید

اللَّهُمَّ بَارِكْ لَنَا فِيهَا.

خداؤند! در این شهر برایمان برکت عنایت بفرما و آن را برایمان مبارک بگردان.

﴿٢٠﴾

چون از مجلسی بر خیزید این دعا را بخوانید

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوَبُ إِلَيْكَ.

خداوندا! پاکی ترا بیان می‌کنم و ثانی ترا می‌گویم، جز تو معبدی نیست. از تو مغفرت می‌خواهم و بتو توبه می‌کنم.

نکته‌ای بسیار مفید

﴿۱۰۸﴾

برای بسیاریها دشوار است که اصل دعاها به عربی را حفظ کنند برای این کسان لازم است که مفهوم و معنای دعای هر موقع و وقت مخصوص را بیاد بسپارند و در موقع وقت آن به الفاظ خود و در زبان خود همان مفهوم و معنی را الاء کنند انشاء الله برکات و ثواب کامل دعا را به این صورت نیز کسب خواهند کرد

آن بندگان خدا

﴿۱۰۹﴾

که از این کتاب نفعی بیرون و بعضی اوقات این دعاها را بخوانند نویسنده و مترجم گناهکار عاجزانه از ایشان درخواست دارند که در آخر گاهگاهی این کلمات را نیز بگویند «یا الهی! مولف این کتاب و مترجم آن را و والدین آنها و اهل خانه و دوستان آنها را با مغفرت و رحمت خود بپوشان و تمامی این دعاها را در حق ایشان نیز قبول بگردان.» این احسان بسیار بزرگ شما بر مؤلف و مترجم عاجز خواهد بود والله تبارک و تعالی اجر عظیم در مقابل این احسان شما عنایت خواهد فرمود و ایشان نیز برایتان از الله تبارک و تعالی خواهان دعا می باشند

خلاصه مواسم حجت

۱: از میقات یا قبل از میقات، نیت احرام عمره را بسته تلبیه بگویند

۲: چون به مکه شریف رسیدیم باغاز از حجر السود هفت بار حوریت الله شریف طواف نماید و سپس در مقام ابراهیم یاقریب آن باهر جلیکه میپرسیم و بور کنم
نمایز واجب بخوبید آنکه بین صفا و مروه سعی کنید و سر ایام موی سر خود را پیراشدیما کم کنید احرام عمره شما حالا خاتمه بیانه است

۳: آنکه در تاریخ ۱۰ ذی الحجه احرام حج را بنید و بسوی دشت منی حرکت کنید سنت است که نذر عدهای ظهر و عصر و مغرب و عشاء و همه بمنین صحیح تاریخ

۴: در تاریخ ۹ ذی الحجه از منی به طرف دشت عرفات حرکت کنید و تا غروب افق در آنها بعید اگر پیشتر امام مسجد نمایر نذر خواهد بدلند نه لازم طاهر و عصر را در منی بخوبید

۵: در تاریخ ۹ ذی الحجه از منی به طرف دشت عرفات حرکت کنید و در غیر آن، هر نذر را اوقات آنها بخوبید
هر صراحت در یک وقت بخوبید و در غیر آن، هر نذر را اوقات آنها بخوبید

۶: آنکه به مخصوص غروب افقیه از عرفات به سمعت دشتم مراتعه حرکت کنید نذر مغرب را در عرفات نخواهد بلکه نذر طهراً بعد از زیارتین به مراتعه در

۷: وقت بخوبید چه بالهم بایی لعلم بوزن در مرتعله بعد از طلوع صبح و اجب است

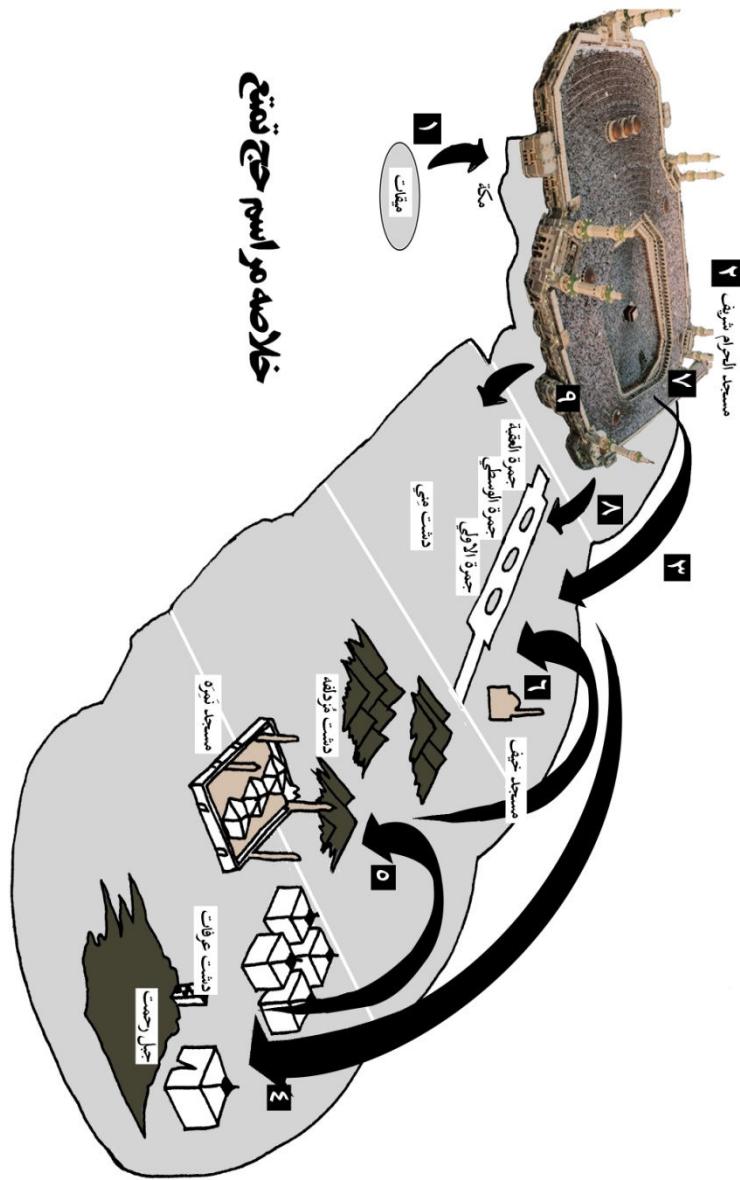
۸: آنکوں (تاریخ ۱۰ ذی الحجه) قبل از طلوع افق اذ منزد بطرف دشت منی بروید و جمّرة عقده را سنگ نزد سپس نیح کنید و آنکه موی سر خود را نشیدیم

۹: کم کنید حال احرام حج شما خاتمه یافته است لیکن هنوز اجلاء جماع از نزد

۱۰: امروز (در تاریخ ۱۱ ذی الحجه) از صورت توان به مکه شریف بروید و طوف زیارات (اضفه) را کنید بین صفا و مروه سعی نمایید

۱۱: حلاز از منکه به منی مراجعت کنید و دروز بعدی (۱۱ ذی الحجه) را در آنجا بخوبید و هر روز هر سه چهاره را هفت هفت هفت سیگ بزینید

۱۲: در تاریخ ۱۱ ذی الحجه اجراء لرد کد به مکه شریف بگردید و طواف و طبع را الحرام بخوبید طواف و طبع و اسیح است

شنایی مترجم:

تلفون: ۰۰۴۴۷۸۸۶۷۰۷۹۲۷

شنایی اینترنتی (Email):

fridoon_t@hotmail.com